

Kylmän sodan cowboy

Suomen Sosialidemokraatin, Helsingin Sanomien ja Uuden Suomen suhtautuminen Ronald Reaganin presidenttiehdokkuuteen vuosina 1979–1980 ja 1983–1984

Oulun yliopisto
Historiatieteet
Pro Gradu tutkielma
16.1.2023
Walteri Niiranen

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Vuoden 1980 presidentinvaali – Äärioikeistolainen markkinoitaan keskitien kulkijana	14
1.1. ”Kovan linjan cowboyn” talouspolitiikka ja ydinasesopimuksen vastaisuus	15
1.2. ”Toisen luokan filmitähti” pääsee elementtiinsä.....	32
2. Vuoden 1984 presidentinvaali – ”Maan isän” horjumaton suosio	63
2.1. ”Tykkivenediplomaatti” pyrkii jatkokaudelle	66
2.2. ”Television näytelmä” ratkeaa ja maailma toivoo liennytyistä.....	79
Loppulause	87
Lähdeluettelo	96

Johdanto

”Tehdään Amerikasta jälleen suuri”. Tämän Pro Gradu tutkielmani aiheena on suomalaisen lehdistön suhtautuminen Ronald Reaganin presidenttiehdokkuuteen. Mielenkiintoni tätä aihekokonaisuutta kohtaan heräsi, kun Yhdysvaltain 45. presidentiksi valittiin vuoden 2016 vaalissa republikaanien Donald Trump. Trump herätti kansainvälisesti huomiota erityisesti, koska hän ei ollut taustaltaan ammattipoliitikko, kuten Yhdysvaltain presidenteistä on perinteisesti oletettu. Sen sijaan hän oli tullut tutuksi liikemiehenä ja tosi-tv ohjelma *Duiliin isäntänä*. Ajatus televisiosta tutusta presidentistä ei ole historiallisesti niin tavatonta, kuin luulisi. Yhdysvaltain 40. presidentti Ronald Wilson Reagan oli taustaltaan muun muassa Hollywood näyttelijä ennen poliittista uraansa. Myös hänet valittiin maan korkeimpaan virkaan republikaanien ehdokkaana. Reaganin ja Trumpin vaalikampanjoiden retoriikassa oli tunnetusti yhteneväisiä piirteitä. Trump lupasi vuonna 2016 tehdä ”Amerikasta jälleen suuren”¹ (*Make America great again*). Ronald Reagan käytti samaa lausetta jo vuonna 1980 kampanjassaan. Muun muassa hyväksyessään republikaanien presidenttiehdokkuuden Detroitissa 17. heinäkuuta.²

Reagan näytteli yhdysvaltalaisen elokuvateollisuuden keskuksessa Hollywoodissa toisen maailmansodan molemmin puolin. Reagania on luonnehdittu usein B-luokan elokuvanäyttelijäksi, mutta hän näytteli kuitenkin aikansa A-luokan elokuvissa.³ Hänen esittämässään rooleissa toistuivat optimistiset nuoret päähenkilöt ja lännensankarit. Myöhemmin myös suuryritys General Electricin äänitorvena ja Kalifornian kuvernöörinä toiminut Reagan valittiin Yhdysvaltain presidentiksi ja hänen kautensa jatkui vuodesta 1981 aina vuoteen 1989. Ajanjaksona, jonka aikana maailma kulki Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton ydinasevarustelusta liennytykseen ja lopulta kylmän sodan raukeamiseen.

Reagan oli jakava hahmo. Hän oli yksi salamurhayrityksen kohteeksi joutuneista USA:n presidenteistä, mutta myös vaalit murskaavasti voittanut poliitikko⁴. Hän oli sekä ideologisesti aikakautensa uusliberalistista tiukan talouspolitiikan komentoa edustanut johtaja, kuin myös USA:n budjettialijäämän paisuttaja. Reagan tunnettiin näyttelijöiden ammattiliiton puheenjohtajana, mutta toisille hän edusti amerikkalaisen työväestön vihollista.⁵ Hän oli henkilö, jonka Ison-Britannian entinen pääministeri ja ideologinen liittolainen Margaret Thatcher kuvaili voittaneen kylmän sodan

---

¹ Henriksson 2021, 833

² *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 1986, 228

³ Henriksson 2021, 767

⁴ Henriksson 2016, 9

⁵ Henriksson 2016, 43

”ampumatta laukaustakaan”.⁶ Kriitikot ovat puolestaan luonnehtineet Reagania sotahaukaksi. Esimerkiksi yhdysvaltalainen yhteiskunnallinen ajattelija, uusliberalismin kriitikko ja akateemikko Noam Chomsky on painottanut Reaganin määränneen vuonna 1983 Able Archer sotaharjoituksissa Yhdysvaltain asevoimat testaamaan Neuvostoliiton valmiuskykyä simuloituilla ilma- ja laivastohyökkäyksillä ja ydinasevalmisteluilla. Tilanne oli lähellä kärjistyä ydinsodaksi.⁷ Chomsky on myös kritisoinut Reaganin hallinnon sotilaallista puuttumista Etelä- ja Väli-Amerikan valtioiden asioihin sekä ihmisoikeuksien rikkomisesta.⁸ Osalle ihmisistä Reagania oli vaikea ottaa vakavasti hänen näyttelijätaustansa vuoksi. Hän muun muassa näytteli toista pääosaa elokuvassa *Bonzo – Apinalurjus*.⁹ Toisille hän oli kuitenkin amerikkalaiseen historiaan jäänyt taitava puhuja ja suuri viestijä, joka yhdisti kansaa Challenger avaruussukkulan räjähdysten jälkeen kuvailemalla Jumalan kasvoja hipaisseita astronautteja viimeisellä matkallaan.¹⁰ Monenkirjavana henkilönä hän on herättänyt tunteita puolesta ja vastaan ja tämä ei ole voinut olla näkymättä Atlantin tällä puolella suomalaisen sanomalehdistön sivuilla.

Lehdistöhistoriallisen tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten suomalainen sanomalehdistö suhtautui Reaganin presidenttiehdokkuuteen. Olen valinnut tarkasteltavaksi kolme sanomalehteä: Helsingin Sanomat, Uuden Suomen ja Suomen Sosialidemokraatin. Lehdet olivat tyyliltään poikkeavia. Yksi oli puoluelehti, toinen entinen puoluelehti ja kolmas puolueista riippumaton sanomalehti. Vaihtelevuudessaan ne tarjoavat erilaisia näkökulmia ristiriitaisesta henkilöstä ja avaavat ikkunan aikalaismielipiteeseen.

Etenen tutkielmassani kronologisessa aikajärjestyksessä. Pääpaino on presidentinvaaleissa eli vuosissa 1980 ja 1984. Aineiston tarkastelu on hyvä alottaa jo edeltävien vuosien lopulta mahdollisten lähtöasetelmien muotoutuessa jo tuolloin. Tästä syystä aikajaksona ovat vuodet 1979, 1980, 1983 ja 1984.

Tutkimuksessa käsitellään suomalaislehdistöä kylmän sodan aikana, jolloin lehdistön toimintatapoihin vaikuttivat voimakkaasti ajan ulkopoliittiset tekijät. Sotien jälkeen Neuvostoliitto koettiin Suomessa uhaksi ja maiden välisiä suhteita määrittä YYYA-sopimus, joka solmittiin vuonna 1948. Neuvostoliiton pelkoon pyrittiin vastaamaan ulkopoliittisella yksimielisyydellä.

Ensimmäisenä tätä linjaa edusti presidentti J. K. Paasikivi, jonka ulkopoliittikkaa suhteessa Neuvostoliittoon Lotta Lounasmeri on luonnehtinut kirjassa *The Nordic Media and The Cold War*

---

⁶ Henriksson 2016, 254

⁷ Chomsky 2016, 188

⁸ Chomsky 2016, 40

⁹ Henriksson 2016, 191

¹⁰ Henriksson 2016, 151

lainauksella: ”Tosiasioiden tunnustaminen on viisauden alku.” Presidentin asema suomalaisessa politiikassa oli vahva ja Paasikiven seuraajasta Urho Kekkosesta tuli edeltäjänsäkin vahvempi Suomen ja Neuvostoliiton kahdenvälisten suhteiden takuumies. Tätä henkilökohtaista asemaa tukivat presidentin laajat henkilökohtaiset verkostot ja poikkeuksellisen pitkä valtakausi vuodesta 1956 aina vuoteen 1981 saakka. Ulkopoliittiset realiteetit toimivat tuona aikana myös sisäpoliittisen kontrollin välineenä. Vuosien 1939–1947 sotasensuuria seurasi vuonna 1948 säädetty laki, joka kielsi Suomen ulkosuhteita vaarantavan materiaalin julkaisemisen. Se purettiin vasta vuonna 1995. Lain nojalla ei tuomittu koskaan ketään, mutta sen olemassaolo toimi pelotteena aikansa lehdistölle.¹¹

Erityisesti 1970-luvulla suomalaislehdistön toimintatapoihin onkin luettu itsesensuuri. Ulkosuhteisiin liittyvissä asioissa noudatettiin erityistä varovaisuutta naapurimaa Neuvostoliiton suhteen. Vielä vuonna 1979 Neuvostoliiton tukemaa vallankaappausta ja sotilaallista interventiota Afganistanissa oli käsitelty varovaisesti. Lehdistö vältteli ottamasta aiheeseen suoraan kantaa raportoimalla tapahtumista joko neuvostolähteiden kautta tai esittämällä kriittiset näkökulmat epäsuorasti läntisten lähteiden kautta.¹² Itsesensuurin on kuvattu perustuneen median keskuudessa psykologisesti omaksutulle toimintatavalle, jota aikakauden traditiot vahvistivat. Itsesensuuri oli enimmäkseen lehdistön omaehtoista toimintaa eikä perustunut niinkään suoralle ulkopuoliselle paineelle, joskin myös tämän tapahtumisesta on myöhemmin löydetty todisteita. Itsesensuuri liitetään suomettumiseen. Ilmiöön, joka sai nimensä länsisaksalaisesta poliittisesta keskustelusta 1960 ja 1970-luvuilla. Sillä tarkoitettiin pienen maan kykenemättömyyttä vastustaa suuremman naapurinsa vaikutusvaltaa ja tämän heijastumista sisäisesti valtioon näkyen sen suvereniteetin ja puolueettomuuden heikkenemisenä. Suomen poliittisessa johdossa maan nähtiin tuona aikana tasapainottelevan varovaisesti idän ja lännen suurvaltojen vaikutuspiirien välillä. Tästä syystä virallinen Suomi halusi omaksua roolin sillanrakentajana ja tämän katsottiin vaativan hyvien suhteiden ylläpitämistä niin itään kuin länteenkin.¹³

Suomen lehdistön vapautuminen alkoi hiljalleen jo 1970-luvun lopulla ammattietikan muutosten saattelemana. Aluksi toimittajat olivat läheisissä suhteissa politikkoihin ja myötäilivät helposti poliittisen eliitin virallista linjaa. Tämä alkoi muuttumaan, kun ammattikunta siirtyi hyödyntämään itsenäisesti omia lähteitään 1970-luvun lopulta lähtien ja etäisyys poliitikkojen ja toimittajien välillä alkoi kasvamaan.¹⁴ Muutosta ammattimaisempaan ja objektiivisempaan journalismiin symboloi

¹¹ The Nordic Media and The Cold War 2015, 84

¹² The Nordic Media and The Cold War 2015, 90

¹³ The Nordic Media and The Cold War 2015, 85

¹⁴ The Nordic Media and The Cold War 2015, 90

vuonna 1981 ilmestynyt poliitikkoja kriittisesti tarkastellut kirja Tamminiemen pesänjakajat. Poliittiset päättäjät eivät enää nauttineet aikaisempaa keskinäisen kunnioituksen periaatetta toimittajakunnan silmissä.¹⁵

Mediakulttuurin vapautumista tukivat myös aikakauden poliittiset muutokset. Näistä merkittäviä olivat Urho Kekkosen presidenttikauden päättyminen vuonna 1981 ja ilmapiiirin vapautuminen Neuvostoliitossa niin sanottujen glasnost ja perestroika uudistusten myötä.¹⁶

Vaikka tutkimukseni ei koske suoraan Suomen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita, on ajan lehdistöön vaikuttaneet ilmiöt tunnistettava. Yhdysvaltojen politiikkaa on ollut 1980-luvulla vaikea tarkastella kahden supervallan välisestä vastakkainasettelusta irrallisena asiana eikä se liene ollut lehdistölle edes järkevää ottaen huomioon Suomen asema suurvaltajännitteiden puristuksessa. Tutkimukseni tarkastelujakso osuu Kekkosen presidenttikauden viimeisiin vaiheisiin Yhdysvaltain vuoden 1980 presidentinvaalien suhteen ja Kekkosen kauden ulkopuolelle vuoden 1984 presidentinvaalien suhteen. Aikaisempaan viitaten on itsesensuuri ollut 1980-luvun alkupuolella hiipumassa ja mediakulttuurin muutos käynnistymässä.

Helsingin Sanomat on perinteinen levikiltään suuri sanomalehti, jonka puoluesidonnaisuus on ollut alkujaan porvarillisessa edistyspuolueessa. Sotien jälkeisinä vuosina lehtiyhtiön johtaja Eljas Erkon johdolla lehti alkoi korostamaan puolueisiin sitoutumatonta linjaa. Hallinnollisena päätoimittajana sekä lehtiyhtiön hallituksen puheenjohtajana Eljas Erkon jälkeen toiminut poika Aatos Erkko piti huolen siitä, että lehden aatteellinen linja säilyi vielä 1980-luvulle tultaessa nuorsuomalaisena. Helsingin Sanomien levikki oli 1980-luvulle tultaessa maan suurin, noin 400 000 vuonna 1981. Esimerkiksi vielä 1950-luvulla levikki oli noin 200 000.¹⁷

Aatos Erkon Yhdysvaltain suhteet olivat erilaiset, kuin hänen avoimen läsimielisellä isällään, mutta myös nuorempi Erkko piti tiiviitä henkilökohtaisia suhteita Yhdysvaltoihin. Näistä osoituksena Erkko vieraili presidentti Ronald Reaganin luona valkoisessa talossa vuonna 1988¹⁸. Aatos Erkon kerrotaan pitäneen tiiviitä yhteyksiä USA:n suurlähetystöön ja Helsingin Sanomia on kuvattu hänen aikanaan Amerikka-myönteiseksi. Lehti oli kuitenkin aikaisempaa valmiimpi myös kritisoimaan Yhdysvaltoja ja saikin usein kontolleen suoraa kritiikkiä Yhdysvaltain suurlähetystöstä.¹⁹ Toisaalta Aatos Erkko piti muiden aikaistoimijoiden tavoin yhteyttä myös

¹⁵ The Nordic Media and The Cold War 2015, 91

¹⁶ The Nordic Media and The Cold War 2015, 87

¹⁷ Suomen Lehdistön Historia 3, 156–157.

¹⁸ Jensen-Eriksen, Mainio & Hänninen 2019, 224.

¹⁹ Jensen-Eriksen, Mainio & Hänninen 2019, 213.

Neuvostoliiton suurlähetystöön ja lehden välejä presidentti Kekkoseen on kuvattu viileiksi, mutta asiallisiksi.²⁰ Kekkosen seuraajan presidentti Koiviston välit lehteen, kuten muuhunkin mediaan olivat julkisesti vaikeat. Koivisto muun muassa ojensi lehdistöä vertaamalla toimittajia sopulilaumaan vuonna 1984. Taustalla oli edellisenä vuonna virinnyt ulkopoliittinen keskustelu Suomen puolueettomuuden uskottavuudesta, jonka presidentti oli katsonut Suomen asemaa vahingoittavaksi. Lehdistö oli arvostellut Koivistoa, kun hänen ohjeistuksensa suomalaislehtien päätoimittajille oli vuodettu julkisuuteen.²¹ Julkisesta kiistelystä huolimatta Koiviston välit Helsingin Sanomiin olivat kuitenkin kulissien takana varsin tiiviit. Päätoimittaja Heikki Tikkanen kuului presidentin tuttaviiin kuten myös toimittaja Janne Virkkunen. Toimittajat ja presidentti keskustelivat säännöllisesti politiikasta ja sen juuruista keskenään.²²

Uusi Suomi toimi aluksi Kansallisen Kokoomuksen pää-äänenkannattajalehtenä, mutta julistautui puolueista riippumattomaksi porvarilliseksi lehdeksi vuonna 1976 käydessään läpi myös laajan saneerauskuurin. Vuonna 1974 Suomessa otettiin käyttöön puolueiden lehdistötuki, jota jaettiin eduskuntapaikkojen perusteella. Kokoomus jakoi tämän rahallisen tuen Uudelle Suomelle vielä puoluesidonnaisuuden poistumisen jälkeenkin.²³ Lehti oli vielä 1970-luvun alussa Suomen virallisen ulkopoliittikan kriitikko ja joutui Neuvostoliiton arvostelun kohteeksi. Uudistumisen jälkeen vuonna 1976 suhtautumista Suomen itänaapuriin pehmenettiin. Päätoimittaja Johannes Koroma kuvasi, että tarkoituksena oli muuttaa lehden linjaa ”rakentavammaksi” suhteessa Neuvostoliittoon. Tähän osaltaan vaikutti teollisuuspiirien ärtynyt suhtautuminen lehteen ja sitä rahoittavaan kokoomuspuolueeseen.²⁴ Uuden Suomen päätoimittajana vuosina 1976–1989 toiminut Koroma on esittänyt, että lehden suhtautuminen Neuvostoliittoon olisi ollut vapaampaa, kuin keskustaa, sosialidemokraatteja ja kommunisteja tukeneilla lehdillä, jotka Koroma esitti neuvostosuhteista riippuvaisiksi medioiksi. Poliittisten ulottuvuuksien lisäksi lehdistön neuvostosuhtautumista määrittivät myös vähemmälle huomiolle jääneet taloudelliset seikat. Suomen kahdenvälinen kauppa Neuvostoliiton kanssa oli teollisuuspiireille tärkeää liiketoimintaa. Niin kutsutut punaiset vuorineuvokset lähestyivät usein juuri Uutta Suomea, mutta myös Helsingin Sanomia, kun Neuvostoliiton esitystapa koettiin kauppasuhteita vaarantavaksi.²⁵ Myöskään Uusi Suomi ei siis ollut todellisuudessa aikansa ulkopoliittisten jännitteiden ulkopuolella.

²⁰ The Nordic Media and The Cold War 2015, 90.

²¹ Maimio 2018, 379.

²² Maimio 2018, 380–381.

²³ Suomen Lehdistön Historia 3, 178.

²⁴ The Nordic Media and The Cold War 2015, 89

²⁵ The Nordic Media and The Cold War 2015, 87

Suomen Sosialidemokraatti toimi Suomen Sosialidemokraattisen puolueen pää-äänenkannattaja.²⁶ Lehti perustettiin jo vuonna 1918 ja se kykeni toimimaan aluksi Helsingin Sanomien kilpailijana 1920-luvulle asti. Tämän jälkeen lehden merkitys yleisjournalistisena tuotteena himmeni ja asema puoluelehtenä vahvistui.²⁷ 1980-luvulle siirryttäessä lehden toimituksen linja oli vapaamielistynyt ja sen suhteet puoluejohtoon löyhentyivät. Lehden levikki oli 1980-luvun alussa noin 43 000 ja sen rooli perinteisenä puolueaseena kuvataan korostuneen levikin huvetessa.²⁸ Suomen Sosialidemokraatti pyrki Urho Kekkosen presidenttikaudella tukemaan maan virallista ulkopoliittikkaa. Tämä nähtiin välttämättömyytenä puolueen pyrkiessä vallan ytimeen.²⁹

Ronald Reagan nousi suuren yleisön tietoisuuteen Yhdysvaltain politiikassa, kun hän piti republikaanien vuoden 1964 oikeistolaisen presidenttiehdokkaan Barry Goldwaterin puolesta kannatuspuheen.³⁰ Reagan oli vakuuttanut puhujantaidoillaan Kalifornian liikemiehet ja häntä alettiin pitää jo tuolloin potentiaalisena presidenttiehdokkaana³¹. Reagan pyrki vuonna 1966 Kalifornian kuvernööriksi ja voitti miljoonan äänen marginaalilla demokraattien ehdokkaan. Tuota hetkeä voi pitää jonkinlaisena käännekohtana, koska Reaganin voitto tarjosi esimerkin muille konservatiiveille siitä, miten vaalikampanjassa saattoi käyttää hyväkseen muun muassa kysymyksiä alkaen mellakoista aina sotaan ja rikollisuuteen.³²

Reagan pyrki republikaanien presidenttiehdokkaaksi ensimmäisen kerran vuonna 1968. Tuolloin kilpailu ehdokkuudesta käytiin Reaganin lisäksi Richard Nixonin, Nelson Rockefellerin ja George Romneyn välillä. Richard Nixon kuitenkin onnistui voittamaan esivaalit erityisesti etelävaltioiden äänestäjille puhtaasti strategisessa mielessä suunnattujen vaalilupauksen ansiosta.³³

Vuonna 1976 Reagan pyrki uudelleen republikaanien ehdokkaaksi haastaen presidentti Gerald Fordin. Myös nämä esivaalit päättyivät Reaganin tappioon. Reaganin katsotaan kuitenkin ottaneen opikseen ja käyttäneen esivaaleista saamaansa kokemusta hyödykseen myöhemmissä presidentinvaalikampanjassaan. Reagan myös onnistui tappiostaan huolimatta vakiinnuttamaan asemansa republikaanien konservatiivisiiven keulahahmona.³⁴ Reaganin arvioidaan alkaneen pyrkiä uudelleen presidentiksi heti vuoden 1976 vaalien jälkeen.³⁵

²⁶ Suomen Lehdistön Historia 3, 220–222

²⁷ The Nordic Media and The Cold War 2015, 87

²⁸ Tommila & Salokangas 1998, 246–251

²⁹ The Nordic Media and The Cold War 2015, 86–89

³⁰ Kabaservice 2012, 168.

³¹ Skinner et al. 2007, 40.

³² Kabaservice 2012, 189.

³³ Skinner et al. 2007, 32.

³⁴ Skinner et al. 2007, 119.

³⁵ Skinner et al. 2007, 121.

Vuonna 1980 Reagan pyrki kolmannen kerran republikaanien presidenttiehdokkaaksi voittaen esivaalit ja lopulta myös varsinaiset presidentinvaalit. Olosuhteet tekivät Reaganin voitosta tällä kertaa aikaisempaa helpomman. Istuva presidentti ja demokraatteja edustava Jimmy Carter taisteli useiden päällekkäisten ongelmien, kuten energiakriisin, Teheranin panttivankikriisin ja korkean inflaation kanssa. Reaganilla oli hyvä mahdollisuus iskeä epäsuosittua istuvaa presidenttiä vastaan. Toisaalta republikaanien esivaalit käytiin erilaisissa olosuhteissa. Vuoden 1980 esivaaleissa puolueen johtohahmojen ja sisäpiiriläisten vaikutusvalta ei ollut enää yhtä suurta, kuin aikaisemmin.³⁶ Reagan onnistui voittamaan ja saamaan presidentinvaaleissa taakseen myös entisiä demokraattien äänestäjiä. Tätä ryhmää kutsuttiin ”Reaganin demokraateiksi”³⁷.

Reaganin kuvataan pyrkineen eheyttämään Yhdysvaltoja nöyryyttävänä koetun Vietnamin sodan ja päätöksentekokyvyttömäksi koetun Carterin demokraattihallinnon jälkeen. Reaganin poliittinen retoriikka oli maalailevaa ja korkealentoista ja hän korosti aitoa uskoa amerikkalaiseen erityisyyteen sekä USA:n vallan elvyttämistä. Vuoden 1984 presidentinvaaleissa Reagan valittiin jatkokaudelle presidenttinä. Vaaliampujan kuvataan pyrkineen pehmentämään käsityksiä presidentin jyrkästä ulkopoliitikasta positiivisävytteisellä ”Morning In America” mainoksella ja pyrkimällä esiintymään rauhan takaajana. Tämä tehtiin vastavetona aikaisempaan kovanaamaiseen Neuvostoliiton vastustamiseen, jonka seurauksia osa amerikkalaisista pelkäsi. Vuoden 1984 vaalien alla Reaganin suosio oli huipussaan erityisesti talouskysymyksissä, mutta ulkopoliittikka koettiin tuolloin hänen heikkoutenaan. Esimerkiksi Nicaraguan ja Libanonin konflikteista kampanja pyrki pitämään matalampaa profiilia.³⁸

Vuoden 1980 presidentinvaalit voi katsoa katkaisseen New Deal-demokraattien ja samaan konsensukseen asettuneiden republikaanipresidenttien jatkumon, kun vaalin voitti Ronald Reagan, joka oli konservatiivisin presidentiksi valittu republikaani aikoihin. Toisaalta ajalle tyypillisen käsityksen mukaan Reaganin vastaehdokas istuva presidentti Jimmy Carter oli verrattain talouskonservatiivi demokraattipresidentiksi.³⁹

1980-luvulle tultaessa USA:n politiikkaa olivat dominoineet Franklin Rooseveltin ajoista lähtien radion ja sittemmin enenevässä määrin television hallinta. Viestintäteknologia oli tehnyt yhdysvaltalaisesta politiikasta asteittain media-ammattilaisten, kuten puheenkirjoittajien, mainosmiesten, konsulttien ja manipulaattorien pelikenttää. Vuoden 1980 vaalissa nähtiin

³⁶ Skinner et al. 2007, 124-125.

³⁷ Maisel 2007, 39.

³⁸ Priest & Johnstone 2019, 271-275

³⁹ *History of American Presidential Elections 1972-1984*, 1986, 197.

viestintäteknologian jalostuminen uudeksi poliittiseksi koneeksi republikaanien puolella, jossa asiantuntijat ja teknokraatit tekivät ”käsikirjoituksen” ja ammattinäyttelijänä tunnettu Reagan ”esitti” sen ja kokonaisuus olisi kuin valmiiksi pakattu medialle.⁴⁰

Tutkimukseni tarkoituksena on löytää vastauksia siihen, kuinka tarkastelemani lehdet suhtautuivat monenkirjavaan Ronald Reaganiin ja ennen kaikkea miksi ne suhtautuivat häneen omalla tavallaan. Lähestyn aihetta seuraavien tutkimuskysymysten kautta:

1. Uskoivatko kolme lehteä Reaganin mahdollisuuksiin nousta Yhdysvaltain presidentiksi vuonna 1980 ja tulla valituksi jatkokaudelle vuonna 1984?
2. Minkälaisien diskurssien ja representaatioiden avulla lehdistö esitti Reaganin henkilön ja politiikan lukijoille?
3. Miten lehdistö käsitteli Reaganin vaikutusta ulkopoliikkaan ehdokkaana ja istuvana presidenttinä?
4. Mitkä ilmiöt, tapahtumat tai motiivit selittävät edellä mainittuja suhtautumistapoja?

Suomen lehdistöhistoriaa käsittelevänä hakuteoksina käytän Päiviö Tommilan, Touko Perkon, Esko Salmisen, Veikko Löyttyniemen ja Pertti Hemanuksen *Suomen lehdistön historia: 3, Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980-luvulle* sekä Päiviö Tommilan ja Raimo Salokankaan *Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia. History of The American Presidential elections 1789–1984* toimii myös hakuteoksena vuosien 1980 ja 1984 presidentinvaaleihin ja sisältää tarkempia yksityiskohtia, kuten vaalikampanjan tärkeitä päivämääriä, ja vaaliväittelyiden ajankohtia.

Tutkimuskirjallisuutena käytän *The Nordic Media And The Cold War*- teosta, jossa käsitellään muun muassa Suomen lehdistön asemaa ja toimintaa kylmän sodan aikana. *Suomen suurin – Helsingin Sanomat 1889–2019* (Niklas Jensen-Eriksen et al) puolestaan käsittelee Helsingin Sanomien historiaa. Aleksii Mainion *Erkon Kylmä sota. Helsingin Sanomat Moskovan varjossa* tarjoaa tarkemmin rajatun näkökulman kylmän sodan aikaisiin Helsingin Sanomiin. Jyrki Vesikansan väitöskirja *Uuden Suomen ja Helsingin Sanomien kilpailu 1956–1976 sekä epilogi vuosilta 1976–2020*, avaa Helsingin Sanomien ja Uuden Suomen välistä asetelmaa, mutta tarjoaa myös ikkunan lehtien sisäisiin toimintatapoihin ja historioihin.

---

⁴⁰ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 198

Yhdysvaltain historiaa käsittelevänä tutkimuskirjallisuutena käytän Markku Henrikssonin kirjaa *Tähtilipun maa*. Henrikssonin kattavassa teoksessa käsitellään USA:n alueen historiaa kautta aikojen, mutta tämän tutkimuksen kohdalla hyödyllisintä on teoksessa käsitelty 1980-luvun yhdysvaltalaispolitiikan konservatiivista aaltoa ja Ronald Reaganin presidenttikautta. Muuta Reagania käsittelevää tutkimuskirjallisuutta ovat Geoffrey Kabaservicen *Rule and ruin: The downfall of moderation and the destruction of the Republican Party, from Eisenhower to the Tea Party*, joka auttaa hahmottaa Ronald Reaganin asemaa aikansa amerikkalaisessa politiikassa. Lisäksi käytän *American political parties and elections: A very short introduction* ja *Strategy of Campaigning: Lessons from Ronald Reagan and Boris Yeltsin* (Kiron Skinner et al.) ja Andrew Priestin ja Andrew Johnstonen *US Presidential Elections and Foreign Policy: Candidates, Campaigns, and Global Politics From FDR to Bill Clinton* tarjoamaan näkökulmaa Reaganin vuoden 1984 uudelleenvalintakampanjaan ja istuvan presidentin ulkopoliittikkaan. Ronald Reaganin henkilöhistoriaa avaa Svenska Dagbladetin Yhdysvaltain kirjeenvaihtaja Karin Henrikssonin suomeksi käännetty *Ronald Reagan elämäkerta*.

Aikaisempaa tutkimusta Reaganista suomalaisen lehdistön kontekstissa ei ole tehty paljoa. Kerkko Latvasen Pro Gradu vuodelta 2022 on tarkastellut Reaganin julkisuuskuva Suomessa Suomen Kuvalehdessä, Seurassa ja Apu-lehdessä vuosina 1976–1988. Ilkka Räisäsen Pro Gradu samalta vuodelta on tarkastellut Suomen Kuvalehden suhtautumista Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton johtajiin vuosina 1979–1991 ja sisältää havaintoja myös Reaganin osalta. Omia arvioitani tarkastelun alla olevista sanomalehdistä voi suhteuttaa näihin aikaisemman tutkimuksen havaintoihin, sikäli kun ne ovat harvoja samaa aihepiiriä sivuavia julkaisuja.

Lehdistötutkimus vaatii historiallisen tutkimuksen rinnalle mediatutkimusta. Metodikirjanani tässä tutkimuksessa toimii Norman Faircloughin teos *Miten media puhuu*. Norman Fairclough erittelee kirjassaan erilaisia mediatekstien arviointitapoja ja lähestyy niitä sisältöanalyttisten kysymyksen perusteella. Muun muassa, kuinka arvioitavissa oleva teksti on suunniteltu, miksi se suunniteltu ja kuinka se olisi voitu suunnitella toisin. Tekstit on aina rakennettu valinnoille ja ne voivat periaatteessa olla myös toisenlaisia. Tekstin suunnittelua pohdittaessa on mietittävä sitä, minkälaisia tekstin sisäisiä puheääniä, genrejä tai diskursseja siinä on havaittavissa. Huomiota on kiinnitettävä kielen representaatioon ja siihen mitä tekstissä on läsnä ja mitä siitä on mahdollisesti jätetty pois ja miten tekstissä esille tuotavat mahdolliset osallistajat kategorisoidaan ja metaforisoidaan. Tarkasteluun voidaan ottaa myös toimijoiden väliset suhteet.⁴¹ Faircloughin mukaan media-

---

⁴¹ Fairclough 1997, 265

analyysissa on otettava huomioon, kuinka tarkasteltavat tekstit tuotetaan ja millä tavoin niitä tulkitaan ja kulutetaan. Esimerkiksi kuinka ammatilliset käytänteet tuottavat tietynlaisia lopputuloksia. Tekstejä määrittelevät käytännöt voivat pohjautua myös yhteiskunnallisiin valtasuhteisiin. Tästä syystä median tuottamaa tekstiä ei voi Faircloughin mukaan pitää läpinäkyvänä representaationa maailmasta.⁴²

Fairclough nostaa esille myös kysymyksen siitä, mitä tarkasteltava teksti kertoo tiedotusvälineen diskurssijärjestyksestä. Esimerkiksi sitä, ovatko medioiden edustamat diskurssijärjestykset pysyviä tai muuttuvia ja minkälaisia ovat diskurssijärjestyksen suhteet muuhun yhteiskunnalliseen diskurssijärjestykseen. Muutos diskurssijärjestyksessä voi koskea hänen mukaansa mediatekstin jutustelunomaisuutta tai viihteellistymistä.⁴³

Mediatekstin analysoinnissa tulee kiinnittää huomiota siihen, minkälaiseen laajempaan sosiokulttuuriseen yhteyteen teksti kuuluu ja minkälaiset yhteiskunnalliset ehdot, kuten poliittiset tai taloudelliset tekijät rajoittavat mediadiskursseja. Tulee arvioida, millaisia vaikutuksia tiedotusvälineiden teksteillä voi olla ja minkälaisia tieto- ja uskomusjärjestelmiä teksti rakentaa.⁴⁴ Edellisistä esimerkkeinä ovat sanomalehtien poliittiset kytkökset puolueisiin ja sellaiset taloudelliset seikat, kuten omistuspohja kaupallisilla medioilla.

Faircloughin teoksen sisältöanalyttisistä näkökulmista tulen korostamaan tässä tutkimuksessa erityisesti lehtitekstien sisältämiä diskursseja ja representaatioita. Diskurssilla tarkoitetaan tietyn sosiaalisen käytännön merkityksellistämistä tietyistä näkökulmista. Esimerkiksi eri poliittisilla suuntauksilla voi olla oma diskurssinsa. Diskurssia voidaan käyttää vakiintuneella tavalla tai se voidaan metaforisesti ulottaa sille epätavalliseen käyttöön.⁴⁵

Teksteissä on kiinnitettävä huomiota tarvittaessa myös genreen. Genre tarkoittaa tarkasti määriteltynä tiettyä sosiaalista käytäntöä palvelevaa kielenkäyttötapaa.⁴⁶ Mediatekstissä tietty genre perustuu yleensä omalle geneeriselle rakenteelleen. Tekstityypissä on esimerkiksi otsikko, ingressi ja tekstisisältö.⁴⁷ Erään määritelmän mukaan genre voi valikoitua yhteiskunnallisen paineen seurauksena varsin vapaavalintaisesti sen mukaan, mitä yhteiskunnallista päämäärää journalismi haluaa ajaa. Journalismin päämäärä voi vaihdella objektiivisesta yhteiskunnallisesta valvonnasta

---

⁴² Fairclough 1997, 266–267

⁴³ Fairclough 1997, 267–268

⁴⁴ Fairclough 1997, 268

⁴⁵ Fairclough 1997, 124

⁴⁶ Fairclough 1997, 101

⁴⁷ Fairclough 1997, 112

aina viihteellisyyteen tai tarkoitushakuiseen yhteiskunnalliseen legitimaatioon.⁴⁸ Genre voi tarkoittaa tämän moninaisemman tulkinnan mukaan myös tekstien tyylien, muotojen ja puheäänten analysoimista.

Edellä mainittujen seikkojen arvioiminen vaatii huomion kiinnittämistä intertekstuaalisiin seikkoihin, kuten siihen miten teksti on rakennettu ja minkälaisia mielikuvia tekstillä mahdollisesti luodaan. Myös eri tekstityyppien edustamat genret ja niiden käyttötarkoitukset on huomioitava tarvittaessa. Esimerkiksi teksti suunnitellaan eri tavoilla, jos kyseessä on pääkirjoitus, kolumni, reportaasi tai lyhyt uutissähke.

Diskurssiin voi vaikuttaa lehden poliittinen suuntautuneisuus tai mahdolliset muut valtopoliittiset ulottuvuudet. Sanomalehdet voivat poiketa toisistaan sisällön tuottamisen tavoissa, jos ne ovat suunnanneen viestinsä tietyn puolueen kannattajakunnalle tai jos pääpainona on ollut suuren yleisön tavoittaminen yli puoluerajojen.

Sosiokulttuuriset ulottuvuudet ovat laaja-alaisempia vaikuttimia median toiminnassa. Niiden huomioimisessa tulee käsittää aikansa yhteiskunnan yleinen ilmapiiri ja se, miten lehdistö on tuossa ilmapiirissä operoinut sekä siihen, miten yhteiskunnalliset ehdot, poliittinen kulttuuri tai taloudellisten kytkökset ovat vaikuttaneet.

Fairclough toteaa joukkoviestimien olevan ”välittäjinä” julkisen ja yksityisen välillä. Tiedotusvälineillä on kyky rikkoa ajan ja paikan asettamat rajoitteet ja tuoda muutoin saavuttamattomissa oleva tieto ihmisten yksityisiin koteihin. Tiedotusvälineiden luonteeseen vaikuttavat niiden viestintäkanavan ja sen käyttämän tekniikan luonne. Faircloughin mukaan sanomalehdistön erityispiirteisiin kuuluvat visuaalisen viestinnän tyypit. Kieli on kirjoitetussa muodossa ja tekniikka perustuu painotekniikalle, valokuville ja grafiikalle.⁴⁹ Huomion kiinnittäminen tekstin ja kielenkäytön lisäksi muuhun visuaaliseen viestintään, kuten lehtikuvien ja pilapiirrosten käyttöön on myös tarpeellista.

Faircloughin sisältöanalyysiä voi soveltaa suuntaa antavasti ja niin kuin on tutkimusaineiston tulkitsemisen kannalta järkevää. Hänen teoksensa tarjoaa edellä mainitun sisältöanalyysin lisäksi myös seikkaperäisempiä esimerkkejä, joita on syytä soveltaa siinä määrin, kun se on tarpeellista. Samoin lähdeaineistoa tulee tarkastella historiallisen lähdekritiikin läpi.

---

⁴⁸ Fairclough 1997, 114

⁴⁹ Fairclough 1997, 54–55.

1. Vuoden 1980 presidentinvaali – Äärioikeistolainen markkinoidaan keskitien kulkijana

Aineistossani on vuosilta 1979 ja 1980 kaikkiaan 90 lehtikirjoitusta, artikkelia, pilapiirrosta, pääkirjoitusta tai uutista, joita kutsun yleisnimityksellä lähdeaineistoksi. Nämä jakautuvat niin, että aineistosta Helsingin Sanomissa julkaistuja oli yhteensä 37, Helsingin Sanomissa 34 ja Suomen Sosialidemokraatissa 19.

Vähiten lähdeaineistoa on marraskuulta 1979, jolloin Helsingin Sanomat ja Uusi Suomi julkaisivat kukin yhden uutisen. Marraskuulle ajoittui Reaganin ehdokkuuden julkistaminen. Eniten lähdeaineistoa on marraskuulta 1980. Yhteensä 44, joista sekä Helsingin Sanomat ja Uusi Suomi julkaisivat kukin 17, kun Suomen Sosialidemokraatin osuus oli 10. Toiseksi intensiivisin julkaisuajankohta oli edeltävä lokakuu ja kolmanneksi yleisin saman vuoden heinäkuu. Ajallisesta jakaumasta pystyy päättämään, että kiinnostus Reagania kohtaan lisääntyi kesän puoluekokouksesta, lokakuun vaalikamppailun kautta aina marraskuun alussa käytävää presidentinvaalia kohti, mitä voi pitää hyvin loogisena. Huomio kohosi selvästi vaalivoiton ratkettua.

Reagania käsittelevän julkaisuintensiteetin keskittymisestä Helsingin Sanomille ja Uudelle Suomelle on pääteltävissä lehtien asennoitumisesta ulkomaan uutisointia, yhdysvaltalaista politiikkaa ja itseään Ronald Reagania kohtaan. Suomen Sosialidemokraatille aihealueet eivät ole muodostaneet vastaavaa huomion keskittymistä.

Yksi toistuva teema olivat ydinaserajoitukset tai ydinasekilpa. Eniten tämä näkyi Reaganin Salt-2 sopimuksen vastaisuutena. Tämä sopimus mainittiin peräti 14 kertaa. Tämä tarkoittaa noin kuudesosaa aineistostani vuosilta 1979 ja 1980, jota voi pitää merkittävänä. Salt-2 sai mainintoja käytännössä pitkin vuotta 1980 aina esivaalikamppailusta viralliseen presidentinvaaliin saakka. Tästä voidaan päätellä, että teema ei ollut vain yksittäinen puheenaihe, joka olisi laantunut ajan kuluessa. Liennytskehityksen pysähtyminen ja joukkotuhoaseiden ruokkima asevarustelukierre on

kaikesta päätellen ollut kesto-uholenaie. Diskurssin pysyvyyttä on helppo ymmärtää. Suhteiden jäätyminen ja epäluuloisuuksien kasvaminen Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton välillä oli realististenkin olettamien mukaan aito riski eskalaatiokehitykselle, jonka toisessa päässä siinsi kuva ydinaseilla käytävästä kolmannesta maailmansodasta. Muita toistuvia aiheita olivat muun muassa Reaganin talouspoliittiset näkemykset ja ikäkysymys.

1.1. ”Kovan linjan cowboy” talouspolitiikka ja ydinasesopimuksen vastaisuus

Ensitiedot Reaganin ehdokkuudesta otettiin vastaan vaisusti. Uusi Suomi uutisoi 13. marraskuuta 1979 lyhyesti asiat ja totesi, että Reagan on tunnettu ”lähinnä Kalifornian entisenä kuvernöörinä ja filmitähtenä”. Reaganin poliittista taustaa ei vaivauduttu vielä erittelemään tarkemmin, mikä kielii aiheen merkityksen vähättelystä. Tosin hänen mainittiin hävinneen esivaalit vuonna 1976 Gerald Fordille. Kolmasosan amerikkalaisäänestäjistä kerrottiin pitävän 68-vuotiasta ehdokasta liian iäkkään. Ikäongelman voittamisen spekulointiin olevan Reaganin ensimmäinen tavoite.⁵⁰

Helsingin Sanomat uutisoi 15.11. Uutta Suomea yksityiskohtaisemmin Reaganin kampanjan avauksesta. Entisen kuvernöörin ja filmitähden kokemusta ulkopoliitikasta se kuvasi heikoksi ja avauspuhetta ympäröyöreäksi.

Helsingin Sanomien mukaan Reagan pyrki puheessaan myös antamaan itsestään maltillisen kuvan pyrkimällä poliittisesti ”keskustalaiselle linjalle” ja hänen aikaisempia lausuntojaan luonnehdittiin äärioikeistolaisiksi. Ulkopoliittisesta diskurssista antoi esimakua maininta Reaganin vastustuksesta Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen väliselle Salt 2-sopimukselle. Republikaanien keskuudessa suositulle Reaganille epäiltiin vaikeuksia ”kuluneen vaikutelman” välttämässä.

Helsingin Sanomat nimesi Uuden Suomen tavoin tässä vaiheessa Reaganin iän hänen suurimmaksi haasteekseen. Hänen spekulointiin olevan valituksi tullessaan Yhdysvaltain iäkkäin presidentti. Ripeän kampanja-avauksen syyksi esitettiin halukkuus osoittaa, ettei ikä olisi ongelma ja että Reagan pystyisi kampanjoimaan ”yhtä vetreästi”, kuin nuoremmat ehdokkaat.⁵¹

Kampanjan alkuvaiheita käsiteltiin lehdissä ikädiskurssin kautta. Reagania on pidetty tässä vaiheessa liian vanhana Yhdysvaltain presidentiksi. On myös mahdollista, että liian äärimmäisenä

⁵⁰ Uusi Suomi, 13.11.1979.

⁵¹ Helsingin Sanomat, 15.11.1979.

pidetyn Reaganin on toivottu putoavan ehdokasjoukosta pois ikänsä vuoksi. Reaganin tausta kuvernöörinä ja filmitähtenä tuotiin myös ilmi. Suomen Sosialidemokraatti ei huomionnut samana ajankohtana Reaganin ehdokkuutta, joka voi kieliä siitä, että puoluelehdelle ulkomaanuutinen ei ylittänyt vielä uutiskynnystä. On mahdollista, että ehdokkuuden ensijulistusta ja kampanjan alkuvaiheita ei ole pidetty ajankohdan ja auki olleiden poliittisten kuvioiden vuoksi tarpeeksi lukijan mielenkiintoa herättävänä.

Sekä Helsingin sanomat, että Uusi Suomi uutisoivat 22. toukokuuta 1980 Ronald Reaganin käytännössä varmistaneen ehdokkuutensa voittamalla yli puolet puoluekokousdelegaateista.⁵² Helsingin Sanomat ja Suomen Sosialidemokraatti raportoivat 27. päivänä YK-suurlähettiläs George Bushin luopuneen presidenttiehdokkuudestaan. Lehdet myös toistivat Reaganin saaneen jo aikaisemmin tarvittavat delegaattit taakseen.⁵³ Lähinnä vaaliprosessiin huomiota kiinnittänyt uutisointi Reaganin ehdokkuuden varmistamisesta ei tuottanut lehdissä mitään yksityiskohtaisempaa, joten ne pyrkivät mahdollisesti lähinnä informoimaan lukijoitaan.

Uusi Suomi julkaisi 24. toukokuuta ilmestyneessä lehdessä toimittaja Rauli Virtasen reportaasin Ronald Reaganin vaalikiertueelta. Tekstissä kuvailtiin yksityiskohtaisesti tunnelmaa kampanjakiertueelta Reagania kuljettaneen DC-9 lentokoneen kyydistä. Otsikoinnissa Reagan profiloitiin lempinimellä ”kovan linjan cowboy”. Alaotsikko ”Kylmän sodan kannukset” jatkoi tuttua cowboysteemaa. Kuvassa lännenhattu päässään kuvattua Reagania kuvailtiin ulkoisten ominaisuuksien, kuten miehekkään hymyn avulla lukijalle.

Toimittaja kertoi kysyneensä kuvernööri Reaganilta ”jotain hajanaista” ulkopoliittikan alueelta. Reagania kuvattiin arveluttavana, ellei pelottavana vaihtoehtona suomalaisten kannalta, jota toimittaja käytti perusteluna juuri ulkopoliittiselle kysymykselle. Lisäksi Reaganin kerrottiin antaneen jo vakiovastauksensa, joten häneltä ei kannattaisi kysyä enää mitään yleistä, sillä ”hän luikahtaa kaikista koukuista, kuin saippua”. Reaganin ulkopoliittisen ajattelun kerrottiin perustuvan yhteen sanaan: voimaan.

Reaganin linja Neuvostoliittoa kohtaan oli Virtasen mukaan liikaa myös ehdokkaan omissa joukoissa. Henry Kissingerin mainittiin pelänneen seurauksia, jos Reagan valittaisiin presidentiksi. Uuden Suomen toimittaja kirjoitti Reaganin olevan kuitenkin vanha näyttelijä, jolle vaalipuheet ja todellisuus olisivat eri asioita ja vakuutteli tämän olevan aikaisemman poliittisen näyttönsä perusteella kykeneväinen kompromisseihin.

⁵² Helsingin Sanomat, 22.5.1980; Uusi Suomi, 22.5.1980.

⁵³ Helsingin Sanomat, 27.5.1980; Suomen sosialidemokraatti, 27.5.1980.

Abortin vastustajaksi, Raamattua lukevaksi kuolemantuomion kannattajaksi kuvattu Reagan esitettiin 1950-luvun kangastuksena, johon amerikkalaiset halusivat uskoa. Hänen kerrottiin pysyneen arvojen ja asenteiden osalta samanlaisena. Virtanen vertasi häntä elokuvan sankariratsastajaan, joka kaupunkiin saapuessaan ratkaisisi kaikki ongelmat, kuten inflaation näennäisen helposti. Reagania pidettiin joissakin yhteyksissä yleistyksiä laukovana ja kykenemättömänä mihinkään älyllisempään. Hänelle toimitettavien muistioiden kerrottiin olevan vain sivun mittaisia. Reaganin kerrottiin rakastavan yksinkertaistuksia, koska ne uppoisivat helposti kansaan. Ongelmat ratkeaisivat muun muassa liittovaltion kokoa pienentämällä. Artikkeliksi asetti kyseenalaiseksi ehdokkaan ”älylliset voimavarat”.

Reagan esitettiin tehokkaana puhujana ja ”Yhdysvaltain ensimmäisenä televisiopoliitikkona”. Hänen valttikortikseen nimettiin kyky esittää asiat paremmin, kuin muut. Reagan ei haavoittuisi, vaikka asiasisältö olisikin onttu. Rauli Virtanen kuvaili Reaganin esiintymistä vakuuttavaksi, jos sisältöön ei kiinnittäisi huomiota.⁵⁴

Uusi Suomi oli selvästi arvioinut Reaganin ehdokkuuden tässä vaiheessa lukijan kannalta kiinnostavaksi asiaksi. Laajaan reportaasiin oli panostettu, koska lehti oli itse lähettänyt toimittajansa paikan päälle, eikä tyytynyt vain kotimaasta käsin tehtyyn arvioon. Reaganin hahmoa kuvailtiin yksityiskohtaisesti adjektiiveja ja valokuvia apuna käyttäen. Diskurssissa toistui lännensankariteema, jossa Reagan representoitiin elokuvarooleistaan tuttuna cowboyna yhdistettynä kauttaaltaan kuvattuun ”kovaan linjaan”.

Toukokuun 29. päivä Uusi Suomi kertoi Ronald Reaganin saaneen entisen presidentin Gerald Fordin tukijakseen. Lehti kirjoittaa myös, että Reaganilta alettaisiin vaatia ehdokkuuden varmistuttua ylimalkaisten ratkaisujen tilalle yksityiskohtaisia esityksiä esimerkiksi Yhdysvaltojen talousongelmiin. Lisäksi hänellä kerrottiin olevan paine valita itselleen maltillinen varapresidenttiehdokas tulevassa puoluekokouksessa. Uuden Suomen mukaan tarkkailijat luonnehtivatkin republikaaneja yhtenäiseksi, mutta hermostuneeksi puolueeksi. Uusi Suomi viittasi presidenttiehdokkaista teetettyyn mielipidetiedusteluun, jonka mukaan Ronald Reagan olisi puolueiden presidenttiehdokkaista jyrkin suhtautumisessaan Neuvostoliittoon. Reaganin kerrottiin olevan ainoa ehdokas, joka kannatti ehdoita amerikkalaisen neutronipommin sijoittamista Eurooppaan ja Salt-2-sopimuksen poistamista kongressin käsittelystä.⁵⁵ Reagan ei voinut välttää näyttäytymästä maailmanrauhan kannalta vaarallisena toimijana.

⁵⁴ Virtanen, ”Kovan linjan cowboy”. Uusi Suomi, 24.5.1980.

⁵⁵ Uusi Suomi, 29.5.1980.

Suomen Sosialidemokraatti ennakoi 6. kesäkuuta pääkirjoituksessaan ”Reagan vai Carter?”, että Yhdysvaltain vaaliasetelmasta olisi tulossa tylsä, koska molemmat ehdokkaat olivat ”leimautuneet häviäjiksi”. Kirjoituksessa pohdittiin myös, että Yhdysvaltain istuvat presidentit tekevät maailmanpolitiikasta usein amerikkalaista sisäpolitiikkaa ja tästä syystä median esitettiin antavan vaalille suhteettomasti näkyvyyttä. Kirjoitus päättyi toteamukseen, että kansainvälistä politiikkaa tuskin kannattaisi laittaa ylösalaisin vain siksi, että amerikkalaiset voisivat valita Reaganin ja Carterin väliltä ja kehotti amerikkalaisia miettimään omaa poliittista järjestelmäänsä tämän sijaan.⁵⁶ Tämän voi tulkita kritiikkinä maan kaksipuoluejärjestelmää kohtaan, johon lehti ei selvästi samaistunut. Pääkirjoituksen voi nähdä kannanottona tähän asiaan. Kirjoituksessa ei asetuttu selkeästi Reagania vastaan, vaan kritiikki ohjattiin poliittista järjestelmää vastaan.

Republikaanien puoluekokouksen lähestyessä lehdistö kiinnitti huomiota Reaganin varapresidenttiehdokkaan valintaan. Jo aikaisemmin kävi ilmi, että varapresidenttiehdokkaasta toivottiin lehdissä tasapainottajaa laitoikeistolaiseksi ja konservatiiviksi miellelylle Reaganille.

Sekä Helsingin Sanomat, että Suomen sosialidemokraatti pitäytyivät toteamaan 14. ja 15. heinäkuuta, että Reaganin varapresidenttiehdokkaan valintaan kiinnitettäisiin republikaanien puoluekokouksessa tavanomaistakin suurempaa mielenkiintoa Reaganin iän vuoksi. Suomen Sosialidemokraatti totesi, että valinnalla Reagan tavoittelisi itselleen myös uusia kannattajaryhmiä.⁵⁷

Uuden Suomen kirjoituksessa ”Reaganin takana taistellaan” 15. heinäkuuta, viitattiin ”erään Reaganin avustajan” sanoneen, että presidentinvaalit joko voitettaisiin tai hävittäisiin jo Detroitin puoluekokouksessa riippuen siitä, valittaisiinko varapresidenttiehdokkaaksi oikea tai väärä henkilö. Avustajan kerrottiin muistuttaneen vuoden 1964 presidentinvaaleista, jolloin republikaanien äärioikeisto onnistui nostamaan presidenttiehdokkaaksi oikeistosipeen kuuluneen senaattori Barry Goldwaterin ja pelkäsi saman toistuessa myös Reaganin tappiota.⁵⁸

Helsingin Sanomat uutisoi myös 15. päivä Detroitin puoluekokouksesta kutsumalla sitä ”kruunajaisiksi”. Helsingin Sanomat oli haastatellut artikkelia varten puoluekokoukseen paikalle tulleita Reaganin kannattajia, joista yhden kerrottiin uskoneen, että puolue pääsee Reaganin johdolla ”yhtenäisenä uuteen alkun”, joka oli myös puoluekokouksen tunnuslause, eikä uskonut siten ”vuoden 1964 toistuvan”, jolla viitattiin jälleen Goldwaterin tappioon. Kannattajan kerrottiin

⁵⁶ ”Reagan vai Carter”. Suomen Sosialidemokraatti, 6.6.1980.

⁵⁷ Helsingin Sanomat, 14.7.1980; Suomen Sosialidemokraatti, 15.7.1980.

⁵⁸ Valkonen, ”Reaganin takana taistellaan”. Uusi Suomi, 15.7.1980.

todenneen, että Goldwater oli vain aikaansa edellä ja että Reaganilla olisi paremmat mahdollisuudet päästä presidentiksi, koska Yhdysvallat olisi muuttunut maana vuosien kuluessa.⁵⁹

Helsingin Sanomat julkaisi 17. päivänä kesäkuuta kirjeenvaihtaja Veikko I. Pajusen laajan artikkelin Detroitin puoluekokouksesta. Otsikoksi oli valittu ”Puolueettomuus, liennytyt ja sooloilu tuomitaan”. Siinä keskityttiin Ronald Reaganin ulkopoliittisiin tavoitteisiin sekä hänen poliittisen uransa vaiheisiin. Reaganin kerrottiin olleen valmis johdonmukaiseen kovaan linjaan Neuvostoliittoa kohtaan. Artikkelissa kerrottiin Neuvostoliiton nimenneen Reaganin haukaksi, joka kannatti uutta asevarustelukierrettä. Kiinan kerrottiin kutsuneen häntä rikkaiden etua ajavaksi suuren rahan mieheksi.

Väliotsikko ”B-luokan näyttelijän päärooli” nojasi vahvasti näyttelijäteemaan ja tätä tukemaan oli asetettu kuva Reaganista hevosen selässä. Kuvatekstissä hänen kerrottiin olleen aikaisemmin ”toisen luokan näyttelijä”, demokraattisen puolueen jäsen ja kuvernööri. Reaganin menestys liitettiin artikkelissa poliittisen ilmapiirin muutokseen. Vielä vuonna 1968 liian oikeistolaisiksi mielletty Reagan oli sittemmin oikeistolaistuneelle republikaanipuolueelle nyt kelvollinen, Pajusen artikkeli jatkoi. Reaganin kerrottiin muuttaneen terävät oikeistolaiset iskulauseet ”yleisiksi latteuksiksi”.

Helsingin Sanomat kertoi Reaganin toimineen myös näyttelijöiden ammattiliitossa ja General Electric-yhtymän suhdetoimintapuhujana, joka mainosti muun muassa ydinsukellusveneitä. Pajusen teksti kertoi Reaganin saaneen tukijoukkoihinsa useita vanhoillisia liikemiehiä sen jälkeen, kun hän puhua Barry Goldwaterin puolesta vuonna 1964. Pajusen mukaan nämä verkostot tukivat hänen nousuaan Kalifornian kuvernööriksi vuonna 1966. Kuvernööri-Reagania Pajunen luonnehti käytännössä maltillisemmaksi, kuin mitä puheista olisi voinut päätellä. Osavaltion budjetin leikkauksia ja veronalennuksia ajaneen Reaganin esitettiin paisuttaneen budjettia ja kiristäneen veroja. Pajunen veti tästä suoran yhtymäkohdan Reaganin presidentinvaalikampanjaan, joka ratsasti samoilla teemoilla.⁶⁰

Teksteissä toistui systemaattisesti rinnastukset Reaganin ja Barry Goldwaterin välillä. Reagan representoitiin laitaoikeistolaisena toimijana ja Goldwateria käytettiin hänen historiallisena vastinparinaan. Tämä on linjassa aikalaisnäkemysten kanssa, koska Reagania pidettiin tuolloin Yhdysvaltain nousevan oikeiston kärkihahmona ja Barry Goldwaterin ”manttelimperijänä”⁶¹, kuten

⁵⁹ Helsingin Sanomat, 15.7.1980.

⁶⁰ Pajunen, ”Puolueettomuus, liennytyt ja sooloilu tuomitaan”. Helsingin Sanomat, 17.7.1980.

⁶¹ Henriksson 2021, 767.

Markku Henriksson on ilmaissut. Tämän äärioikeistolaisuusdiskurssin lisäksi Helsingin Sanomat kategorisoi Reagania ulkopoliittisessa diskurssissaan kylmän sodan potentiaalisesti toiseksi osapuoleksi esittelemällä hänet liennytysvastaisena kovanaamana, jota Neuvostoliitto ja Kiina inhosivat. Maininta Reaganin kuulumisesta demokraattipuolueeseen nuorena oli osittainen väärinymmärrys. Reaganin on kerrottu olleen nuorena liberaali ja Franklin D. Rooseveltin kannattaja, mutta hänen jäsenyytensä demokraattipuolueessa on kiistetty⁶².

Seuraavina päivinä lehdet jatkoivat yhä puoluekokouksen käsittelyä. Kaikkien kolmen lehden painotuksessa Detroitin puoluekokous ja varapresidentin oli noussut mainitsemisen arvoiseksi asiaksi. Jos Reagan on kategorisoitu tähän mennessä äärimmäisenä poliitikkona, esitettiin varapresidenttiehdokas George Bush maltillisempana, tasapainottavana tekijänä tai kykeneväisenä vetoamaan äänestäjiin, joita Reagan ei muuten tavoittaisi. Helsingin Sanomat, Uusi Suomi ja Suomen Sosialidemokraatti keskittyivät 18. päivänä heinäkuuta varapresidenttiehdokkaan valintaan. Helsingin Sanomien kirjeenvaihtajan Veikko Pajusen reportaasi ”Reaganin aisapariksi toiseksi paras” päivitteli Reaganin varapresidenttiehdokkaan olevan entinen CIA:n johtaja ja YK-suurlähtettiläs.⁶³

Saman lehden pääkirjoituksessa ”Reagan, Bush ja maailma” republikaanien Detroitin puoluekokousta luonnehdittiin ennalta suunnitelluksi televisioshow’ksi. George Bushin kerrottiin olevan Reaganin tavoin ”varsin vanhoillinen republikaani”, mutta kykeneväinen vetoamaan myös muunlaisiin äänestäjiin. Reaganin vaalivoittoa pääkirjoitus ennakoitiin toteamalla, ettei se olisi mitenkään hyvä asia Yhdysvalloille ja muulle maailmalle. Reagania pidettiin pääkirjoituksessa joko asiakysymyksistä tyystin tietämättömänä tai estottomana populistina, koska hän tarjosi sisä-, sosiaali-, ja talouspoliittisiin ongelmiin yksinkertaisia ratkaisuja.

Kirjoituksessa epäiltiin myös Yhdysvaltojen kykyä nousta pysyvästi 1950-luvun sotilaalliseen ja taloudelliseen asemaan, jota Reaganin tulkittiin tavoittelevan. Pääkirjoitus tarjosi Yhdysvalloille sotilasmahdin sijaan demokraattisen, moraalisen ja inhimillisen kehityksen vauhdittajan roolia, mutta Reaganin epäiltiin olevan kykenemätön vision toteuttamiseen. Koska pääkirjoitus edustaa lehden virallista linjaa, voi tämän vaihtoehdoisen roolin tulkita edustaneen Helsingin Sanomien ihannekäsitystä Yhdysvalloista. Pohjimmiltaan länsimielinen lehti ei ole antanut reaganismille arvoa, koska se on ollut ristiriidassa näiden toivomusten kanssa. Pääkirjoituksen voi katsoa suoraksi

⁶² Henriksson 2016, 46.

⁶³ Pajunen, ”Reaganin aisapariksi toiseksi paras”. Helsingin Sanomat, 18.7.1980.

kannanotoksi myös suurvaltojen välisen vastakkainasettelun kärjistämistä vastaan. Kritiikkiä ei saanut vain Reagan, vaan myös hänen kannattajansa.

*Reagan ja republikaaninen puolue tuntuvat tarjoavan amerikkalaisille ikään kuin paluuta menneisyyteen, jossa kaikki on turvallista, kuin villin lännen filmissä: on konnia ja sankareita, hyvä voittaa ja paha saa palkkansa. Jos amerikkalaiset hyväksyvät tällaisen maailmankuvan, he pettävät itseään.*⁶⁴

Suomen Sosialidemokraatti tulkitsi varapresidenttiehdokkaan valinnan herättäneen hämmennystä, koska ennakkosuosikki Gerald Ford jäi valitsematta. Suomen Sosialidemokraatti totesi, että Bushia pidetään hämmennyksestä huolimatta toiseksi parhaana ehdokkaana. Suomen Sosialidemokraatin otsikon ”Lännenfilmien sankari ja entinen YK-suurlähettiläs” alla Bushia luonnehdittiin välttämättömäksi aisapariksi konservatiiviselle Reaganille, joka Bushin ansiosta onnistuisi laajentamaan kannattajakuntaansa.⁶⁵ Tämä luonnehdinta on hyvin lähellä myös Helsingin Sanomien esittämää käsitystä asiasta.

Uusi Suomi kuvasi Bushin ja Reaganin olevan, kuin auringonnousun ratsastajia ja Bushin olevan tasoittava aisapari. Bushin kerrottiin olevan Reagania maltillisempi ja tämän aiheuttavan jopa lieviä ristiriitoja henkilöiden välillä. Kokonaisuudessaan Bushin katsottiin tuovan Reaganin kampanjaan uskottavuutta sellaisten äänestäjien keskuudessa, joille Reagan olisi muutoin liian oikeistolainen. Lehti ennakoi Yhdysvaltojen palaavan ulkopoliitikassaan takaisin 1950-luvulle ja koventavan linjaansa suhteessa Neuvostoliittoon, jos Reagan voittaa presidentinvaalit.⁶⁶

Suomen Sosialidemokraatti, Helsingin Sanomat ja Uusi Suomi keskittyivät 19. päivä heinäkuuta Ronald Reaganin pitämään puheeseen puoluekokouksessa.

Suomen Sosialidemokraatti kertoi, kuinka puheessaan ”Reagan lupasi palauttaa Yhdysvaltain mahdin”. Reaganin puhetta luonnehdittiin yllätykselliseksi sisältäen jo tuttuja konservatiivisia lähtökohtia, joiksi nimettiin lupaukset Yhdysvaltain sotilaallisen voiman palauttamisesta ”Neuvostoliiton laajentumispyrkimysten” estämiseksi sekä valtion rahankäytön tuntuva vähentämisen. Reaganin mainittiin luvanneen panostaa hiilen ja ydinvoiman käyttöön energiapolitiikassa ja toteuttavan elinkeinoelämän elvyttämiseksi kokonaisuudessaan 30 prosentin veronalennukset.⁶⁷

⁶⁴ ”Reagan, Bush ja maailma”. Helsingin Sanomat, 18.7.1980.

⁶⁵ Suomen Sosialidemokraatti, 18.7.1980.

⁶⁶ Valkonen, ”Reaganin ja Bushin yhteistyö kangertelee”. Uusi Suomi, 18.7.1980.

⁶⁷ Suomen Sosialidemokraatti, 19.7.1980.

Suomen Sosialidemokraatin tekstistä käy ilmi jo aikaisemmin esille tullut penseys yhdysvaltalaisista politiikkaa kohtaan. Reaganin puheen luonnehdinta yllätyksettömänä havainnollistaa lehden asennoitumista Reaganiin konservatiivisena julkisia menoja karsastavana asevarustelun kiihdyttäjänä.

Helsingin Sanomien kirjoituksessa ”Poliittinen ristiretki alkoi” Reaganin arvioidaan suunnanneen puheensa uusille äänestäjäryhmille ja kerrottiin puhuneen joustavammin ja ympäröidymmmin, kuin mitä puolueen oikeistolainen vaaliohjelma olisi antanut ymmärtää. Lisäksi Reaganin sanotaan kosiskelleen puheessa republikaaneille epätyypillisiä äänestäjäryhmiä, kuten mustia, muita vähemmistöjä ja työntekijöitä. Kirjoituksessa Reaganin mahdollisuuksia voittaa luonnehditaan paremmiksi, kuin hänen aikaisemmissa presidentinvaalikampanjoissaan, koska republikaanien puolue on aikaisempaa yhtenäisempi. Reaganin ja Bushin kannatuksen kerrottiin olevan mielipidetiedustelun perusteella 43 prosenttia, kun demokraattien Jimmy Carteria ja varapresidentti Walter Mondalea kannattaisi 34 prosenttia. George Bushin esitetään painottaneen, että tämä jättää omat poliittiset näkemyksensä taka-alalle suhteessa puolueen vaaliohjelmaan. Puolueen äärioikeiston kerrottiin hyväksyneen Bushin varapresidenttiehdokkuuden siitäkin huolimatta, että tätä on pidetty poliittisesti liian keskustalaisena suhteessa Reaganiin.⁶⁸

Uusi Suomi taas korosti kuinka ”Reagan vaati USA:lle aseellista ylivoimaa”. Reaganin kerrottiin syyttäneen presidentti Carteria puolustuskyvyn heikentämisestä ja luvanneen aloittaa ”kansallisen ja kansainvälisen ristiretken” amerikkalaisten uskon ja tarmon palauttamiseksi. Uusi Suomi luonnehti puhetta ”Amerikka ensin periaatteen julistukseksi”, joka antoi yksinkertaisia ratkaisuja monimutkaisiin ongelmiin. Lehti piti Reaganin puhetta myös sisällöllisesti ristiriitaisena, koska siinä luvattiin kasvavia puolustusmenoja ja veronalennuksia, kun budjettia oli samalla tarkoitus karsia.⁶⁹

Lehdistö kiinnitti paljon huomiota Detroitin puoluekokoukseen. Aluksi mielenkiinto kohdistui siihen, kenet Reagan valitsisi varapresidenttiehdokkaakseen, koska tämä koettiin tasapainottavaksi voimaksi. George Bushin valinnan jälkeen huomio kohdistui Reaganin puheeseen. Lehdistö ei hellittänyt tässäkin vaiheessa siitä kritiikistä, jonka se oli aikaisemmin liittänyt Reaganin yksinkertaisiin tai jopa populistisiin pidettyihin puheisiin. Hänen vaalilupauksiaan pidettiin keskenään ristiriitaisina. Myös ulkopoliittikan painotus näkyi uutisoinnissa kautta linjan.

⁶⁸ Pajunen, ”Poliittinen ristiretki alkoi”, Helsingin Sanomat, 19.7.1980.

⁶⁹ Valkonen, ”Reagan vaatii USA:lle aseellista ylivoimaa”. Uusi Suomi, 19.7.1980.

Helsingin Sanomat toi esille myös Reaganin selkeän etumatkan suhteessa Jimmy Carteriin. Kriitistä huolimatta entisen näyttelijän voitonmahdollisuuksia ei siis vähätelty. Lehti keskittyi Reaganin puheen analyysiin lehdistä eniten, jonka voi katsoa johtuvan lehden erilaisesta painotuksesta suhteessa ulkomaan uutisiin. Erityisesti tämä korostuu suhteessa Suomen Sosialidemokraatin tapauksessa.

Suomen Sosialidemokraatti julkaisi 25.7. Lauri Sivosen kantaottavan kirjoituksen, joka rakensi diskurssin hyvästä politiikasta hiljaisen työn tekijänä ja taustaryhmänsä intressien ajajana ja kritisoi politiikan tavoitekeskeisyyttä. Hän nosti hyvän politiikon vastakohtaksi samaan aikaan Yhdysvaltain presidentin virkaa tavoitelleen Reaganin. Sivosen diskurssissa Reaganista tehtiin huonon politiikon esimerkki, koska hän edusti sivistymättömyyttä. Tätä Sivonen luonnehti ”pöyristyttäväksi” ominaisuudeksi. Reaganin ja Barry Goldwater rinnastettiin toisiinsa ja heidät esitettiin ”taantumuksellisten ajatusten” edustajina. Kirjoituksessa ennakoitiin Reaganin voitonmahdollisuuksia ja ajan olevan oikea ”reaganismille”. Toisaalta Sivonen teki kriittisen heiton myös demokraattipresidentti Carterin suuntaan ja katsoi hänenkin olevan politiikassaan niin ikään oikealla ja toteuttavan pääosan Reaganin vaatimuksista.⁷⁰ Kuten aikaisemmin on mainittu, pidettiin Carteria aikalaiskäsitysten mukaan talouskonservatiivisena demokraattina. Suomen Sosialidemokraatissa tämän painottaminen on voinut kielä sosialistisen vaihtoehdon puutteesta Yhdysvaltain politiikassa.

Suomen Sosialidemokraatissa julkaisi myös 7.8.1980 Risto Sänkiä ja Markku Harjanteen kirjoituksen, joka kysyy, minkälainen olisi Reaganin johtamat Yhdysvallat. Kolumni totesi Reaganin olevan mielipidetiedustelujen mukaan vahvoilla seuraavaksi presidentiksi ja toisti jo tiedossa olevia asenteita Reaganin kiiltokuvamaisesta esiintymisestä, jota ammattinäyttelijän taidot tukivat ja heikkoa asiaosaamista. Kirjoituksessa muun muassa mainittiin Reaganin väittäneen virheellisesti progressiivisen verotuksen olleen Karl Marxin keksintö. Ilmi tulivat jälleen Reaganin uskonnolliskonservatiiviset näkemykset muun muassa abortin suhteen. Talouden säännöstelyä vastustavaa Reagania Sänkiä ja Harjanne kuvasivat ”friedmannilaisemmaksi, kuin konservatiivinen talusteoreetikko Milton Friedman itse” viitaten uusliberalistiseen talousajattelun pääteoreetikoon ja Reaganin lupauksiin lopettaa öljy-yhtiöiden valvontaa, höllentää ympäristönormeja ja alentaa bensiinin verotusta. He epäilivät kuitenkin Reaganin oppien olevan kykeneväisiä katkaisemaan valtion intervention Yhdysvaltojen talouselämään, jota he nimittävät kolumnissaan ”valtiokapitalistiseksi” järjestelmäksi, koska liittovaltion rahoituksella oli pelastettu

⁷⁰ Sivonen, ”Näkökulmia vallankäyttöön”. Suomen Sosialidemokraatti, 26.7.1980.

autonvalmistajia konkurssilta. Ulkopolitiikan suhteen he korostivat Reaganin osaamattomuutta ja nimesivät hänen linjansa ”ulkopoliittiseksi pakastamiseksi”, johon kuuluivat liennytyksipolitiikan lopettaminen Neuvostoliiton suuntaan ja Kiina-suhteiden kääntäminen ”vuosikymmenellä taaksepäin”. Reaganin USA:n suosikkiliittolaisiksi kirjoituksessa arvioitiin Israel ja Taiwan. Penseän kiinapolitiikan arvioitiin tuottavan ongelmia Reaganin ja varapresidenttiehdokkaan George Bushin välillä, koska Bush oli entinen Pekingin lähetystön johtaja. Reaganin arabimaailman väheksyminen suosisivat Harjanteen ja Sänkiähon mukaan Neuvostoliittoa. Reaganin kykyä lisätä asevarustelua kyseenalaistettiin resurssipulan vuoksi. Kuitenkin kirjoittajat arvioivat, että Reaganin valinta ei välttämättä olisi niin pahaenteinen asia kuin luullaan, viitaten Reaganin kokemukseen kuvernöörin tehtävistä. Heidän mukaansa USA:n historiassa myös kokemattomat presidentit olivat pärjänneet hyvän avustajakunnan ja hallintokoneiston turvin. Lehtijutun kuvatekstissä todettiin, että Reagan oli ”vahvasti kiinni Yhdysvaltain presidentinvirassa”.⁷¹

Sänkiähon ja Harjanteen kirjoituksessa suhtautuminen Reaganiin on Suomen Sosialidemokraatin linjalle uskollisesti kriittistä, mutta toisaalta kirjoituksella palautellaan lukijakuntaa maanpinnalle siitä, mitä Reaganin voitto todella tarkoittaisi. Reaganin presidenttiyttä on tässä vaiheessa pidetty jo täysin realistisena vaihtoehtona. Reaganin politiikkaa niin taloudessa kuin ulkoasioissa sovitellaan jo tiettyihin reaalityodellisuuden raameihin toteamalla mitkä hänen oikeistoideologisista linjauksistaan todennäköisesti epäonnistuisivat konkretisoimaan itsensä. Kirjoitus oli kirjoitettu selvästi tarkoituksenaan valmistella lukijaa Reaganin voittoon asiantuntevan ja sisältökeskeisen analyysin voimin. Kaikesta huolimatta Reagan representoitiin talousoikeistolaisena asevarustelijana ja ominaisuuksien implikoitiin olevan negatiivisia.

Helsingin Sanomat nosti 3. elokuuta 1980 esille entisen presidentin haastattelun, jossa hän oli arvioinut vaalikamppailun Reaganin, Carterin ja sitoutumattoman John Anderssonin välillä menevän niin tasaiseksi, että presidentinvaalissa ei selviäisi selkeää voittajaa. Helsingin Sanomat otsikoi Fordin US News and World Report-julkaisulle antaman haastattelun ”USA:n entinen presidentti: Edustajainhuone valitsee presidentin”. Seikkaperäisessä toimittajan ja Fordin väliselle keskustelulle perustuvassa jutussa Ford nosti esille maltillisen republikaanin ja sitoutumattoman John Anderssonin ja esitti hänen voittavan ”muutama osavaltiota”. Fordin näkemyksen mukaan Anderssonin menestys estäisi molempia pääpuolueiden ehdokkaita saavuttamasta virallisessa vaalissa määränemmistöä eli 270 osavaltioiden valitsijamiehistä, joka tarkoittaisi valinnan siirtymistä Kongressin Edustajainhuoneen käsiin. Ford arvioi Anderssonin estävän Reaganin ja

---

⁷¹ Sänkiäho & Harjanne, ”Minkälainen maa olisi Reaganin Yhdysvallat?”. Suomen Sosialidemokraatti, 7.8.1980.

Carterin voiton voittamalla Connecticutin ja Massachusettsin osavaltiot. Haastattelussa käy ilmi myös Fordin kritiikki republikaanien oikeistolaista vaaliohjelmaa kohtaan: hän esitti näkemyksen tasa-arvolain hyväksymisen puolesta ja kritikoi ohjelman tiukkaa aborttikantaa. Ford myös asettui tukemaan Reagania ja puhui Henry Kissingerin ministeripestin puolesta mahdollisessa tulevassa hallinnossa. Toisaalta Gerald Fordin kerrottiin kieltäytyneen Reaganin varapresidenttiehdokkuudesta, johon häntä oli aikaisemmin spekuloitu Bushin sijasta.⁷²

Helsingin Sanomat esitti aikaisemman presidentin vaalianalyysin ja henkilökohtaiset näkemykset suhteessa Reagan-johtoiseen republikaanipuolueeseen. Tarkoituksena oli todennäköisesti tuoda ilmi uuden ja vanhan linjan jatkuvuus ja toisaalta eroavaisuus. Helsingin Sanomien painotuksessa Yhdysvaltain sisäpoliittiset teemat ovat nousseet tässä vaiheessa painoarvoltaan merkittäväksi. Merkille pantavaa on lehden tekemä arvio Fordin syväluotaavan haastattelun informaatioarvosta sen lukijoille. Varsinkin, kun haastattelu ei ole lehden oma, vaan lainattu US News and World Reportilta. Lehti on halunnut nostaa esille amerikkalaisperäistä diskurssia siitä, kuinka Reaganin valinta presidentiksi ei ehkä olisikaan selvää, jos valinta siirtyisi kongressille.

Reaganin tarkastelu suhteessa Carteriin ja Anderssoniin kävi ilmi myös 9.8. julkaistussa pääkirjoituksessa. Se ruoti vaalia enemmän Jimmy Carterin näkökulmasta, mutta mainitsi mielipidetiedustelun, jonka mukaan Reagan johtaisi 53 prosentin kannatuksella Anderssonin ollessa toisena 25 prosentin kannatuksella ja istuvan presidentin sijoituessa vasta kolmanneksi 22 prosentin kannatuksella.⁷³

Uusi Suomi julkaisi 9. elokuuta uutistoimisto APN:n neuvostojournalistiksi esitetyn Spartak Beglovin kirjoituksen. Beglovin ”neuvostonäkemykseksi” nimetty kirjoitus ”Reagan komentaa käännökseen” sisälsi Neuvostoliiton näkökulmasta esitettyä kritiikkiä Reaganin ja republikaanien ulkopoliittisia kantoja kohtaan. Beglov tosin tähdensi kirjoituksessa, että Neuvostoliitolla ei ole ollut ”harhakuvitelmiä” kummankaan pääpuolueen ehdokkaan suhteen. Reaganin ulkopoliitikasta hän kirjoitti seuraavasti:

Republikaanit hylkäävät ehdottomasti aiemmin laaditun SALT2- sopimuksen. Tämä johtuu suoranaisesti edellä mainitusta totaalisesta luottamisesta rajattomaan varustelukilpaan [...] Republikaanien ilmaisema aikomus pakottaa Neuvostoliitto polvilleen uusilla asejärjestelmillä ei ole vain aseellisen kiristyspolitiikan räikeä uusintailmiö, jota yksikään valtio ei siedä. Washingtonissahan ei voida olla tietämättä, että tälläkään kertaa Neuvostoliitto ei salli USA:n

⁷² Helsingin Sanomat, 3.8.1980.

⁷³ Jimmy Carter, veli Billy ja koko maailma”. Helsingin Sanomat, 9.8.1980.

muuttavan maailmassa muodostunutta voimatasetta ja saavan vapaita käsiä saneluvaltaan muihin kansoihin nähden [...] Jotkut republikaanien politiikan nykyisistä suunnittelijoista lienevät unohtaneet, miten romahti se ”tehostetun koston” linja, jonka he omaksuivat 50-luvulla. [...] Vaikka yhtä ja toista luettaisiinkin vaalidemagogian hillittömyyden tiliin, republikaanien aivotrusti on saattanut ehdokkaansa sellaisen miehen asemaan, joka ehdottomasti komentaa jyrkkään käännökseen ja aivan vastakkaiseen suuntaan kuin se linja, jonka suurin osa aikamme vastuullisesti ajattelevista poliitikoista on omaksunut.⁷⁴

Neuvostonäkemykseksi kategorisoitu kolumni on viestinyt lukijalle edustavansa suurvaltojen välisen vastakkainasettelun Neuvostoliittolaista puolta. Uuden Suomen diskurssissa ei käsitelty vain Reagania itsessään, vaan hänet representoitiin vastakohtana Neuvostoliitolle muun muassa Beglovin kirjoituksen avulla. Retoriikaltaan tulikivenkatkuisesta neuvostonäkemyksestä on huokunut läpi ydinsodan uhka, eikä lukija ei voi olla aistimatta Beglovin kirjoituksesta näkemystä siitä, että Reaganin presidentiksi valinta ei ainakaan yhtään liennyttäisi olemassa olevia jännitteitä, vaan ”komentamalla käännökseen” jopa veisi tieteen tahtoen suurvaltajännitteiden eskalaatioon.

Spartak Beglovin kolumnit näyttävät liittyvän laajempaan ajan ilmiöön. Lehdistöön vaikutti 1980-luvun Suomessa niin sanotun ”kotiryssä instituution” vakiintuminen myös tiedotusvälineisiin. Uutistoimisto APN, jolla oli suoria yhteyksiä myös Neuvostoliiton tiedusteluun, loi aktiivisesti kontakteja muun muassa Uuden Suomen kilpailijaan Helsingin Sanomiin.⁷⁵ Helsingin Sanomilla oli muun muassa oma APN:n kolumnisti Vladimir Lomeiko, jonka on kuvattu esittäneen kirjoituksissaan uudistusmielisten moskovalaispiirien näkemyksiä. Lomeikon kirjoitusten julkaisun on kerrottu perustuneen journalistisen tason sijasta poliittiselle tarkoituksenmukaisuudelle.⁷⁶

Spartak Beglovin neuvostonäkemykset vaikuttavat olleen samankaltainen ilmiö Uudessa Suomessa. Tätä tukee Jyrki Vesikansan väitöskirjassa esitetty tieto, jonka mukaan Uuden Suomen toimituksen neuvottelukunta oli äänestänyt vuonna 1964 Spartak Beglovin esiintymisestä lehdessä. Beglovia puoltava kanta voitti. Kirjoitusten esittämisellä ”neuvostonäkemyksinä” korostettiin, etteivät Beglovin kannat olleet lehden omia. Tätä erottelua ei Vesikansan mukaan tehty vastaavanlaisissa tilanteissa Uuden Suomen amerikkalaisjournalisteille.⁷⁷

⁷⁴ Beglov ”Reagan komentaa käännökseen” Uusi Suomi, 9.8.1980.

⁷⁵ Mainio 2018, 384–385

⁷⁶ Jensen-Eriksen, Mainio & Hänninen 2019, 306

⁷⁷ Vesikansa 2021, 78.

Uusi Suomi jatkoi diskurssia USA:n ja Neuvostoliiton välisistä suhteista. Seuraavan päivän lehdessä 10. elokuuta Moskovan kirjeenvaihtaja Jyrki Koulumies esitti oman näkemyksensä siitä, miten presidenttikilvassa olevia pääehdokkaista arvioidaan Neuvostoliitossa. Koulumies arvioi, että neuvostolehdistö hyökkää poikkeuksellisen voimakkaasti Carteria vastaan, koska katsoisi hänen vaihtumisensa parhaaksi vaihtoehdoksi. Samoin hän arvioi Neuvostoliiton suosivan Ted Kennedyn valintaa tai jopa Carterin edeltäjän Gerald Fordin uudelleenvalintaa kongressin toimesta, jos kukaan pääehdokkaista ei saisi valitsijamiesten enemmistöä. Kennedyn ja vaaliprosessin ulkopuolisen Fordin valikoituminen Neuvostoliiton suosikeiksi johtui Koulumiehen kirjoituksen perusteella heidän positiivisesta suhtautumisestaan Salt 2 ydinasesopimuksen ratifiointiin. Toisaalta Koulumiehen mukaan Ronald Reagan saattaisi olla hiukan paradoksaalisesti Neuvostoliiton suosikki, koska hänen linjansa oli kylmän sodan henkisyydestään riippumatta helposti ymmärrettävä. Reaganin katsottiin olevan isänmaallispaatoksellisten puheiden takana vahva johtaja, jonka kanssa olisi helpompi neuvotella, kuin häilyväksi ja heikoksi johtajaksi koetun Jimmy Carterin kanssa. Lisäksi Carterin katsottiin Koulumiehen mukaan pitävän Moskovan kannalta ikävästi esillä Neuvostoliiton ja sen satelliittivaltioiden ihmisoikeustilannetta. Reaganin konservatismi puolestaan olisi jopa vertailukelpoista Neuvostojohdon konservatiivisuuteen. Reaganin katsottiin myös olevaan vähemmän kiinnostunut ”läiskimään kiinalaisten selkiä” kuin Carter.⁷⁸ Ilmeisesti Carterin Kiina-suhteiden koettiin lyövän ikävästi kiilaa kommunistijohtojen valtioiden välille.

Tällä ajanjaksolla toistuvat maininnat Salt-2 sopimuksesta. Salt, *Strategic Arms Limitation Talks* eli neuvottelut strategisten aseiden vähentämiseksi oli aloitettu presidentti Richard Nixonin ja Neuvostoliiton Leonid Brezhnevin välillä vuonna 1969 Helsingissä. Keskusteluja seurasivat kokoukset Helsingissä ja Wienissä ennen kuin Salt-1 sopimus allekirjoitettiin vuonna 1972 Moskovassa. Markku Henrikssonin mukaan Salt-1 oli edullinen sopimus Yhdysvalloille, koska se rajoitti strategisten ydinaseiden määrää, jossa Neuvostoliitolla oli etulyöntiasema, mutta ei laatua, johon Yhdysvallat panosti. Ulkoministeri Henry Kissinger onnistui vakuuttamaan Neuvostoliittoa, että se tarvitsi sopimusta Yhdysvaltoja enemmän, vaikka Henrikssonin mukaan asia saattoi olla päinvastoin. Aserajoitusten edistymistä suurvaltojen välillä kutsuttiin kylmän sodan aikana liennytykseksi ja sen jatkeeksi allekirjoitettiin ETY-kokouksen turvallisuusasiakirja vuonna 1975 Helsingissä. Tuossa vaiheessa Yhdysvaltain presidenttinä toimi Gerald Ford, joka edelleen jatkoi Salt-neuvotteluita.⁷⁹ Myöhemmin myös Fordin seuraaja Jimmy Carter jatkoi neuvotteluita

---

⁷⁸ Uusi Suomi, 10.8.1980.

⁷⁹ Henriksson 2021, 718.

strategisista aserajoituksista.⁸⁰ Reaganin Salt-sopimusten kritiikki on liittynyt sopimuksen toiseen vaiheeseen eli Salt-2 kokonaisuuteen, mutta ennen kaikkea laajempaan liennytysvastaisen ulkopoliittisen ajattelun nousuun Yhdysvalloissa. Suomella on ollut tuona aikana oma roolinsa useiden liennytyshenkisten neuvotteluiden näyttämönä. Salt-prosessin korostamisesta käy läpi myös aikalaisten käsitys suurvaltojen välisen aseriisunnan tärkeydestä. Olihan sen vastakohtana riski ydinsodan aiheuttamasta joukkotuhosta.

Helsingin Sanomat siteerasi lyhyesti 10. elokuuta Washington Postin uutista, jossa ulkoministeri Edmund Muskie varoitti Salt-2 sopimuksen ratifioimatta jättämisen vaarantavan USA:n ja sen liittolaisten suhteet. Carterin hallintoa edustavan Muskien kommentin kuvataan olleen nootti juuri Reaganin suuntaan.⁸¹

Uudessa Suomessa 12.8.1980 julkaistiin Reaganin talouspolitiikkaan keskittyvä asiantuntija-arvio, jossa Kansallis-Osake-Pankin valuuttaosaston päällikkö Heikki Talola arvioi Ronald Reaganin talouspolitiikan olevan ”neo-konservatiivista” ja tarjontapuolen talousajattelua. Talola toisti Reaganin halukkuuden mittaviin veronalennuksiin, mutta ei osoittanut Uuden Suomen haastattelussa epäilystä vaalilupauksen toteutumisen suhteen. Talola arvioi Reaganin valinnan vaikuttavan rahapolitiikkaan kiristävästi ja nostavan merkittävästi dollarin arvoa, jota hän kuvaisi valuuttamarkkinoiden näkökulmasta ”dramaattiseksi” muutokseksi. Uuden Suomen mukaan Talola piti ”mielenkiintoisena” republikaanien vaaliohjelman mainintaa siirtymisestä kultakantaan.⁸² Kansallis-Osake-Pankin edustajan näkemysten esille nostaminen on esimerkki talouskysymysten korostamisesta arvo- ja ulkopoliittisen diskurssin rinnalla. Lukijalle viestittiin, että USA:n talouspolitiikka vaikuttaisi talouskehitykseen Yhdysvaltojen ulkopuolella.

Jyrki Vesikansa on todennut, että Uusi Suomi oli 1980-luvun alussa vauraan ja hyvin koulutetun väestöosan lehti. Sen tilaajista noin joka kolmannelle oli korkeakoulututkinto ja vähintään 120 000 markan vuositulot, kun koko väestössä näin oli noin joka kymmenennellä⁸³. On mahdollista, että Reaganin valinnan talousvaikutuksia on eritelty, koska sen on arvioitu kiinnostavan Uuden Suomen lukijakuntaa ja pankkiekonomistin näkemysten hyödyntäminen on tuonut tekstile uskottavuutta. Kansallis-Osake-Pankki oli toisaalta myös Uuden Suomen toiseksi suurin osakeomistaja 13 % osuudella⁸⁴, eli asiantuntijan valinnassa on painotettu myös omistajan ääntä. Tämä on elävä esimerkki Norman Faircloughin toteamasta tiedotusvälineen diskurssista, jota ohjaa omistussuhde.

⁸⁰ Henriksson 2021, 760.

⁸¹ Helsingin Sanomat, 10.8.1980.

⁸² Uusi Suomi, 12.8.1980.

⁸³ Vesikansa 2021, 333.

⁸⁴ Vesikansa 2021, 331.

Media on sulautunut osaksi omistajiensa taloudellisia intressejä mikä näkyy niiden toimintatavoissa epäsuorasti. Faircloughin mukaan tämä ominaisuus suosii median diskursseissa muun muassa kapitalistisia luokkaintressejä.⁸⁵ Yläluokkaisen ja taloustietoisien lukijakunnan suosimalle lehdelle on ollut luontaista nostaa talousasiantuntijan puheääneksi ekonomisti yhdestä pääomistajastaan. Kenties tämän intressikytköksen vuoksi Heikki Talola ei esittänyt haastattelussa merkittävää kritiikkiä Reaganin politiikkaa kohtaan.

Reaganin talouspolitiikka ja hänen lupaamansa veronalennukset ovat toistuneet tähän mennessä useita kertoja. Lehdestä riippumatta näkökulmat olivat linjan toimivuuden suhteen epäileviä. Markku Henrikssonin mukaan Reaganin talouspolitiikka tai *Reaganomics* tähtäsi teollisuuden investointien lisäämiseen alentamalla keskituloisten ja erityisesti suurituloisten verotusta. Ajattelussa suurituloisten lisääntyneet tulot ohjautuivat teollisuuden investointeihin ja synnyttivät työpaikkoja, jotka lisäsivät kotitalouksien kulutusta, kasvattivat yritysten voittoja, jotka lisäsivät edelleen teollisuuden investointeja. Samaan aikaan julkista sektoria supistettaisiin, jotta kilpailu yksityisen sektorin kanssa työvoimasta vähenisi ja julkinen puoli saisi työvoimansa halvemmalla. Reagan tähtäsi näillä talusopeillaan talouden tasapainottamiseen.⁸⁶ Tähän tasapainottavaan vaikutukseen ei suuressa osassa kirjoituksia uskottu. Kulukuurin rinnalla nähtiin pyrkimys lisätä sotilasmenoja. Lehtien representaatioissa linja nähtiin ideologisena, joka näkyi muun muassa sen nimittämisessä neo-konservatiiviseksi tarjontapuolen ajatteluksi. Suomen Sosialidemokraatin viittaus Milton Friedmaniin ja progressiivisen verotuksen vastaisuuteen representoivat Reaganin aatemaailman pohjoismaisen sosialidemokratian vastakohtana. Helsingin Sanomissa ja Uudessa Suomessa Reaganin linja koettiin myös pohjoismaisittain vieraaksi, vaikka Uuden Suomen Kansallis-Osake-Pankin edustajan haastattelun voi tulkita myös toisin.

Uuden Suomen Martti Valkosen reportaasissa 14.8. käsiteltiin demokraattien New Yorkin puoluekokousta pääpiirteiltään. Reagan mainittiin, kun senaattori Ted Kennedy oli pilkannut hänen väitettään puiden tuottamista hiilidioksidipäästöistä. Haastatellessaan tummaihoisia amerikkalaisia New Yorkin Bronxissa, Valkonen kirjoitti tummaihoisen parturin tarinasta, jonka mukaan Reagan olisi neljä vuotta aikaisemmin vierailut kaupunginosassa ja suuttunut kysyttäessä mitä hän tekisi tummaihoisten hyväksi. Parturi ei Valkosen mukaan arvostanut myöskään Carteria, koska katsoi tämän pettäneen lupauksensa ja väitti New Yorkin mustien äänestävän John Anderssonia.⁸⁷

---

⁸⁵ Fairclough 1997, 62.

⁸⁶ Henriksson 2021, 770.

⁸⁷ Valkonen, ”Useita Kennedyn vaatimuksia läpi – Työttömyyden torjunta nousi tärkeimmäksi ohjelmakohtaksi” Uusi Suomi, 14.8.1980.

Valkosen reportaasin tarkoituksena on informoida lehden lukijoita USA:n vaalikuvioista ajankohtaisilla paikan päältä tehdyillä havainnoilla. Reagan mainittiin samassa yhteydessä, kuin presidentti Carter, kun kirjoituksessa havainnollistettiin keskiverto amerikkalaisen – tässä tapauksessa afroamerikkalaisen – päivänpoliittisia näkemyksiä. Reagan representoitiin kirjoituksen perusteella, jos ei rasistina, niin ainakin rodullisen tasa-arvon kysymyksiä karttavana ehdokkaana. Tämän viestin välittämisessä Valkonen käytti oman ”puheäänensä” lisäksi myös tavallisten amerikkalaisten ääntä tekstin sisäisten puheäänien joukossa. Faircloughin mukaan tekstin sisäiset puheäänit eivät kerro tekstin puolueettomuudesta, vaan puheäänit muodostavat moninaisen verkon, jossa eri näkemykset korostuvat enemmän kuin toiset ⁸⁸. Vähemmistöryhmän edustajan puheääni toi uskottavuutta yhdysvaltalaiselle Reagan-kriittisille ajatusmaailmalle.

Uusi Suomi jatkoi vaalin käsittelyä seuraavan kerran Martti Valkosen kirjoitusten avulla 16.8., jolloin Valkonen rakensi kirjoituksensa puhtaasti Reaganin ja Carterin linjojen vastakkainasettelulle. Ehdokkaiden väliset linjaerot piirrettiin talouden, energiatuotannon, naisten oikeuksien, ympäristösuojelun, ulkopolitiikan ja aselainsäädännön välille. Valkonen myös vertasi Reaganin ja Carterin taustapuolueiden puoluekokousdelegaatteja ja mainitsi keskiverto republikaanidelegaatit tienaan 10 000 dollaria vuodessa enemmän kuin demokraattinen verrokkiparinsa. Reaganin kuvataan haluavan Yhdysvalloista hallitsevan maan ja Carterin kansainvälisen yhteisön puheenjohtajan. Valkosen kirjoituksen sisälle rakennetun vastakkainasettelun syytä ei tarvitse pohtia, sillä se käy ilmi itse tekstistä:

*[...] marraskuun ratkaisu on tuntuva sekä Yhdysvalloissa että muualla maailmassa. [...] Asenteiden jyrkkä vastakohtaisuus loistaa ohjelmista melkein joka kohdasta. Presidentti joutuu lainsäädännössä taivuttamaan kongressin enemmistöä omalle kannalleen eikä hän voi olla varma tahtonsa läpimenoista, mutta sen sijaan ulkopolitiikka on perinteisesti presidentin oma sarka sodan julistamista lukuun ottamatta.*⁸⁹

Valkosen kirjoituksen diskurssissa Reagan ja Carter on asetettu toistensa vastakohtiksi. Reaganin ja Carterin valitseminen tekstin sisäisiksi toimijoiksi jätti John Andersonin taka-alalle.

Vastakkainasettelulla on helpompi luoda lukijoita kiinnostavaa dramatiikkaa. Reagan vastaan Carter -asetelma kuvattiin ratkaisevaksi sekä USA:n että maailman kannalta.

Helsingin Sanomat kertoi 23. syyskuuta Ronald Reaganin ja riippumattoman John Anderssonin osallistuneen TV-väittelyyn. Se käytti lähteenään jälleen Washington Postia ja kuvasi Reaganin ja

⁸⁸ Fairclough 1997, 108.

⁸⁹ Valkonen, ”Jyrkästi poikkeavat ohjelmat” Uusi Suomi, 16.8.1980.

Anderssonin keskustelleen erimielisinä ”kaikista muista kysymyksistä paitsi asevelvollisuusikäisten rekisteröinnistä” viitaten USA:n asevoimien muuttamiseen vapaaehtois pohjaiseksi. Erimielisiä Reagan ja Andersson olivat lehden mukaan abortista, kirkon ja valtion suhteesta ja kaupunki- ja energiapolitiikasta. Helsingin Sanomat kuvasi väittelyn herättäneen vähän mielenkiintoa amerikkalaisyleisössä, koska istuva presidentti Carter oli kieltäytynyt osallistumasta siihen. Carter olisi halunnut väitellä vain Reaganin kanssa ja arvioikin Anderssonin nostavan profiliaan tässä kampanjan vaiheessa.⁹⁰

Reaganin kerrottiin syyttäneen presidentti Jimmy Carteria Iranin ja Irakin välisestä sodasta Helsingin Sanomissa 26. syyskuuta. Uutistoimisto Reutersia lähteenä käyttävän uutisen kontekstina oli Yhdysvaltain ulkoministeri Edmund Muskien ja Neuvostoliiton ulkoministeri Andrei Gromynkon tapaaminen, jossa lehden mukaan oli määrä keskustella ydinaserajoituksista. Muskien mainittiin epäilleen, että Irakin ja Iranin välinen sota olisi lakkaamassa lähiaikoina. Reagan oli lehden mukaan vastannut tähän ja syyttänyt konfliktista Carterin hallinnon häilyvää ulkopoliitikkaa. Helsingin Sanomat piikitteli Reaganin lausunnon olleen merkki ulkopoliittisesta osaamattomuudesta ja annetoi ymmärtää tämän näkyvän Reaganin nopeissa, kritiikkiä sisältävissä, mutta sisällöltään ontoissa heitoissa. Tekstin sisäisessä asetelmassa Muskie ja Reagan eivät voi olla muodostamatta myöskään vastakohtia toisilleen: Carterin hallintoa edustava ulkoministeri Muskie näyttäytyi asiat hallitsevana valtiomiehenä ja presidenttiehdokas Reagan hänen antiteesinään.

*Ronald Reagan on avannut sanaisen arkkunsa ja sanonut presidentti Jimmy Carterin olevan osasyllinen Iranin ja Irakin välisiin kiistoihin, jotka voivat johtaa laajaan sotaan ja vaarantaa länsimaiden öljynsaannin.*⁹¹

Olli Kivisen kolumni ”Ei toivoa superhahmosta” Helsingin Sanomissa 19. lokakuuta määritteli Yhdysvaltain vaalitulanteen epävarmaksi. Kivinen kuvaili kirjoituksessaan äänestäjien olevan kokontumassa vuoden 1980 vaalissa Carterin ympärille ja Reaganin kampanjan ”polkevan paikoillaan”. Hän kirjoitti Yhdysvaltain talustilanteen ja maailmanpoliittisen aseman ollen ratkaisevan tärkeitä kysymyksiä, joissa kritiikki kohdistui Carteriin. Reagania Kivinen kuvaili henkilöksi, jonka alkukampanjan noste perustui mielikuviin lujuudesta.

Oikeistolaisen Ronald Reaganin alkumenestys perustui pääosin siihen, että hänessä nähtiin lujaoitteinen vaihtoehto presidentti Carterille. Vaalikampanja on johtanut monet toisenlaisiin

⁹⁰ Helsingin Sanomat, 23.9.1980.

⁹¹ Helsingin Sanomat, 26.9.1980.

ajatuksiin. Reagan on joutunut muuttamaan mielipiteitään useaan otteeseen, kun hän on joutunut katsomaan asioita silmiin. Aikaisemmin hän saattoi turvallisesti esittää kuluneita iskulauseita maan asioiden hoidosta. Sitten alkoi käydä ilmi, että hänestä todella saattaa tulla presidentti, joka joutuu toteuttamaan ajatuksiaan ja sanojaan, ja hänen lausuntonsa alkoivat muuttua. Tästä lujjuuden murentumisesta on tullut selvä taakka Reaganille. Aikaisemmat kovan linjan lausunnot tuntuvat myös siinä, että presidentti Carter on pystynyt kääntämään monen ajatukset tärkeysjärjestyksessä ensimmäisenä olevaan asiaan eli sotaan ja rauhaan.⁹²

1.2. ”Toisen luokan filmitähti” pääsee elementtiinsä

Presidentinvaalikampanjan yksi kohokohta oli Carterin ja Reaganin välinen televisioitu vaaliväittely. Se järjestettiin 28. lokakuuta 1980 Clevelandissa ja kesti 90 minuuttia. Katsojina oli 100 miljoonan ihmisen yleisö 60 miljoonan televisiovastaanottimen äärellä. Määrät olivat siihenastisen USA:n poliittisen historian suurimmat.⁹³

Uusi Suomi esitti 23. lokakuuta Rauli Virtasen Miamista tekemässä reportaasissa, kuinka ”televisioväittely ja panttivangit ratkaisevat USA:n presidenttipelin”. Ennen väittelyä julkaistu reportaasi esitti, että aikaisemmin poliittiseksi tabuksi koettu Iranin panttivankikriisi olisi viimein muodostunut poliittiseksi lyömäaseeksi, jota Reaganin olisi ”pakko hyödyntää” Carteria vastaan.

Panttivankikriisillä viitataan tapahtumaketjuun, joka alkoi lokakuussa 1979, kun iranilaiset opiskelijat valtasivat Yhdysvaltain suurlähetystön maan pääkaupungissa Teheranissa. Tämä tapahtui sen jälkeen, kun Carterin hallinto oli päästänyt Iranin entisen johtajan ja karkotustuomion saaneen shaahin sairaalahoitoon Yhdysvaltoihin. Lähetystön henkilökunta vangittiin. Vangeista afroamerikkalaiset ja naiset vapautettiin ensimmäisenä. Presidentti Carter katkaisi suhteet Iraniin, jäädytti valtion Yhdysvalloissa olevat varat ja määräsi keväällä 1980 sotilasoperaation loppujen panttivankien pelastamiseksi. Operaatio epäonnistui amerikkalaisten sotilashelikopterien joutuessa onnettomuuteen ja teknisten vikojen vaivaamiksi. Seurauksena operaatiota vastustanut ulkoministeri Cyrus Vance erosi ja hänen tilalleen nimitettiin Edmund Muskie.⁹⁴

Rauli Virtanen totesi, että väittelyssä esiintyminen painaisi asiakysymyksiä enemmän.

⁹² Kivinen, ”Ei toivoa superhahmosta” Helsingin Sanomat, 19.10.1980.

⁹³ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 242

⁹⁴ Henriksson 2021, 762.

Haastajana Ronald Reaganin on näytettävä, että hänessä on presidenttiainesta. Siinä hänen keskinkertaiset näyttelijänlahjansa ovat eduksi. Hän on todellinen mediapoliitikko, kuumien kameravalojen kouluttama konkari, joka panee painon luontevalle, hurmaavalle ja kansanomaiselle esiintymiselle. Rennosti ja pehmeästi hän yrittää viestittää olohuoneisiin lämpöä ja turvallisuutta herättäviä sykkeitä voimakkaasta ja kauniista isänmaasta pääpainon iskeytyessä Carterin heikkouksiin, inflaatioon ja työttömyyteen. Clevelandin studiossa Reagan tekee kaikkensa hälventääkseen Carterin hyväksi käyttämää mielikuvaa, jonka mukaan Reagan on vaarallinen vaihtoehto, mies, joka aloittaa presidenttikautensa kolmannella maailmansodalla. [...] Presidentti Carterilla on hyvät mahdollisuudet voittaa televisioväittelyn sisältö, mutta siitä huolimatta parempi esiintyjä voidaan valita Yhdysvaltain presidentiksi.⁹⁵

Spartak Beglovin kirjoituksessa arvioitiin Reaganin ”uusia kasvoja” ja tämän julistautumista ”rauhan presidentiksi”. Kirjoituksessa esitettyä suunnanmuutosta ironisoitiin ja Reagan esitettiin lopulta ”saman pesueen linnuksi”, kuin Carter, joka oli aikaisemmin luvannut yhteistyökykyisempää ulkopoliitikkaa, mutta päätenyt Neuvostoliiton näkökulmasta yhteistyökyvyttömän linjan harjoittajaksi. Uuden Suomen julkaisema Beglovin kirjoitus esitti Neuvostoliitolla oleen luottamuspula koko USA:n presidentti-instituutiota kohtaan Reaganista riippumatta.⁹⁶

Rauli Virtanen palasi vaaliväittelyn asetelmiin vielä kolumnissaan Uudessa Suomessa 28. lokakuuta, jossa hän muun muassa toisti väittelyn olevan luonteeltaan ”äärimmäisen ratkaiseva”. Virtanen myös kirjoitti, kuinka Reaganin tukijoukot uskovat hänen esiintymisensä ”Hollywood-rutiiniin”. Kirjoituksessa Reaganin kuvattiin saaneen tärkeää taustatukea entiseltä presidentiltä ja Reaganin entiseltä poliittiselta kilpailijalta Gerald Fordilta, jonka kerrottiin hälventäneen ahkerasti Reaganin ulkopoliitikkaan liittyneitä pelkoja. Tämä siis Virtasen mukaan siitäkin huolimatta, että Ford oli aikaisemmin itse syyttänyt Reagania vastaavalla tavalla ”vaaralliseksi mieheksi”. Virtanen toisti kolumnissaan Reaganin olevan vahvoilla esiintymisessä ja Carterin puolestaan hallitsevan asiakysmykset tätä paremmin.⁹⁷

Uuden Suomen intensiivinen tapahtumankulkujen kuvaaminen eroaa Helsingin Sanomista. Reaganin esiintymisen kuvaamisessa käytettiin paljon adjektiiveja ja esiintyminen katsottiin hänen

⁹⁵ Virtanen, ”Televisioväittely ja panttivangit ratkaisevat USA:n presidenttipelin” Uusi Suomi, 23.10.1980.

⁹⁶ Beglov, ”Reaganin ”uudet kasvot”” Uusi Suomi 23.10.1980.

⁹⁷ Virtanen, ”Carter vastaan Reagan” Uusi Suomi 28.10.1980

vakuuttavimmaksi piirteekseen. Niinkin vakuuttavaksi, että asioiden esittämisen tapa TV-väittelyssä oli lehden mukaan vaalin lopputuloksen kannalta jopa oleellisempaa, kuin asiasisältö. Uusi Suomi kuvasi Reagania ”hurmaavaksi” ja ”kansanomaiseksi”. Kun kirjoituksessa mainittiin Reaganin syyttäminen Carterin leiristä sotahaukaksi ja viereen oli aseteltu neuvostojournalistin kirjoitus toisti Reagan vastaan Neuvostoliitto -diskurssia ja tarkoitusshakuiselle tavalle esittää Reagan Suomen neuvostonaapurille piruna. Reaganin mahdollisuus voittaa vaali näyttelijäasiantuntemuksen suomalla esiintymisellään osoitti, että presidenttiys näyttäytyi lehdelle mahdolliselta skenaariolta. Kyky loistaa juuri esiintymisessä toisti diskurssia rooliinsa mukautuvasta näyttelijästä.

Uusi Suomi arvioi väittelyn sisältöä 30. lokakuuta toteamalla, että Reagan ja Carter ”horjuivat Clevelandin tv-kehästä tyrmäämättöminä”. Lehti esitti Carterin onnistuneen torjumaan Reaganin kritiikkiä ja heittäneen oman iskunsa tämän suuntaan kommentoimalla, kuinka Reagan olisi Kalifornian kuvernöörinä nostanut verotuksen tasoa kolmesti. Kokonaiskuva Uuden Suomen esittämänä oli, että selvää voittajaa väittelystä ei noussut, mutta Reagan onnistui lehden näkemyksen mukaan asettamaan, kuten se alaotsikossakin totesi, ”epäilijät häpeään”.

Ronald Reagan osoitti kuitenkin monille epäilijöille olevansa amerikkalaista presidenttiainesta, jos kerran Carteria pidetään mittapuuna. Carter oli odottanut jo usean viikon ajan tilaisuutta nitistääkseen Reaganin tietomäärällä ja presidentin arvovallalla. Reagan ei kuitenkaan häkeltynyt vaan esiintyi vähintään yhtä presidenttimäisesti kuin Carter. Kun Reaganilta kysyttiin tilaisuuden jälkeen, pelkäsikö hän kilvoitella Yhdysvaltain presidentin rinnalla, kuvernööri vastasi: ”En suinkaan, olenhan ollut samalla näyttämöllä John Waynen kanssa. [...] Carterin ollessa pistävä, yksityiskohtiin pureutuva pisteitä kalastava presidentti, oli Reagan rutinoituneen rento haastaja, joka otti iskuja vastaan tyylikkäästi ja ärsyyntymättä ”Siinä sitä taas ollaan”, Reagan avasi repliikkinsä nauraen, kun hän koki Carterin jälleen vääristelevän hänen aikaisempia lausuntojaan.⁹⁸

Edellä mainitusta havaitsee, että Uusi Suomi korosti Reaganin kykyä suoriutua väittelystä uskottavasti. Kuten myöhemmin havaitsemme, tämä todettiin myös muissa lehdissä. Uuden Suomen ote oli kuitenkin sikäli omalaatuinen, että se esitti tämän suurena onnistumisena sen sijaan, että olisi todennut vaatimattomasti Reaganin saavuttaneen ennakolta asetetun tavoitteensa uskottavasta esiintymisestä. Erityisesti, kun Rauli Virtasen aikaisemmassa kirjoituksessa oli jo ennakkokäsitys siitä, miten Reagan tulisi esiintymään. Terminä ”epäilijöiden häpeäminen” otti selvästi tietyn kannan siihen, minkälaisia olivat ihmiset, jotka olisivat ennakolta uskoneet Reaganin

---

⁹⁸ Uusi Suomi, 30.10.1980

epäonnistuvan. Periaatteessa Uusi Suomi olisi voinut esittää näyttelijätaustaiselle Reaganille luontevana päästä yli uskottavan esiintymisen kynnyksestä, mutta se nimittikin Reaganin olleen esiintymisensä perusteella suoraan presidenttiainesta, mikäli häntä verrattiin Carteriin. Tämän voi tulkita myös Carteria tai ainakin hänen esiintymistään vähätteleväksi. Uusi Suomi kuvasi Carterin myös ”pistäväksi” ja ”pisteitä kalastavaksi” tavalla, joka esitti hänen asiakeskeiseksi etukäteen luonnehditun lähestymistapansa jopa huonona ominaisuutena. Reaganin suorituksesta käytettiin adjektiiveja ”rento” ja ”tyylikäs” ja hänen kuvattiin kyenneen olleen ärsyntyneenä. John Wayne-komentilla on viestinyt lukijalle Reaganin huumorintajua. Uusi Suomi toki mainitsi myös Carterin onnistuneen kritisoimaan Reagania kuvernööri-aikaisten veronkorotusten suhteen ja arvioi ehdokkaiden olleen kaikkiaan tasapuolisia, mutta tekstistä paistoi läpi eräänlainen Reagania suitsuttava sävy ottaen huomioon se, että Reagania olisi yhtä lailla voitu kutsua vain pintapuoliseksi ammattiesiintyjäksi. Reaganin esiintymistaidot on nähty vakuuttavina hänen muista ominaisuuksistaan riippumatta.

Rauli Virtasen kirjoittama lyhyt uutistoimisto Reutersin Brysselistä saamia tietoja siteeraava uutinen esitti, kuinka länsimaissa koettiin ”hajanaista huolta” USA:n vaalien lopputuloksesta. Länsisaksalaisten kerrottiin mielipidetiedusteluissa suosivan Carteria ja vain joka kymmenennen kannattavan Reagania. Ranskan viranomaisten Virtanen kirjoitti olevan huolissaan Reaganin voitosta. Sen sijaan Englannin hän esitti pidättäytyneen ottamasta kantaa USA:n vaalin suosikkiin tai inhokkiin.⁹⁹

Texasin voittamisen tärkeys nousi esille 31. lokakuuta Uuden Suomen kirjoituksessa ”Vähemmistöt vaa’an kielenä – Taistelu Texasista voi ratkaista. Uusi Suomi oli liittänyt sivulle Associated Pressin kuvan Reaganista lännenhattu päässä ja kantamassa hevosen valjaita. Kuvateksti viittasi Reaganin onnistuneen mielipidetiedustelun mukaan presidentinvaaliväittelyssä. Pääosin kirjoitus kertoi Carterin vaikeuksista Texasin voittamisen suhteen, koska muun muassa juutalaistaustaiset äänestäjät olisivat menettäneet luottamuksensa häneen ja osittain asettuneet Reaganin taakse. Samoin mustien äänestäjien pelättiin Carterin tukijoukoissa jäävän kotiin vaalipäivänä. Ratkaisijan asemaan lehti spekuloi tiukan paikan tullen Texasin espanjankielistä väestöä, jonka se esitti olevan kallellaan Carteriin. Reaganin kerrottiin kampanjoivan osavaltiossa ahkerasti entisen ja nykyisen osavaltion kuvernöörin John Connalyn ja William Clementsin kanssa. Carterin puolestaan kerrottiin saaneen tukijoukkoihinsa nyrkkeilyn raskaan sarjan maailmanmestarin Muhammed Alin.¹⁰⁰

⁹⁹ Virtanen, ”Lännessä huolta vaaleista” Uusi Suomi 30.10.1980

¹⁰⁰ Vuorijoki, ”Vähemmistöt vaalien vaa’an kielenä – Taistelu Texasista voi ratkaista” Uusi Suomi 31.10.1980

Uusi Suomi jatkoi aikaisempaa esivaalien ajalta tuttua Reaganin representoimista lännenmiesdiskurssin kautta, kun se esitti kuvituksellaan Reaganin karjatiloistaan ja Country-musiikistaan tunnetusta Texasin osavaltiosta kertovassa uutisessa kuin hevosta valjastamassa olevana lännenmiehenä. Lännenmieskuvaston käyttäminen ei ollut muutenkaan ajanjaksona ainutlaatuisia. Muun muassa Apu-lehti on tehnyt täysin samoja journalistisia valintoja,¹⁰¹ mikä yhdessä tarkasteltavan kolmen sanomalehden kanssa osoittaa kyseisen representaation olleen ajan suomalaislehdille niin houkutteleva tapa viestiä Reaganista yleisölle, ettei kiusasta tähän tarttumisesta voitu vastustaa.

Myös Helsingin sanomat julkaisi 28. lokakuuta Olli Kivisen reportaasin Yhdysvaltain vaalikiertueelta Texasista ja huomio kiinnittyi Jimmy Carterin pyrkimyksiin voittaa aikaisemmissa siihenastisissa presidentinvaaleissa demokraatteja suosinut Texasin osavaltio puolelleen. Osavaltio olisi vaalin voittamisen kannalta yksi tärkeimmistä. Samalla myös Ronald Reaganin kerrottiin tähtäävän osavaltion voittoon ja kilvan olevan tiukka.

Samassa reportaasissa myöhemmin eriteltiin maailman maiden suhtautumista Reaganiin: Kiinan kerrottiin suhtautuvan Reaganiin positiivisemmin, kuin Carteriin, koska maa kannatti kovempaa linjaa Neuvostoliittoa kohtaan. Aikaisemmin mainittu epäily Reaganin Taiwan-näkemyksiä kohtaan ja lennosta muuttuneet poliittiset kannat kerrottiin kuitenkin epäilyttävän myös kiinalaisia. Uutistoimisto Uuden Kiinan kirjeenvaihtajalta saadun tiedon mukaan Kiina katsoi, ettei kumpikaan pääehdokkaat kyseenalaistanut kapitalistista yhteiskuntamuotoa, jota pidettiin maassa kirjoituksen mukaan pettymyksenä.

Eurooppalaisten maiden Kivinen kuvasi olleen vaitonaisia USA:n vaalin suhteen. Länsi-Saksan poliitikkojen ja viranomaisten kerrottiin tosin olleen enemmän Carterin, kuin Reaganin kannalla, koska Reaganin uskottiin olevan vahingollisempi Salt-2 sopimuksen tulevaisuudelle ja edistävän näin ollen asevarustelua. Länsi-saksalaisen lehdistön hän mainitsi olleen varsin hiljaa koko vaalista. Neuvostoliiton Kivinen kuvasi olleen saman vuoden kesänä enemmän Reaganiin kallellaan, mutta muuttaneen näkemyksensä molempia ehdokkaita kohtaan epäileväiseksi.

Ranskan ja Itä-Euroopan maiden hän kuvasi olleen vaitonaisia. Kivinen mainitsi myös Israelin epäilleen Reagania hänen Israel-myönteisistä näkemyksistään huolimatta, koska maassa oli oltu huolestuneita hänen kytköksistään arabimaailman liikemiehiin. Kivinen siteerasi Jerusalem Post-lehden arviota, jonka mukaan USA:n ja Israelin suhteet olivat aina kokeneet kolauksen Yhdysvaltain vaalivuoden jälkeen. Ainoastaan latinalaisen Amerikan sotilasdiktatuurit kuvattiin

---

¹⁰¹ Latvanen 2022, 35.

Kivisen reportaasissa selvästi Reagania suosiviksi tukijamaiksi, koska esimerkiksi Chile ja Guatemala uskoivat Reaganin auttavan maiden oppositiovoimien tukahduttamisessa. Argentiinasta tosin Kivinen mainitsi ay-liikkeen ja opiskelijoiden olleen Carterin kannalla. Brasilian sotilashallituksen kerrottiin olleen Reaganin kannalla, mutta muuttaneen mielensä republikaanin protektionistisen kauppapolitiikan silmäilyn jälkeen ja kääntyneen Carterin kannalle. Brasilian hallituksen kerrottiin kuitenkin ärsyntyneen presidentin kritiikistä maan ihmisoikeustilannetta kohtaan.

*Suomalaisen kesäpäivän lämmössä soittelee paikallinen kansanmusiikkiyhtye suosikkilaulunaan ”Kun piru tuli Georgiaan” (Carterin kotiosavaltio) – tosin sanat on muutettu kertomaan, kuinka Ronald Reagan yritti saada georgialaisia pirun polskaan.*¹⁰²

Sekä Helsingin Sanomat että Uusi Suomi raportoivat toisaalta Texasin osavaltion tärkeydestä Yhdysvaltain presidentinvaalissa, mutta myös ulkovaltojen suhtautumisesta vaalin lopputulokseen. Lehtien diskurssi on ollut ajankohtana varsin samanlainen ja on voinut pohjautua samojen kansainvälisen median diskurssien toistamiselle. Helsingin Sanomien pääpaino oli Carterin kampanjassa, kun taas Uusi Suomi kiinnitti kuvituksellaan ja tekstillään huomiota myös Reaganin kampanjaan ja potentiaaliin voittaa Carter osavaltiossa. Helsingin Sanomat eritteli selvästi Uutta Suomea tarkemmin, miten maailman valtiot suhtautuivat toisaalta Reaganiin ja toisaalta Carteriin. Helsingin Sanomat priorisoi Reaganiin kohdistuvan kriittisen suhtautumisen tärkeämmäksi ja päätyi representoimaan hänet latinalaisen Amerikan diktatuurien suosikkiehdokkaana.

Helsingin Sanomien toimittaja Veikko I. Pajunen kirjoitti lehdessä 29. lokakuuta Washingtonista saamien tietojensa pohjalta Reaganin ja Carterin TV-väittelystä lyhyessä kirjoituksessaan ”Uhkapeli televisiossa”. Pajusen kirjoitus oli sisällöllisesti Helsingin Sanomien versio väittelyn esivalmisteluista ja sisälsi arviot sen merkityksestä vaalin lopputulokseen mielipidetiedustelujen osoittaessa molemmat ehdokkaat tasavahvoiksi. Myös Gerald Fordin konsultaatio Reaganille ennen väittelyä tuli jälleen esille. Carterista Pajunen toi ilmi taustajoukkojen arvion asiasisältöjen hallinnasta. Reaganin suhteen Carterin kerrottiin pitäneen väittelyä etukäteen haastavana, koska ei tiennyt ”mitä roolia vastapuoli tulisi esittämään” viitaten piikittelevästi Reaganin näyttelijätaustaan. Reaganista mainittiin aikaisemman Uuden Suomen kirjoituksen tyyliin, kuinka hänen ”koulittu esiintyminen” ja ”lämmän äänensä” antaisivat hänestä hyvän kuvan televisiokatsojalle.¹⁰³ Pajusen kolumnin yhteyteen oli liitetty Lurie-nimimerkillä tehty pilapiirros, jossa kaksi

¹⁰² Kivinen, ”Carterin työläispuheet Texasissa” Helsingin Sanomat 28.10.1980.

¹⁰³ Pajunen, ”Uhkapeli Televisiossa” Helsingin Sanomat 29.10.1980.

televisiovastaanotinta otti mittaa toisistaan nyrkkeilykehässä. Toisessa vastaanottimessa oli kuvattu presidentti Carter ja toisessa Ronald Reagan.¹⁰⁴

Saman päivän Helsingin Sanomissa Olli Kivisen reportaasissa arvioitiin Pajusen tekstiä yksityiskohtaisemmin TV-väittelyn asetelmia. Hän kuvasi väittelyn näytelmäksi ”jolle tieteiselokuvat eivät vedä vertoja” ja että ”demokratia on luisunut täydellä vauhdilla työskentelevien toimittajien ja mainosasiatuntijoiden hyökyaalloksi”. Kivinen myös kritisoi amerikkalaismediaa yleisesti poliittisten ehdokkaiden ulkoisten ominaisuuksien korostamisesta, jonka hän myös yhdisti Reaganin nousuun:

*Ehdokkaitten ulkonaisten ominaisuuksien merkityksen näkee selvimmin siinä, että Ronald Reagan on noussut vakavaksi ehdokkaaksi, vaikka hänen asiapohjansa on vähintäänkin kyseenalainen. Mutta, tämä on suuri mutta, hän on erinomainen esiintyjä ja puhuja – rauhallisen kypsä, maltillinen lähestymistapa, huolitellut sanakäänteet, ammattinäyttelijän rutiini, kaikki nämä ovat luoneet Reaganista vakavasti otettavan ehdokkaan.*¹⁰⁵

Vaikka yleissävy Reagania kohtaan oli aikalaisnäkemyksissä kriittistä, nähtiin hänen näyttelijäurastaan kumpuavat esiintymistaitonsa tärkeänä valttikorttina myös poliittisen menestyksen kannalta ja niitä käsiteltiin paikoin positiiviselta kuulostavin sanakääntein. Nämä näkemykset olivat tuttuja myös 1980-luvun suomalaisissa aikakauslehdissä.¹⁰⁶

Olli Kivinen esitti median tehneen uudenlaisena, mutta kyseenalaisena vallankäyttäjän valintaa ehdokkaiden nostamisen ja upottamisen suhteen. Samoin hän arvioi television ja radion ”tiedotussirkuksen” olleen itseään ruokkivassa kiertessä Iranin panttivankikriisin suhteen ja menneen asioiden edelle spekulatioissaan vankien vapauttamisesta. Viihteellistymisen hän arvioi johtaneen vaaraan politiikan trivialisoitumisesta.

Olli Kivisen kirjoitus loi käsitystä lukijalle siitä, että Yhdysvaltain politiikka olisi presidentinvaalin TV-väittelyn ansiosta muuttunut esiintymistä ja mielikuvia korostavaan suuntaan. Kivisen kirjoituksessa esitettiin selvästi aikaisempaa enemmän kritiikkiä sitä kohtaan, kuinka tiedotusvälineistä olisi tullut politiikassa eräänlainen karsiva voima, asiakysymykset sivuuttava ja pinnallisuutta suosiva sirkus, jonka hän arvioi hyödyttävän Reagania. Kivisen arvio rakensi vaikutelman lukijalle siitä, että Reaganin nousu vakavasti otettavaksi ehdokkaaksi olisi pitkälti television voimalla luodun mediapolitiikan tuotosta. Näin hän perusteli lukijalle tiedotusvälineiden

¹⁰⁴ Lurien pilapiirros. Helsingin Sanomat 29.10.1980.

¹⁰⁵ Kivinen, ”Uutismiesten presidenttipeli” Helsingin Sanomat 29.10.1980.

¹⁰⁶ Latvanen 2022, 54.

voimaa tehdä aikaisemmin äärimmäiseksi koetusta ajattelusta salonkikehloista. Republikaanien puoluekokouksen alla esille nostetut näkemykset USA:n muuntumisesta konservatiivisempaan suuntaan saivat Kivisen kirjoituksen avulla rinnalleen selityksen amerikkalaisen politiikan medioitumisesta Reaganin nousun taustatekijänä.

Tätä tulkintalinjaa voi kutsua mediapolitiikkadiskurssiksi. Poliitiikan medioituminen on ollut oman aikansa ilmiö, jossa poliittiset valtakamppailut on nähty mediaviestimien kautta käyvänä imagopelinä. Reaganin toiselta presidenttikaudelta on havaittu saman kaltaista mielikuvapolitiikan alleviivaamista Reaganin ja Neuvostoliiton johtaja Mihail Gorbatschovin välisten julkisuuskuvien suhteen.¹⁰⁷

Televisioväittelyn jälkeen 30. lokakuuta Helsingin Sanomat esitteli tapahtumien kulkua lukijalleen Olli Kivisen ja Veikko Pajusen yhdessä kirjoittamassa tekstissä, joka oli otsikoitu ”Reagan korjasi tv-väittelystä lisäpisteitä näyttelijäntaidoillaan – Carter varma asiakysymyksissä”. Helsingin Sanomien kaksiosaisessa otsikossa Carterin vahvuus asiakysymyksissä oli kirjoitettu selvästi suuremmalla fontilla. Reaganin suoriutumista Kivinen ja Pajunen kommentoivat varsin positiivisesti:

Haastaja Reagan pystyi osoittamaan, että hän on iästään (69 vuotta) ja elokuvanäyttelijätaustastaan huolimatta tasavertainen ja vakavasti otettava vastustaja, vaikka Carterilla on etunaan presidentin arvovalta ja neljän vuoden kokemus virasta. [...] Republikaanien ehdokas korjasi selvästi tyyllipisteet. Suuren televisioyhtymän järjestämään puhelinäänestykseen osallistui 700 000 kansalaista. 67 prosenttia heistä valitsi Reaganin väittelyn voittajaksi. [...] Presidentti sai selvästi takkiinsa, kun Reagan viittasi Carterin neljän vuoden takaiseen iskulauseeseen ”kurjuusindeksistä”, joka koostuu inflaatio- ja työttömyysprosenttien summasta. Carter totesi jatkuvasti vaalitaistelussaan 1976, että tämä indeksi oli noussut 12,5 prosenttiin, joten hänen silloisella vastustajallaan Gerald Fordilla ei olisi oikeutta edes pyrkiä uudelleen presidentiksi. Reagan huomautti Clevelandissa, että sama indeksi on nyt 20 prosentin lukemassa. ”Oletteko paremmassa asemassa, kuin neljä vuotta sitten?”, hän kysyi kärkevästi äänestäjiltä.¹⁰⁸

Kirjoituksen alle oli sijoitettu Olli Kivisen Texasin Houstonista saamiin tietoihin pohjautuva kirjoitus Jimmy Carterin entisen haastajan Ted Kennedyn kampanjakiertueesta, jossa hän pyrki

¹⁰⁷ Latvanen 2022, 55.

¹⁰⁸ Kivinen & Pajunen ”Reagan korjasi tv-väittelystä lisäpisteitä näyttelijäntaidoillaan – Carter varma asiakysymyksissä” Helsingin Sanomat 30.10.1980.

saamaan Texasin työläisäänestäjiä Carterin puolelle. Kennedyn kerrottiin pitäneen tunnepitoisen puheen, jossa hän oli huudattanut yleisöä Ronald Reagania vastaan hänen työttömyyden hoitoon liittyvien käsitystensä, minipalkkaan liittyvien kantojensa ja ammattiyhdistysvastaisuutensa vuoksi.¹⁰⁹

Helsingin Sanomien kirjoitus televisioväittelyn sisällöstä oli seikkaperäinen ja esitteli lukijalle sen pääsisällön ja kohokohdat. Reaganin kuvattiin myös onnistuneen esittämään itsensä uskottavana vaihtoehtona, joka oli aikaisemmin määritetty myös hänen tärkeimmäksi tavoitteekseen.

Otsikkotasolla Carterin asiaosaamisen alleviivaaminen ja Kennedyn kampanjakiertueesta kertovan ja varsin yksityiskohtaisen jutun sijoittaminen samalle palstalle veivät huomiota demokraattiehdokkaan loppukiriin ja korosti asiapolitiikan diskurssia, joka ilmeni myös Olli Kivisen USA:n mielikuvapolitiikkaa kritisoivassa kirjoituksessa.

Helsingin Sanomat suhtautui USA:n presidentinvaalin pintapuolisuuteen ja esiintymiskeskeisyyteen varsin kriittisesti. Lehti totesi Reaganin onnistuneen välittämään itsestään hyvän kuvan ammattimaisella esiintymisellään, mutta poliittisten asiakysymysten ja mediapolitiikan kritisoiminen antoivat kuvan siitä, että esiintyminen olisi nähtävä triviaalina ja pinnallisena seikkana suhteessa poliittisiin sisältökokonaisuuksiin. Uudelta Suomelta tämä diskurssi puuttui.

Suomen Sosialidemokraatti kommentoi 30. lokakuuta lyhyellä maininnalla TV-väittelyn olleen ”ratkaisematon”. Lehden mukaan Carter asemoi keskustelun sodan ja rauhan kysymyksiin ja keskittyi tarkasti ja opetellusti luettelemaan seikkoja, joissa Reagan oli muuttanut mielipidettään kampanjansa aikana. Reagan syytti sosialidemokraatin mukaan Carteria heikosta kriisien hoitamisesta ja välttyi ”sanallisilta kömmähdyksiltä, jotka lehden mukaan ”olivat vaivanneet eräitä hänen aikaisempia vaalitaisteluesiintymisiään”. Carterin lehti kuvasi olleen ”tuima” ja hallinneen ”valtavan määrän tietoa”. Kuvassa Suomen Sosialidemokraatti esitteli kaivoskypärä päässään ja työläisten kanssa poseeraavan Carterin, joka oli ”nähty parhaakseen panna kypärän päähän” koska Reaganin vetovoima työläisäänestäjiin oli lehden mukaan ollut kasvussa.¹¹⁰

Samana päivänä lehti käsitteli Pertti Joenniemen kirjoituksessa vaalia samankaltaisesta näkökulmasta. ”Oikeistovirtaus vaikuttaa Yhdysvaltain työväestöönkin” esitti, kuinka perinteinen ajatus demokraatteja äänestävästä työläisistä olisi muuttumassa Yhdysvalloissa. Joenniemi kirjoitti järjestäytyneen työväestön ja julkisen sektorin työntekijöiden, kuten poliisien, opettajien ja

¹⁰⁹ Kivinen ”Kennedy haalii omiaan Carterin taakse – Entinen kilpailija sijoittaa tulevaisuuteen” Helsingin Sanomat 30.10.1980.

¹¹⁰ Suomen Sosialidemokraatti, 30.10.1980.

kunnallisten työntekijöiden olevan yhä Carterin leirissä erityisesti Reaganin julkisen sektorin kaventamista korostavista puheista johtuen. Reaganin yllättävää vetovoimaa Joenniemi perusteli seuraavasti:

Oikeistolaiset suuntaukset Yhdysvaltojen sisäpolitiikassa ovat tuntuneet myös työväestön piirissä. Republikaanien ehdokas Ronald Reagan on ahkerasti vierailut teräs- ja autotehtaissa sekä rakennustyömailla. Reaganin vahvasti isänmaalliset, amerikkalaista elämänmuotoa korostavat mielipiteet ovat näillä vierailuilla saaneet selvää vastakaikua työntekijöiden piirissä. Inflaatio, sosiaaliturvan heikentyminen ja työttömyys aiheuttavat huolta erityisesti työväestön piirissä. Monet ovat yhtyneet Reaganin näkemykseen, että kysymys on pahan valtion ja Carterin hallinnon sotkeutumisesta joka asiaan – ei esimerkiksi yritysjohton kyvyttömyydestä tai tuottavuuden kohoamisen estävästä tuotantosektorin rakenteesta.¹¹¹

Joenniemi esitti kirjoituksessaan Carterin järjestäytyneen työväen kannalta parempana ehdokkaana ja tähdensi Reaganin kannattaneen aluksi uusoikeiston tavoin ay-liittojen ja työnantajien välisiin neuvotteluihin puuttumista monopoleja vastaan suunnatun anti-trustilain avulla. Carterin kerrottiin neuvotelleen talouden elvytysohjelmastaan ammattiliittojen keskusjärjestö AFL-CIO:n kanssa ja järjestön antaneen vastavuoroisesti kannatuksensa Carterille. Reaganin valtaannousu esitettiin Joenniemen tekstissä uhkana työntekijöiden neuvotteluoikeuksille, järjestäytyneiden työntekijöiden asemalle, työturvallisuudelle ja täystyöllisyyden tavoitteelle. Konservatiivisten äänenpainojen nousu ammattijärjestöjen jäsenten keskuudessa ja liittojohtajista poikkeava työntekijöiden välinpitämättömyys presidentin puoluekantaa kohtaan tekivät Joenniemen mukaan ay-liikkeen työskentely-ympäristöstä ”verrattain vaikean”.

Sosialidemokraatti mainitsi Reaganin ja Carterin TV-väittelyn, genreltään lyhyissä uutissähkeissä, jotka kuvasivat lukijalle väittelyn olleen vailla selkeää voittajaa. Reaganin suhteen tosin mainittiin, että hän ei kömmähdellyt sanoissaan, toisin kuin aikaisemmin, joka kertoo oletuksesta, että näin olisi hänen kohdallaan voinut käydä. Reaganin esiintyminen esitettiin eri sävyyn, kuin Uudessa Suomessa, koska kyky asettaa omat sanansa oikein viestittiin jonkinlaisena miniminä, josta Reaganin tuli päästä yli ja, että Reaganin kykyjä epäilleet joutuivat häpeämään.

Omaa genreään edusti Pertti Joenniemen kirjoitus, jonka pääpainona oli työläisäänestäjien ja ay-liikkeen asennoituminen Reaganiin ja Carteriin. Tämä antoi sille myös varsin omanlaatuisen tulokulman USA:n vaaleihin nostamalla työväenliikkeen osaksi diskurssia ja esitti Reaganin edustaneen ammattiyhdistys- ja työläisvihamielistä talouspolitiikkaa. Kuitenkin Joenniemi myös

---

¹¹¹ Joenniemi, ”Oikeistovirtaus vaikuttaa Yhdysvaltain työväestöönkin” Suomen Sosialidemokraatti, 30.10.1980.

havainnoi tarkasti Reaganin vetovoimaa perinteisesti demokraattisiin työläisäänestäjiin. Juuri nämä työläisäänestäjät olivat merkittävässä roolissa Reaganin nousussa presidentiksi. Vuoden 1980 vaalissa istuvan presidentin Carterin kannatus notkahti kaikissa äänestäjäryhmissä afroamerikkalaisia lukuun ottamatta. Merkittävämpää ryhmää kutsuttiin ”Reaganin demokraateiksi”, joita on kuvailtu entisiksi demokraattien äänestäjiksi, jotka olivat valkoisen työväenluokan edustajia. Ryhmän on kuvattu olleen vieraantuneita puolueen vasemman laidan vallan kasvusta ja politiikan painopisteen siirtymisestä liberaalimpaan suuntaan, kuten feminismiin, köyhiin ja vähemmistöihin. Erään puolueen jäsenen kerrotaan tiivistäneen tämän linjan pilkallisesti termein *amnesty, abortion and acid*. Sillä viitattiin rikollisten armahtamiseen, abortin kannattamiseen ja LSD-huumeeseen. Tämän linjan ajajaksi henkilöityi demokraattien vuoden 1972 presidenttiehdokas, Etelä-Dakotan senaattori George McGovern, jota pidettiin sodanjälkeisen liberalismiin vahvimpana edustajana. Reaganin YK-lähettiläs Jane Kirkpatrick kuvasi samaa ilmiötä toteamalla, että demokraatit ”syyttävät aina ensin Amerikkaa”. Reaganin isänmaallisuus vetosi tähän äänestäjäkuntaan erityisen vahvasti.¹¹² Joenniemen kirjoitus osoittaa, että suomalaisessa työväenliikkeeseen kytkeytyvässä vasemmistossa sikäläisen työväen innostus Reaganin konservatismista kyllä tunnustettiin, mutta se nähtiin amerikkalaisten kykenemättömyytenä tiedostaa taloudellisten ongelmien taustoja, jotka Joenniemi näki ”yritysjohtajista” ja ”talouden tuotantosektorista” johtuviksi.

Sosialidemokraatti uutisoi 31. lokakuuta STT:tä lähteenään käyttäen lyhyesti, että ”TV-väittely ei muuttanut mielipiteitä” ja viittasi amerikkalaisen CBS-kanavan mielipidetiedusteluun, joka lehden mukaan ositti, että 44 prosenttia koki Reaganin voittaneen TV-väittelyn, kun 36 prosenttia katsoi Carterin pärjänneen paremmin ja 90 prosentin ajatellessa, että heidän äänestyskäyttäytymisensä ei muuttunut lainkaan.¹¹³

”Ronald Reagan: Haluan rauhaa ja parhaat miehet avukseni – Amerikka odottaa johtajaa”, julisti Uusi Suomi aukeaman kokoisessa artikkelissaan 1.11.1980. Lehti oli päättänyt julkaisemaan The Observer- lehden tekemän käännöshaastattelun Ronald Reaganista. Haastattelu kävi läpi haastattelijan kysymysten ja Reaganin vastausten vuoropuheluna muun muassa Reaganin elämää, taustaa näyttelijänä, poliittisen uran eri vaiheita kuin myös hänen näkemyksiään. Haastattelu eteni kronologisesti ja Reagan kertoi muun muassa päättäneen lapsena haluavansa näyttelijäksi koulunäytelmässä esiintymisen jälkeen, joka enteilevästi esitettiin alaotsikon ”Näyttelijästä poliitikoksi” jälkeen. Tämän jälkeen haastattelussa käytiin läpi Reaganin puhe Barry Goldwaterin

¹¹² Henriksson, 2016, 109.

¹¹³ Suomen Sosialidemokraatti, 31.10.1980.

puolesta vuoden 1964 puoluekokouksessa yhtä lailla kuin hänen nousunsa Kalifornian kuvernööriksi vuonna 1968. Reagan myös oli korostanut olleensa ammattiliiton puheenjohtaja kuusi kuukautta kuin myös äänestäneensä demokraatteja. Jonkinlaisiksi esikuvikseen Reagan mainitsi Calvin Coolidgen ja Dwight Eisenhowerin. Haastattelussa Reagan ilmoitti haluavansa edistää rauhaa, mutta niin, että Neuvostoliitto arvostaisi Yhdysvaltojen mahtia. Salt-2 sopimuksen hän halusi haastattelun mukaan neuvotella uudelleen. Menojen karsimisen Reagan esitti päätavoitteekseen haastattelun lopussa, jossa myöskään presidentti Carterin taloudenpito ei välttynyt kritiikiltä. Aukeaman ensimmäisessä kuvassa Ronald Reagan pitää puhetta USA:n lippu taustalla. Haastattelun yhteyteen oli myös liitetty kuva Reaganista vaimonsa Nancyn kanssa, kuin myös elokuvasta otettu kuva Reaganista. ”Ei mikään ”Urban Cowboy”, vaan Ronald Reagan elokuvassa ”Hong Kong” varusteenaan järeä reikärauta.¹¹⁴ Tämän yhteyteen oli sijoitettu pilapiirros, jossa lännenmiehen asuun pukeutunutta Reagania esittävä hahmo ratsasti norsulla tuima ilme kasvoillaan. Aasin kanssa puun varjoon pysähtynyt Jimmy Carter pähkinäviljelijän asussaan virkkoi: ”Hei Ronald, norsu ei mahdu Valkoiseen taloon. Senhän tietää aasikin”.¹¹⁵

Uuden Suomen julkaisema haastattelu ei ollut lehden omaa tuotantoa, vaan otettu ulkomaisesta julkaisusta ja käännetty suomen kielelle. Aiheen on selvästi arvioitu kiinnostavan lehden lukijakuntaa. Jo otsikossa korostettu johtajuuden teema maalasi Reaganista vahvaa poliitikkoa ja esittelin hänen haluavan rauhaa, joka toisaalta nousi haastattelun sisällöstä, mutta myös asetti kyseenalaiseksi aikaisemmin havaitun diskurssin ”kovasta linjasta”.

Uuden Suomen julkaisemassa The Observer-lehden tekemässä haastattelussa toimittajan ja Reaganin välille oli viritetty intiimi, mutta rento ja jutustelunomainen asetelma. Reaganin omat vastaukset elämänsä ja politiikkaansa koskeviin kysymyksiin toivat haastatteluun henkilökohtaisen sävyn. Tekstityypissä lukijan ja haastattelun kohteena olevan Reaganin välinen etäisyys hälveni ja presidenttiehdokas representoitiin inhimillisemmällä tasolla. Vuoropuhelua mukailevan tekstin kulku ei sisällä mahdollisuutta kriittisille huomioille ja ottaa näin ollen annettuna haastattelijan kehystämän kysymyksenasettelun kuin myös Reaganin vastaukset. Tietävästi Suomen Kuvalehti on myöhemmin julkaissut vastaavaa formaattia olevan TIME-lehden käännöshaastattelun Reaganista elokuussa 1982, jonka sävy on ollut myös pitkälti samanlainen¹¹⁶. Käännösartikkeleita lienee hyödynnetty juuri muusta lehtikirjoittelusta poikkeavan henkilökohtaisuutta korostavan tyylin vuoksi.

¹¹⁴ Uusi Suomi, 1.11.1980.

¹¹⁵ Terhon pilapiirros. Uusi Suomi, 1.11.1980.

¹¹⁶ Räisänen 2022, 23

Samana päivänä Uuden Suomen toimittaja Rauli Virtanen kirjoitti Newarkista Yhdysvalloista myös Jimmy Carterin kampanjasta. Virtanen mainitsi Ronald Reaganin uhkaavan Carteria ”kotikentällään etelässä”, jossa Reaganin kannatus oli noussut lukuisissa osavaltioissa, Texasissa, Mississippissä, Floridassa, Missouriissa, Etelä-Carolinassa ja Tennesseessä. Reaganin kerrottiin saaneen pontta kampanjalleen ”kyseenalaisista mielipidetutkimuksista” joissa tämä oli pärjännyt Carteria paremmin TV-väittelyssä. Virtanen kertoi mielipidetutkimuksen vaikuttaneen yleiseen mielipiteenmuodostukseen. Carterin kerrottiin vaalikiertueella kampanjoineen sodan ja rauhan vastakkainasettelulla, jossa Reagan kuvattiin vaaralliseksi vaihtoehdoksi. Virtanen kirjoituksen yhteyteen oli liitetty kuva Ronald Reaganista, joka hymyillen kätteli äänestäjiä.¹¹⁷

Virtanen kirjoituksessa käsiteltiin pääpiirteittäin Carterin kampanjaa, mutta niiltä osin, kun Reagan mainittiin, kuvattiin hänen olevan niskan päällä Carterin ”kotikentällä” etelävaltioissa, jolla alettiin kategorisoida Reagania vaalin mahdolliseksi voittajaksi. Se, että presidentti Carterista kertovan reportaasin loppuun oli liitetty kuva hänen haastajastaan Ronald Reaganista, kertoo siitä, että republikaaninen ehdokas ja hänen menestyksensä vaalissa saattoi herättää mielenkiintoa enemmän, kuin Carter itse. Carter oli kuvattu vain pilapiirroksessa ja siinäkin Reaganin kanssa.

”Pravda: Ehdokkaat ovat yhtä pahoja”, siteerasi Uusi Suomi Neuvostoliittolaista lehteä 3.11. Uusi Suomi julkaisi uutistoimisto Associated Pressin kautta saamansa neuvostolehden pilapiirroksen, jossa sillalla toisistaan mittaa ottavien elefantin ja aasin selkään oli pinottu kasa ohjuksia, joissa luki venäjäksi ”kilpavarustelu”. Uusi Suomi kertoi uutistoimisto Reuterin tietoihin viitaten Pravdan kritisoineen sekä demokraattien että republikaanien ”militaristisia” ohjelmia ja pitäneen kirjoituksessaan Ronald Reaganin ja Jimmy Carterin ydinvalvontakysymyksiin liittyneiden kantojen eroja epäolennaisina sitäkin huolimatta, että Salt-2 sopimukseen ja aseellisen ylivallan hankkimiseen liittyvissä kysymyksissä Reagan ja Carter edustivat eri kantoja. Huonoihin suhteisiin varautuneen Neuvostoliiton johtaja Leonid Brezhnevin esitettiin alleviivanneen, ettei maa tekisi myönnytyksiä Afganistanin tilanteen suhteen.¹¹⁸

Seuraavan päivän Uusi Suomi kiinnitti huomionsa Iranin panttivankikriisin käännökseen, jossa ”yhdennelätoista hetkellä” Iran oli lehden mukaan esittänyt mahdollisuuden neuvotella amerikkalaisten panttivankien vaihdosta aseisiin. Tapaus katsottiin mahdollisuudeksi Carterin kampanjalle, mutta sen epäiltiin kykenevän enää muuttamaan Reaganin johtoasemaa.

¹¹⁷ Virtanen, ”Carter tunnusti Newarkissa: Muutama ääni ratkaisee kilpailun”. Uusi Suomi, 1.11.1980.

¹¹⁸ Uusi Suomi, 3.11.1980.

*Kaliforniassa kampanjaansa päättävä Reagan pitää panttivankikysymystä liian herkkänä käyttääkseen sitä Carteria vastaan. Hän saattaakin muuttaa kriisin ilman repostelua myös maanantai-iltana, jolloin hän pitää viimeisen amerikkalaisiin vetoavan kampanjapuheensa kolmella tärkeimmällä televisiokanavalla. Reaganin taktiikkaa hiovat miehet uskovat, että epäilyttävästi vaalin alle osunut panttivankikohu käy loppujen lopuksi Carteria vastaan. Samalla Reaganin tukimiehet, amerikkalaisten arvostusta yhä nauttivat Henry Kissinger ja Gerald Ford, antavat kuitenkin Carterille iskuja, jotka eivät jää äänestäjiltä huomaamatta.*¹¹⁹

Reaganin syntymäkaupungin Tampicon asukkaiden mukaan Reaganin lapsuutta kuvattiin ”köyhäksi” ja hänen isäänsä alkoholiongelmaiseksi. Perheen esitettiin riidelleen uskonnollisista seikoista ja tämän johtaneen Reaganin veljen kasvattamiseen roomalaiskatolilaiseksi ja Reaganin protestantiksi.¹²⁰ Reaganin henkilökuvaan on liitetty usein väite hänen lapsuudenkotinsa köyhyydestä, mutta tätä seikkaa on liioiteltu. Reaganin lapsuudessa 1920-luvulla ei eletty materialistisessa yhteiskunnassa ja muun muassa afroamerikkalaiset kokivat tuon ajan Yhdysvalloissa aivan toisen mittakaavan kurjuutta. Tiedotusvälineet alkoivat penkomaan Reaganin lapsuutta kuitenkin vasta 1970 ja 1980-luvuilla, jolloin siitä oli kulunut jo 50 vuotta, mikä on johtanut väärinkäsitykseen. Perhe ei kärsinyt varsinaista puutetta, mutta oli työläistaustainen.¹²¹ Nämä käsitykset siirtyivät myös Uuteen Suomeen.

Uuden Suomen toimittaja Asko Vuorijoen kirjoituksessa käsiteltiin työläisäänestäjien käyttäytymistä USA:n vaalissa. Hän kirjoitti Carterin saaneen vielä neljä vuotta aikaisemmin 60 prosenttia työläistaustaisten äänestäjien äänistä, mutta tuen pudonneen noin 40 prosenttiin samalla, kun Reaganin kannatus oli noussut 35 prosenttiin. Keskusjärjestö AFL-CIO:n Vuorijoki päätteli antaneen tukensa Carterille lähinnä siksi, että järjestö oli peloissaan Reaganin valinnasta samalla, kun työväestö ei innostunut liioin kummastakaan ehdokkaasta. Reaganin lupaukset talouskasvusta ja työpaikoista olivat Vuorijoen mukaan työläisäänestäjien kannalta houkuttelevia.¹²²

Maija Lapola jatkoi edellistä kirjoituksella, jossa näkökulmana oli USA:n taloustilanne. Lama ja inflaatio painoivat amerikkalaisia äänestyspaikoille mennessä enemmän, kuin panttivankikriisi tai TV-väittely ja uskottavampi talouspolitiikka ratkaisisi vaalin.

Reagan tarjoaa enemmän [...] Vaalivuoden tavallisiin lupauksiin kuuluvat verojen alennukset. Molemmat lupaavat lähes yhtä suuria helpotuksia. Carterin summa on 25 miljardia ja Reaganin

¹¹⁹ Rauli Virtanen, ”Uutiset Teheranista pelastivat Carterille aloitteen kampanjassa” Uusi Suomi, 4.11.1980.

¹²⁰ Uusi Suomi, 4.11.1980.

¹²¹ Henriksson 2016, 23.

¹²² Vuorijoki, ”Työväki marssii Carterin tueksi” Uusi Suomi, 4.11.1980.

*30 miljardia. Carterin tarkoituksena on jakaa alennukset kautta linjan sekä yksityisille henkilöille että teollisuudelle. Reagan puolestaan kohdistaisi pääosan niistä yksityiselle kuluttajalle.*¹²³

Lapola mukaan Reaganin vastustajat maalailivat hänen talousohjelmaansa inflaatiota kiihdyttäväksi Reaganin kampanjan kiistäessä tämän. Lopussa arvioitiin, että yksikään lama-ajan Yhdysvaltain hallinto ei olisi saanut jatkokautta äänestäjiltä.

Helsingin Sanomat valmistautui vaalispektaakkeliin useilla kirjoituksilla. Veikko I. Pajunen asetti 1. marraskuuta vaalin Reaganin hyökkäyksen ja Carterin puolustuksen väliseksi kamppailuksi. Reagan kuvattiin republikaanien kampanjaväen ja asiantuntija-arvioiden mukaan todennäköiseksi vaalin voittajaksi. Republikaanin äänestäminen ”tekee kipeää vain hetken”, entiseksi demokraatiksi itseään luonnehtineen Reaganin lainattiin vedonneen äänestäjiin.

*Lisäksi tutkimukset äänestäjien mielialoista ovat jatkuvasti osoittaneet, että Reaganin kannattajat ovat erittäin päättäväisesti ja varauksettomasti hänen puolellaan. Epäröinnistä ei ole havaittu merkkejä. Sen sijaan Carterin kannatus on luonteeltaan ”pehmeää”. Mielipidetutkijoiden mukaan lukuisat äänestäjät saattavat sanoa tukevansa presidentin uudelleenvalintaa, mutta jäävät nukkuvien puolueeseen tai vaihtavat vielä leiriä.*¹²⁴

Saman päivän Helsingin Sanomissa julkaistiin myös Olli Kivisen kirjoitus ”Vanhoillisuuden voimaa”. Kivinen esitti, että Ronald Reaganin valinta republikaanien presidenttiehdokkaaksi oli vain yksi yhdysvaltalaisen yhteiskunnan kaikilla tasoilla tuntuvasta vanhoillisuuden ilmapiiristä. Diskurssissa Reaganilainen konservatismi esitettiin sivutuotteena laaja-alaisemmasta yhteiskunnallisesta kehityksestä, jossa oli nähtävissä osia niin taloudellisesta tyytymättömyydestä, normatiivisesta uusvanhoillisuudesta kuin ulkopoliittisesta suuruudenkaipuustakin. Osaksi tätä laskettiin niin ”TV-pappien” johtama oikeistoliike kuin yleinen epäileväisyys tasa-arvoa, sosiaaliturvaa ja minimipalkkaa kohtaan. Ulkopoliittinen vanhoillisuus liitettiin Yhdysvaltain toisen maailmansodan jälkeisen mahtiaseman heikkenemiseen yhdistettynä Vietnamin sodan nöyryytykseen, jotka olivat saaneet jatkeekseen Iranin panttivankikriisin ja Afganistanin miehityksen Jimmy Carterin presidenttikaudella. Kivinen vertasi USA:n kohoavia epäilyksiä Neuvostoliittoa kohtaan myös Neuvostoliiton sisällä havaittuun kehityskulkuun ja piti ironisena ajatusta molempien suurvaltojen toisiinsa verrattavissa olevista eristämisen kokemuksesta. Yhdysvaltain asennoituminen Neuvostoliittoa kohtaan oli muuttunut vainoharhaisemmaksi, kuin sen eurooppalaisilla liittolaisilla. Amerikkalaisen uusvanhoillisuuden Kivinen arveli nousevan

¹²³ Lapola, ”Carterin ja Reaganin syöttinä verohelpotukset” Uusi Suomi, 4.11.1980.

¹²⁴ Pajunen, ”Reagan hyökkää – Carter puolustaa” Helsingin Sanomat, 1.11.1980.

esille, mikäli Neuvostoliitto puuttuisi Puolan sisäiseen tilanteeseen. Vaikka Jimmy Carter voittaisi Reaganin, pakottaisi Kivisen mukaan yleinen ilmapiirin muutos myös demokraatteja siirtämään linjaansa oikealle.¹²⁵ Reaganismi osui markkinarakoon, joka siirsi Yhdysvaltain poliittisia mannerlaattoja.

Helsingin Sanomat käsitteli Yhdysvaltain vaalia myös kirjoituksessa, jonka tausta-aineistona oli käytetty Newsweek-julkaisua. Kirjoitus analysoi, mitä tapahtuisi, jos kumpikaan USA:n pääehdokkaista ei saisi enemmistöä valitsijamiehistä. Kirjoitus spekuloi, jopa presidentittömällä tai ”parlamentarisella tilalla”, jos edustajainhuoneelle siirtyvä presidentin valinta epäonnistuisi ja sen puhemies hoitaisi presidentin tehtäviä väliaikaisesti. Lähtökohdaksi näkökulmalle oli otettu John Anderssonin menestyminen New Englandin alueen pienissä osavaltioissa, joka jättäisi pääehdokkaat kriittisen voittoon tarvittavan valitsijamiesmäärän taakse.

*Todennäköisin jossittelutilanne lienee se, että Carter saa enemmistön kansan äänistä, mutta Reagan valitsijamiesten äänistä ja Reaganista tulee presidentti. Näin Ruthenford B. Hayes pääsi valkoiseen taloon vuonna 1876, samoin Benjamin Harrison vuonna 1888.*¹²⁶

Spekulaatio vaalin tasatuloksesta ja presidentin valinnan siirtymisestä kongressille osoitti toiveajattelua siitä, että amerikkalaisten enemmistö ei haluaisi Reagania presidentiksi, vaan rikkonainen vaalijärjestelmä ja vanhakantainen perustuslaki mahdollistaisivat sen.

Suomen Sosialidemokraatti uutisoi 1. marraskuuta edellä mainitun kaltaisella tavalla vaalitoimituksesta. Lehti keskittyi Yhdysvaltain vaaliprosessin porsaanreikään, mahdollisuuteen vaalin ratkaisemattomuudesta John Anderssonin viedessä kriittisen määrän valitsijamiehiä Reaganilta ja Carterilta. Sosialidemokraatti ei päätenyt spekuloidaan kuka olisi niskan päällä vaalissa, vaan keskittyi representoimaan USA:n vaalijärjestelmän kriittiseen sävyyn epäsuorana ja esitti, että Yhdysvalloissa kriitikot haluaisivat siirtyä suoraan kansanvaaliin. Lehti mainitsi vaalissa olevan kysymys myös tyhjiä pullojen palautusmaksuista ja ydinvoimasta yhtä lailla, kuin presidentin valinnasta.¹²⁷ Se, että vaalijärjestelmä sai kritiikkiä Suomen Sosialidemokraatilta samaan tapaan kuin Helsingin Sanomilta voi kertoa siitä, että lehdet olivat samojen lähteiden varassa ja siirsivät siksi samaa diskurssia Suomeen. Vaalijärjestelmän kritiikki antoi ymmärtää, että epämiellyttäväksi koettua vaalitulosta olisi haluttu selittää uusilla tavoilla.

¹²⁵ Kivinen, ”Vanhoillisuuden voimaa” Helsingin Sanomat, 1.11.1980.

¹²⁶ Helsingin Sanomat, 1.11.1980.

¹²⁷ Suomen Sosialidemokraatti 1.11.1980.

Helsingin Sanomat kirjoitti 3.11.1980 Iranin panttivankikriisin dramaattisena pidetystä käänteestä. Iranin parlamentti oli päättänyt neuvotella amerikkalaisvankien vapauttamisen ehdoista.

Uutistoimisto Reutersin kautta saatuihin tietoihin nojaten lehti uutisoi tapauksesta ja kertoi erään Iranilaisen kansanedustajan ajatelleen, että asiasta olisi parempi neuvotella Carterin hallinnon kanssa, koska Reaganin hallinto olisi ”fasistisempi”.¹²⁸

Veikko I. Pajunen kirjoitti uutisen jälkeen omassa kirjoituksessaan, kuinka panttivankikriisin käänne olisi ”sekoittanut” USA:n vaalikuviot viime metreillä. Kirjoituksen ingressissä todettiin, kuinka Carterille olisi siunaantunut käänteeseen myötä ”tilaisuus kuroa Reaganin etumatka kiinni”. Pajunen vihjasi Reaganin menettäneen aikaisemman ennakkosuosikin asemansa, koska amerikkalaiset vaaliantuntijat eivät uskaltaneet enää veikata vaalin voittajaa. Kirjoituksessa mainittiin Reaganin ilmoittaneen, ettei antaisi lausuntoa tilanteesta sen arkaluontoisuuden vuoksi ennen kuin olisi kyennyt perehtymään tilanteeseen. Pajunen kirjoitti myös, että ulkopoliittisissa kriiseissä kansa olisi Yhdysvalloissa ryhmittynyt yleensä presidentin taakse ja kuinka Carter oli osannut hyödyntää panttivankitilannetta Edward Kennedyä vastaan esivaaleissa.¹²⁹

Veikko Pajunen loi kirjoituksessaan diskurssin Jimmy Carteria hyödyttävästä marraskuun yllätyksestä ja antoi ymmärtää, että Reaganin ennakkosuosikin asema olisi voinut luhistua viime metreillä. Diskurssi vaalikuvioiden ”sekoittumisesta” loi käsityksen kampanjan sääntöjen uudelleenkirjoittamisesta. Carterin kyky ”kuroa umpeen” Reaganin etumatka osoitti kirjoittajan toiveen siitä, kenen puoleen amerikkalaisten suotaisiin kääntyvän. Helsingin Sanomat antoi panttivankitilanteelle Carterin kannalta sävyllään positiivisemmän tulkinnan, kuin Uusi Suomi, joka arveli Reaganin vaaliväittelystä saadun kannatusvauhdin riittävän voittoon.

Suomen Sosialidemokraatti asettui samaan riviin Helsingin Sanomien kanssa, kun se arvioi panttivankineuvotteluiden hyödyttävän Carteria. Lehden painopiste tosin oli muuten USA:n presidentinvaalin suhteen yleispoliittisempi, eikä tekstin sisäisissä representaatioissa näkynyt yhtä vahvasti vaalin personoimista Reaganin ja Carterin väliseksi taisteluksi, kuin Helsingin Sanomilla tai Uudella Suomella. Suomen Sosialidemokraatin näkemys typistyi otsikkoon: ”Reagan suosikki – Panttivankikysymys voi muuttaa tilanteen”. Tosin tekstin sisällä vaikutusten arvioitiin olleen Carterin menestyksen kannalta epävarmoja. Lehti arvioi kongressin kääntyvän vaalissa konservatiivisempaan suuntaan ja tämän tekevän vaikeammaksi muun muassa Salt-2 sopimuksen

¹²⁸ Helsingin Sanomat, 3.11.1980.

¹²⁹ Pajunen, ”Vaalikuviot sekaisin” Helsingin Sanomat, 3.11.1980.

hyväksymisen. Reaganin ilmaistiin kannattavan Salt-2:n neuvottelujen avaamista. Lehti myös kiinnitti huomiota amerikkalaisten laskevaan äänestysaktiivisuuteen.¹³⁰

Helsingin Sanomien Olli Kivisen kolumni ”Suunnannäyttävä” esitti, että USA:n presidentti toimii tavalla tai toisella konkreettisenä vallankäyttäjänä maansa sisäisiin ja ulkoisiin asioihin. Kivisen mukaan vaalin suurin jännitys kohdistui juuri Reaganin mahdolliseen valintaan, koska Carterin linja jo tunnettiin. Kivinen esitti kysymyksen, onko Reagan todella ”rautaa rajalle-mies”. Seurauksiksi Reaganin voitosta hän spekuloi Etykin seurannan heikentymistä, lähi-idän rauhanpolitiikan taukoamista, Salt-sopimuksen ”kuoppaamista” ja USA:n oman ihmisoikeuspolitiikan ”vesittymistä”. Kivinen kuitenkin epäili Reaganin äärimmäisyyttä, koska arvioi vaalikamppailun tekevästä amerikkalaisista presidenttiehdokkaista ääri-ilmoituksia syleileviä, jotka valituksi tullessaan päästäisivät monista kannoistaan irti. Hän arvioi myös, että Reagan ei todellisuudessa olisi ”sotahullu” mutta toisi kuitenkin voittaessaan lopun Carterin ”jonkinmoiselle liberalismille”.

*Maailmassa on paljon vanhoillisen politiikan kannattajia, jotka odottavat Reaganin nousua. Etelä-Amerikan sotilasjohtajat ja muut diktaattorit ovat tunteneet Carterin politiikan paineen, Israelin raudankova oikeisto haluaa liittolaisen Washingtoniin, Etelä-Afrikka uskoo saavansa Reaganilta enemmän ymmärtämystä kuin Carterilta ja Etelä-Korean uusi diktaattori nukkuu rauhallisemmin, jos Valkoisessa talossa on Reagan. Suuntaus vanhoillisuutta kohti on selvä, mikäli Reagan voittaa, koska Yhdysvaltain tuuli puhalttaa muutenkin oikeaan. Sen sijaan muutoksen aste on täysin arvailujen varassa ja vastaus saadaan vasta sitten kun presidentin virkakausi alkaa.*¹³¹

Veikko I. Pajusen kirjoituksessa Helsingin Sanomissa 4.11 arvioitiin, että Reagan olisi tuoreimpien mielipidetiedusteluiden perusteella kärjessä ja että Jimmy Carterilla oli panttivankidraaman tuoman suosion takia mahdollisuus ”kiriä parhaimmillaan hänen rinnalleen”. Panttivankikäänteen kerrottiin tehneen vaalin lopputuloksen häilyväksi.¹³²

Iranin panttivankitilanteen seuraaminen oli lehdille tärkeä ajankohtainen aihe. Epäonnistuneiden vapautusyritysten jälkeen presidentti Carter käytti lopun presidenttikautensa amerikkalaisten panttivankien vapauttamiseksi Iranista diplomatian keinoin. Kriisi raukesi, kun Yhdysvallat poisti Iranin varojen jäädytyksen, maksoi miljoonien dollarien lunnaat ja sai vapautettua vangit Algerian

¹³⁰ Suomen Sosialidemokraatti, 4.11.1980.

¹³¹ Kivinen, ”Suunnannäyttävä” Helsingin Sanomat, 4.11.1980.

¹³² Pajunen, ”USA valitsee tänään presidentin” Helsingin Sanomat, 4.11.1980.

avustuksella juuri ennen presidentti Reaganin virkaanastujaisia.¹³³ Optimistisimmat arviot kriisin ratkaisemisesta Carterin hyväksi osoittautuivat lopulta toiveajatteluksi.

Presidentinvaalin tulosten ollessa vajavaisia 5. marraskuuta, Uuden Suomen Rauli Virtanen kirjoitti vaalin käynnistyneen Reaganin johtaessa ja kuvaili väsyneen Reaganin pitäneen viimeisen vaalitilaisuutensa.

*Reagan päätti vaalirallinsa ja 12 vuotta kestäneen presidenttipelinsä tämän kampanjan suurimpiin kuuluvaan yleisötilaisuuteen San Diegossa eteläisessä Kaliforniassa. Jälleen kerran hän viritti esiintymisensä puitteiksi isänmaalliset, nostalgiset puitteet. Kuuluisien laulajien Danny ja Mario Osmondin johdolla Reagan ja hänen Nancy vaimonsa lauloivat ”America The Beautiful” ilotulituksen ja jättimäisen tähtilipun katveessa [...] Väsymys paistoi kuitenkin lävitse. [...] Lopputuloksesta riippumatta Reagan on päättänyt todennäköisesti viimeisen presidenttikampanjansa.*¹³⁴

Edellä mainitussa sitaatissa mielenkiintoinen huomio on arvio Reaganin viimeisestä presidenttikampanjasta. Iäkkyuden toivottiin tekevän hänestä voittaessaankin yhden kauden presidentin. Aikaisempaan diskurssiin vertautuessa Reaganin korkean iän implikoitiin olevan keino päästä hänestä eroon. Tämä lienee heijastanut myös Toimittaja Rauli Virtasen henkilökohtaista toivomusta asiasta. Virtanen kirjoitti myöhemmin vuonna 1983 Apu-lehteen aktiivisesti Reagan-kriittisiä kirjoituksia¹³⁵ ja oletettavaa on, että näkemykset olivat sen suuntaisia jo kolme vuotta aikaisemmin Uudessa Suomessa.

Toimittaja Veikko Pajunen arvioi 5. marraskuuta Reaganilla olleen ”maltillistenkin arvioiden mukaan” mahdollisuus voittaa selvä enemmistö valitsijamiehistä. Reaganin valttikortiksi kirjoitus esitti lupauksen palauttaa ”menneiden aikojen idyllin”. Toinen kirjoitus analysoi, että Reagan olisi hyötynyt USA:n yksityisiin lahjoituksiin nojaavasta vaalirahajärjestelmästä. Kaikkiaan lehti arvioi vaalin maksaneen 1,6 miljardia markkaa ja Reaganin keränneen ulkopuolisilta komiteoilta 166 miljoonaa markkaa, jonka se ilmoitti huomattavasti Carterin vastaavaa summaa suuremmaksi. Lehti kertoi rahan menneen kampanjoihin, joiden kohteena olivat muun muassa viiden liberaalin senaattorin vastaehdokkaat. Ulkopuolisia komiteoita se arvioi porsaanreiäksi Yhdysvaltain

¹³³ Henriksson 2021, 763.

¹³⁴ Virtanen, ”Vaali käynnistyi Reaganin johtaessa” Uusi Suomi, 5.11.1980.

¹³⁵ Latvanen 2022, 54.

vaalirahalainsäädännössä, joka mahdollisti ehdokkaan puolesta kampanjoimisen vaalirahoituksen rajoitusten ohitse.¹³⁶

Republikaaneihin kallellaan olevat yrityslahjoituksiin perustuvat vaalikomiteat olivat vuoden 1980 vaaleihin tultaessa kasvaneet määrällisesti neljän vuoden takaisesta 450:stä 1226:een, kun demokraatteihin kallellaan olevia ammattiliittojen vaalikomiteoita oli vain 318. Nämä ”itsenäiset” komiteat saivat käyttää rahaa kannattamansa ehdokkaan puolesta tai hänen vastaehdokastaan vastaan kampanjoimiseen.¹³⁷ Helsingin Sanomien arvio järjestelmän toimimisesta republikaanien hyväksi oli osuva. Viittaamalla tähän tosiseikkaan lehti saattoi representoida Reaganin rikkaiden yhdysvaltalaisien ehdokkaaksi.

Myös Suomen Sosialidemokraatti arvioi Reaganin olevan voittamassa vaalin viitaten Louis Harrisin mielipidetiedusteluun. Panttivankikriisin käännteitä lehti piti kuitenkin avoimena korttina.¹³⁸

Reagan voitti lopulta Carterin selvin luvuin. Hän sai 50,7 prosenttia annetuista äänistä ja 489 valitsijamiestä. Carter vastavuoroisesti sai 49 valitsijamiestä. Monet osavaltiot Reagan voitti kuitenkin täpärästi. Reagan voitti selvin lukemin useimmat äänestäjäryhmät lukuun ottamatta afroamerikkalaisia, joista vain 14 prosenttia äänesti häntä ja espanjanamerikkalaisia, joiden keskuudessa Reaganin kannatus oli 37 %. Reaganin taakse ryhmittäytyivät kaikki, osittain jopa keskenään kamppailevat konservatiiviset äänestäjäryhmät.¹³⁹

Presidentinvaalin tuloksen selvittyä alkoivat toimittajien kirjoitukset vaalituloksesta yhtä lailla kuin analyysit voittajista kuin häviäjistäkin. Olli Kivinen kirjoitti kolumnissaan Helsingin Sanomissa 6. marraskuuta, että pääasiallinen syy Reaganin voittoon oli presidentti Carterin luottamuksen romahtaminen. Kivinen maalaili, kuinka Carteria oli pidetty ”ritarina”, joka toisi Yhdysvaltain politiikkaan uutta toivoa Vietnamin sodan ja Watergate-skandaalin jälkeen, mutta onnistui heikolla johtamisellaan, Iranin panttivankikriisillä ja heikolla taloustilanteella pettämään odotukset. Kivisen mukaan Carteriin kohdistui arvostelua riippumatta siitä, olivatko USA:n vaikeudet henkilökohtaisesti hänen syytään tai eivät. Amerikkalaiset eivät sietäneet enää minkäänlaista heikkoudenosoituksia maaltaan. Reaganin arvioitiin voittaneen pääasiassa esiintymisellään, jolla hän onnistui osoittamaan televisioidussa vaaliväittelyssä olevansa vakava poliitikko eikä sodanlietsoja. Tätä Kivinen luonnehti ”iskuksi”, josta Jimmy Carter ei enää toipunut.¹⁴⁰

¹³⁶ Helsingin Sanomat, 5.11.1980.

¹³⁷ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 221

¹³⁸ Suomen Sosialidemokraatti, 5.11.1980.

¹³⁹ Henriksson 2021, 769.

¹⁴⁰ Kivinen, ”Luottamus romahti” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

Selitysmallia voi pitää Reagania vähättelävänä, koska Kivisen analyysin pääpaino kohdistui Carterin epäonnistumisen.

Edellisen kolumnin kirjoittanut Olli Kivinen toimi Helsingin Sanomien vakiokirjoittajana koko vaalikampanjan ajan. Lähdeaineistostani on Kivisen kirjoittamia artikkeleita yhteensä seitsemän vuodelta 1980. Kivinen oli tullut Helsingin Sanomien ulkomaantoimitukseen töihin jo nuorena miehenä.¹⁴¹ Hänen on kuvattu olleen Helsingin Sanomien toimittaja, joka voitiin lukea ”länsimieliseksi”. Lehden toimittajille ei ollut kylmän sodan vuosina epätyypillistä pitää tiiviitäkään yhteyksiä läntisiin tiedustelupalveluihin kuten Yhdysvaltojen keskustiedustelupalvelu CIA:han, joilta toimittajat saivat uutismateriaalia.¹⁴² Kivisen kytköksistä tiedustelupalveluihin ei ole kerrottu, mutta hänellä kyllä oli tietävästi yhteyksiä yhdysvaltalaisiin sanomalehtiin ja sananvapausjärjestöihin. Lisäksi hän oli kylmän sodan vuosina mukana salakuljetusoperaatioissa, jossa *The New York Timesin* filmejä kuljetettiin Moskovasta Helsingin kautta länteen.¹⁴³

Vuonna 1970 Helsingin Sanomien ulkomaantoimituksen esimieheksi nousutta Kivistä on kuvattu mieheksi, joka otti säännöllisesti yhteen ”anti-amerikkalaisten” alaistensa kanssa.¹⁴⁴ Omassa aineistossani käytetyt Olli Kivisen kirjoitukset olivat kiistatta kuitenkin kriittisiä Ronald Reagania kohtaan, eikä toimittajan länsimyönteisyys ole yltänyt Reaganin ihailuun saakka. Kivinen on mahdollisesti nähnyt Reaganin militantin ulkopolitiikan ja vanhoillisuuden uhkana tukemalleen länsimaiselle vapaudelle. Kenties hän halusi Yhdysvalloista demokraattisen, moraalisen ja inhimillisen kehityksen vauhdittajan kaltaisen toimijan. Puettiinhan lehden pääkirjoituksessakin maalle tätä viittaa jo saman vuoden heinäkuussa.

Helsingin Sanomien pääkirjoitus viittasi 6.11.1980 mielipidetiedusteluun, jonka mukaan puolet amerikkalaisista piti Reagania Carteriakin huonompana presidenttinä. Washington Postin kirjoitusta siteerannut lehti kertoi, ettei amerikkalaisten mielestä tarjolla olisi lahjakasta ja sopivaa ehdokasta presidentin virkaan. Reagan oli kahdesta vaihtoehdosta pienempi paha, koska amerikkalaiset äänestivät ”pikemminkin Carteria vastaan, kuin Reaganin puolesta”. Reaganin voitto kuvattiin suurimmaksi sitten Lyndon Johnsonin vuonna 1964. Lehti totesi, ettei Carterin politiikka ollut eurooppalaisittain edistyksellistä, mutta myönsi hänen edustaneen Rooseveltin liberaalia perintöä, jonka Reagan halusi kumota. Reaganin epäiltiin törmäävän talouspolitiikan ja kongressin yhteistyön

¹⁴¹ Jensen-Eriksen, Mainio & Hänninen 2019, 135.

¹⁴² Jensen-Eriksen, Mainio & Hänninen 2019, 223.

¹⁴³ Jensen-Eriksen, Mainio & Hänninen 2019, 227

¹⁴⁴ Mainio 2018, 290

suhteen realiteetteihin presidentinviran alettua. Suurimpana huolenaiheena oli kuitenkin ulkopoliittika.

Reaganilla saattaa olla kiusaus keskittyä ulkopoliittikkaan, Yhdysvaltain ”suuruuden” palauttamiseen. Ajatus hirvittää niin Yhdysvaltain liittolaisia kuin vastustajiakin. Carterin ulkopoliittika ei ollut erityisen menestyksellistä, mutta hänellä oli sentään edes tyydyttävän realistinen käsitys maailmasta. Reaganilla ei ole itsellään ulkopoliittista kokemusta ja hänen päämääränsä tuntuvat pohjautuvan menneisyyteen. Reaganin kannattajat vakuuttavat, että hänen ulkopoliittikkansa on realistisempaa kuin hänen puheensa. Sitä onkin syytä toivoa. Reaganin puheiden mukainen politiikka johtaa hyvin pian vanhaan asetelmaan: vastakkain kaksi supervaltaa, joiden isänmaallisuus ja turvallisuuden tarve eivät tunne rajoja – eivät ainakaan pienten maiden rajoja.¹⁴⁵

Lehden virallista kantaa edustava pääkirjoitus ylläpiti suurvaltajännitteiden diskurssia. Helsingin Sanomat suhtautui avoimen kriittisesti Reaganin voittoon, koska katsoi suurvaltojen pyrkimysten jyräävän pienten maiden käsitykset turvallisuudesta. Tällä on implikoitu Reaganin kielteisiä vaikutuksia Suomelle.

Veikko I. Pajusen kirjoitus ”Liennytytys uhkaa pysähtyä” mukaili pääkirjoituksen kaltaista tuttua tematiikkaa. Käsitykset Reaganin ulkopoliittikasta nähtiin ristiriitaisina käytännön sovellutusten puuttuessa. Reaganin kokemattomuutta paikkaamaan spekulointiin Henry Kissingeriä, josta povattiin ulkoministeriä. Kissingerin kerrottiin kuitenkin olleen epäsuosiossa Reagania tukevien oikeistolaisten republikaanien keskuudessa allekirjoitettuaan ”liennytyshenkisen” Etykin päätösasiakirjan Helsingissä vuonna 1975. Toiseksi vaihtoehdokseksi ulkoministeriksi spekulointiin demokraattitaustaista ”haukkaa” demokraatti Henry Jacksonia. Reaganin kerrottiin ilmoittaneen voittonsa jälkeen romuttavansa Salt-2 sopimuksen, jonka sisältöä hän tosin Helsingin Sanomien mukaan oli valmis käyttämään mahdollisessa ”Salt-3 neuvotteluissa” Neuvostoliiton kanssa. Samoin Reaganin mainittiin aloittaneen välien liennyttämisen latinalaisen Amerikan sotilasdiktatuureihin.¹⁴⁶

Helsingin Sanomien ulkomaanuutiset keskittyivät maailman maiden reaktioihin. Pentti Suomisen kirjoituksessa esitettiin Neuvostoliiton pitäneen epäluotettavaa Carteria parempana vaihtoehtona, kuin ”sotaisaa Reagania” Suominen kirjoitti Leonid Brezhnevin arvostavan Salt-2 sopimusta

¹⁴⁵ ”Ronald Reagan, Yhdysvallat ja maailma”. Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

¹⁴⁶ Pajunen, ”Liennytytys uhkaa pysähtyä” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

enemmän, kuin lännessä uskottiin ja Neuvostoliiton olevan kykeneväinen sopeutumaan Reaganiin valkoisessa talossa, kuten aikoinaan myös konservatiiviseen Richard Nixoniin.¹⁴⁷

Ruotsin ulkoministeri Ola Ullstenin kerrottiin kuvanneen Reaganin ulkopoliittikan arvioimisen vaikeaksi. Presidenttiehdokkaiden puheet olivat maltillistuneet usein vaalipuheista. Ullstenin mukaan USA oli kuitenkin saanut ”hyvin konservatiivisen presidentin” ja toivoi suurvaltojen ”itsesuojeluvaiston” ohjaavan ulkosuhteita, koska vallitsevaa suurvaltapolitiittinen tilanne oli huonoin ”sitten toisen maailmansodan”. Pääministeri Thorbjörn Fälldinin kirjoitettiin arvioineen, ettei suurvaltasuhteissa voisi odottaa yhteistyön aikakautta.¹⁴⁸

Helsingin Sanomien mukaan Tšekkoslovakian yleisradio oli esittänyt Reaganin uuden kylmän sodan aloittajana ja Salt-2 sopimuksen romuttajana, joka yllättyisi sosialististen maiden solidaarisuudestaan toisiaan kohtaan. Samoin Unkarissa Reagan todettiin yksioikoisesti kylmän sodan lietsojaksi ja hänen suunnitelmansa epäonnistuvaksi, koska Budapestin radion mukaan maailma halusi rauhaa. Lehden mukaan Romaniassa ennakoitiin vaikeuksia asevarustelukysymyksissä. Jugoslaviassa Reaganin voittoa pidettiin merkinä amerikkalaisten halusta taloudellisten olojen parantamiseen ja määrätietoisempaan ulkopoliittikkaan.¹⁴⁹

Helsingin Sanomien mukaan Kiina pelkäsi Reaganin hylkäävän ajatuksen yhdestä Kiinasta ja sitoutuvan Taiwanin puolustamiseen. Kiina halusi lehden mukaan kuitenkin korostaa, ettei maiden väliset suhteet olleet kiinni siitä, mitä puoluetta presidentti Yhdysvalloissa edusti. Kiinalaisen näkökulman mukaan Reaganin voitto selittyi USA:n taloustilanteella ja Neuvostoliiton laajentumispyrkimyksillä.¹⁵⁰

Ranskan esitettiin pitäneen Carteria heikkona länsiliittouman johtajana ja presidentti Valery Giscard d'Estaingin kuvanneen Reaganin voittoa mahdollisuudeksi dialogin avautumiselle maiden välillä siitäkin huolimatta, että Reagania ei vaivauduttu aikaisemman Ranskan vierailunsa aikana kutsumaan Elysee-palatsiin.¹⁵¹

Iranilaisiin arvioihin viitaten, Reaganin valinnan väitettiin pitkittävän Iranin panttivankikriisin ratkeamista. USA:n todettiin kuitenkin itse kieltäytyneen nopeasta vastauksesta Iranin vaatimuksiin.¹⁵²

¹⁴⁷ Suominen, ”Reaganin suhtautuminen Salt-2:een huolettaa NL:oa” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

¹⁴⁸ Pennanen, ”Ruotsin johtajilla varovaisia arvioita” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

¹⁴⁹ Hoffer, ”Huolta ja luottamusta Itä-Euroopassa” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

¹⁵⁰ Albons, ”Kiina pelkää USA:n lähenevän Taiwania” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

¹⁵¹ Karen, ”Ranska iloitsee Carterin erosta” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

¹⁵² Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

”Sankarin ystävistä pääosaan” oli edellisten esimerkkien tavoin 6.11.1980 julkaistu Helsingin Sanomien artikkeli Reaganin noususta USA:n presidentiksi. Otsikko nousi tekstin sisällöstä, jossa tähdennettiin Ronald Reaganin näytelleen Hollywoodissa lännenelokuvien sankarin parasta ystävää ja että hänestä ei koskaan tullut suurta elokuvätähteä. ”Elokuvaauransa rapistuessa” General Electric-yhtiön suhdetoimintapuhujaksi pestautunut Reagan kehystettiin menestyksekkääksi viestijäksi, jonka ”juuret eivät ole perinteisessä puoluepolitiikassa, vaan nykyaikaa heijastavassa joukkoviestinnässä ja viihdeteollisuudessa. Reaganin poliittinen evoluutio esitettiin alkaneen Hollywood-liberaalista näyttelijästä ja kulkeneen äärioikeistolaisesta ajattelijasta luotettavaksi konservatiivipoliitikoksi. Muun muassa veden fluorausta, Yhdysvaltojen YK-jäsenyyttä ja sosiaaliturvaa vastustanut Reagan oli ”pakattu” kahteen otteeseen uudelleen. Äärirepublikaani kykeni muuntautumaan poliittiseen keskusteen sijoittuvaksi poliitikoksi, joka kalasteli Jimmy Carterin äänestäjiä”.¹⁵³

Uuden Suomen pääkirjoituksessa vastaava päätoimittaja Johannes Koroma ja päätoimittajat Juha Numminen ja Jyrki Hakonen totesivat Reaganin valinnan ”suoraviivaisen vanhoillisen” republikaanin voitoksi, joka yllätti maailman. Talustilanteen ja Iranin panttivankikriisin vaikutuksia pidettiin tuloksen kannalta enteilevinä. Myös Uusi Suomi arvioi Reaganin olevan vallassa maltillisempi, kuin puheissaan. Samaan hengenvetoon toistettiin, kuinka maltillistumisen olisi toivottavaa ulottua myös ulkopoliittikkaan, jonka jyrkät sävyt olivat aiheuttaneet ”eniten huolestumista Yhdysvaltojen ulkopuolella”. Reaganin kerrottiin luvanneen olla Dwight Eisenhowerin kaltainen ”turvallinen isähahmo”, joka ”luovuttaa päivittäiset tehtävät avustajilleen”. Reaganin kokemattomuutta kirjoituksessa ei nähty ongelmana.

*Entisen toisen luokan filmitähden edellytysten presidentiksi ei tarvitse olla heikompia kuin entisen menestyneen maapähkinäfarmarin. Menestys riippuu enemmän muista asioista, kuin aiemmasta urasta. [...] Tullessaan Valkoiseen taloon Reagan voi viitata pitempään poliittiseen uraan kuin Carter neljä vuotta sitten. Reaganin taustavoimat ovat Carterin taustavoimia kokeneempia. Reagan on osoittanut lisäksi halua ja kykyä irtaantua taustavoimistaan toisin, kuin Carterin kävi.*¹⁵⁴

Edellisellä arviolla representoitiin Reaganin kyky toimia suurvallan johtajana optimistisesti. Jos lehti olisi halunnut esitellä Reaganin kriittisemmässä valossa, olisi se voinut pohtia, onko näyttelijä samalla tavalla kosketuksissa tavallisen kansan ja amerikkalaisen yhteiskunnan asioihin, kuin

¹⁵³ Pajunen, ”Sankarin ystävistä pääosaan” Helsingin Sanomat, 6.11.1980.

¹⁵⁴ Koroma, Numminen & Hakonen, ”Murskavoitto” Uusi Suomi, 6.11.1980.

”maapähkinäfarmari” tai miten näyttelijän tausta edesauttaa lopulta älyllisiä kykyjä toimia yhdessä maailman vaikutusvaltaisimmista viroista. Reaganin hallinnollisen koneiston kokeneisuuden alleviivaaminen oli ristiriidassa kirjoituksessa esitetyn ajatuksen kanssa, jonka mukaan Reagan olisi osoittanut halukkuutta myös irtautua taustavoimistaan. Reaganin tapa muuttaa poliittisia kantojaan representoitiin helpotuksena, eikä esimerkiksi epärehellisyytenä tai poliittisena opportunistina. Aikalaisnäkemysten mukaan negatiivisissa piirteissä haluttiin nähdä myös positiivisia puolia. Pääkirjoitus halusi todennäköisesti Reaganin voiton realisoituessa toivoa, etteivät pahimmat uhkakuvat toteutuisi.

Uuden Suomen Rauli Virtasen reportaasissa New Yorkista eriteltiin Yhdysvaltain presidentinvaalin varmistunut tulos Havaijia ja Arkansasia lukuun ottamatta. Reaganin voittoa kuvattiin ”talouspoliittisena kansanäänestyksenä”, johon vaikuttivat myös öljyn hinnan nousu ja panttivankikriisi. Reagan oli kirjoituksen mukaan onnistunut murtamaan perinteiset rajat USA:n politiikassa ja Carterin onnistuneen voittaman puolelleen vain mustien ja ”rodullisten vähemmistöjen” äänestäjien enemmistön. Arvio oli linjassa aikaisempien kanssa sikäli, kun Reaganin oli onnistunut markkinoita itsensä uhkakuvia maltillisempaan ehdokkaana. Virtanen esitti, että osa äänestäjistä ei välttämättä edes pitänyt vallitsevassa tilanteessa Reaganin väitettyä ulkopoliittista kovuutta edes huonona asiana.

*Sitä paitsi äänestäjät sanovat näkevänsä Reaganissa voimakkaan johtajan samalla kun kaksi kolmesta Reagania kannattaneesta on sitä mieltä, että Yhdysvaltojen pitää lyödä nyrkkiä pöytään Neuvostoliiton edessä, vaikka sillä vaarannettaisiinkin rauha.*¹⁵⁵

Marraskuun 9. päivä Helsingin Sanomat julkaisi toimittaja Sakari Määttäsen kirjoituksen, jossa hän oli haastatellut amerikkalaisprofessori Gaddisia. Gaddis arvioi Reaganin voittaneen pääasiassa samoista syistä, kuin Jimmy Carter neljä vuotta aikaisemmin ja amerikkalaisten halunneen palauttaa maan menetetty mahti.

Uusi Suomi kävi läpi seuraavaksi muun maailman reaktioita Reaganin vaalivoittoon käyttäen lähteenään uutistoimisto Reutersia. Salt-2 sopimuksen ”jäädymisen” lupauksen arvioitiin aiheuttavan kitkaa sotilasliitto Naton piirissä. Toisaalta lehti viittasi diplomaattilähteisiin, joiden mukaan Reaganin ulkopoliitikalta odotettiin enemmän jatkuvuutta, suhteessa Carterin aikaiseen linjaan. Israelin pääministeri Menachem Beginin kerrottiin onnitelleen Reagania tavanomaisesti, vaikka kansallismieliset piirit maassa olivat muutoin vaalituloksesta innoissaan. Egyptin presidentti Anwar Sadatin kerrottiin esittäneen osanottonsa Carterin tappion vuoksi. ”Englannin” kerrottiin

¹⁵⁵ Virtanen, ”USA vyöryi republikaaneille” Uusi Suomi, 6.11.1980.

olleen ”tyytyväisin” Reaganin voiton puolesta, sillä maan pääministeri Margaret Thatcherin kerrottiin odottavan maiden välisen yhteistyön tiivistyvän. Japani koki lehden mukaan, että USA:n suhteet voisivat tiivistyä, Kiina painotti Taiwanin tunnustamista osaksi mannerkiinaa. Pohjoismaista Norjan ja Ruotsin pääministerien, Odvar Nordlinin ja Thorbjörn Fälldinin kerrottiin olleen vaitonaisia ja esittäneen samankaltaisin sanakääntein, että presidentin ulkopoliitikasta olisi liian aikaista ottaa selvää.¹⁵⁶

Uusi Suomi kertoi Neuvostoliittolaisen Tass- uutistoimiston tietojen perusteella, että Neuvostoliitto piti Carterin tappion syynä ”vaarallisia oppeja” ydinsodasta. Uuden Suomen mukaan Tassin reportaasissa ei ollut mainittu Reagania aikaisempaan tapaan, koska Neuvostoliitossa oltiin odottavalla kannalla hänen ulkopoliittikkansa suhteen. Neuvostoliitossa oli myös tulkittu, että Yhdysvaltojen äänestäjät olivat ymmärtäneet, ettei ongelmia voi ratkaista varustelukilvan ehdoilla.¹⁵⁷

Saksan liittotasavallan kansleri Helmut Schmidin ja ulkoministeri Hans-Dietrich Genscherin ilmaistiin kommentoineen ”äärimmäisen varovaisesti” Reaganin voittoa ja onnitelleen häntä. Syyksi kerrottiin huoli liennytyksen tulevaisuudesta. Opposition kristillisdemokraattien puheenjohtaja Helmut Kohlin kuvattiin lausunnossaan toivoneen vahvempaa Natoa ja USA:lta johtavaa roolia siinä. Sosiaalidemokraattisen puolueen puheenjohtaja Willy Brandtin kerrottiin odottavan ”molemmilta ydinmahdeilta” sitoutumista aseistariisuntaan ja toivovan Reaganilta johdonmukaisempaa politiikkaa, kuin edeltäjältään asian suhteen. Länsi-Saksan huolenaiheeksi kuvattiin liennytyksipolitiikan tulevaisuuden lisäksi myös Reaganin aikaisempi vaatimus NATO-liittolaisten puolustusbudjettien nostamisesta reaalisesti kolme prosenttia, johon Länsi-Sakassa ei olisi lehden arvion mukaan varaa.¹⁵⁸

Uusi Suomi eritteli myös kotimaisia reaktioita Reaganin voittoon. Lehti kertoi, että Suomen Kommunistisen Puolueen puheenjohtaja Aarne Saarisen mielestä Reaganin valinta ei tehnyt levottomaksi, koska Carterinkaan politiikassa ”ei ollut hurraamista”. Saarinen toivoi Reaganilta suurvaltasuhteiden parantamista ja esitti syytökset sodanlietonnasta osaksi USA:n vaalikamppailua ja sen retoriikkaa. Sosialidemokraattien Kauppa- ja teollisuusministeri Ulf Sundqvistin mukaan Reaganin linja herätti kysymyksiä, mutta hän toivoi tämän pykivän ”lukkiutuneen” suurvaltojen välisen tilanteen avaamiseen. Kokoomuksen Ilkka Suominen oli Uuden Suomen mukaan arvioinut, ettei Reaganilla ollut edeltäjänsä painolastia ja ”presidentti Reagan” olisi erilainen, kuin ”ehdokas

¹⁵⁶ Uusi Suomi, 6.11.1980.

¹⁵⁷ Luoma, ”Neuvostoliitto: Carter rikkoi lupauksia” Uusi Suomi, 6.11.1980.

¹⁵⁸ Hyrkäs, ”Liennytyks vaarassa?” Uusi Suomi, 6.11.1980.

Reagan”. Suominen myös tähdensi, ettei suomalaisilla puolueilla ollut vertailun mahdollisuutta amerikkalaiseen politiikkaan, eikä kokoomuksella ollut virallisia suhteita kumpaankaan USA:n pääpuolueeseen.¹⁵⁹

Myös muiden suomalaisten yhteiskunnallisten vaikuttajien mielenmaisemaa oli kysytty Uuden Suomen omassa pienessä artikkelissa. Toimittaja Jyrki Hämäläinen kertoi yllättyneensä Reaganin voittomarginaalista. Kirjailija Väinö Linna kertoi ennakoineensa Reaganin voiton, mutta myös yllättyneensä hänen valitsijamiesenemmistönsä koosta. Linna epäili monenkaan asian muuttuvan Yhdysvalloissa, vaikka Reaganin ja Carterin välillä olikin joitain eroja. Kauppaneuvos Satu Tiivola oli uskonut Reaganin voittavan, Tv-kuuluttaja Eeva-Riitta Siitonen ei ollut veikannut kummankaan ehdokkaan puolesta, mutta yllättyi ennusteiden pettämisestä. Siitonen arvioi, ettei Reaganin ikä vaikuttaisi välttämättä hänen toimintaansa. Toimittaja ja kirjailija Erkki Raatikainen oli yllätynyt Reaganin voitosta teollistuneissa osavaltioissa, Pennsylvaniassa, Illinoisissa ja New Yorkissa. Näyttelijä Kaarlo Juurela oli toivonut Carterin voittoa, koska tunsii häntä kohtaan sympatiaa. Mannekiinikoulun perustaja Sanelma Vuorre oli veikannut Carterin puolesta ja ympäristöaktiivi Ville Komsii kertoi pelkäävänsä latinalaisen Amerikan kansojen puolesta ja koko maailman saavan pahimmillaan pommeja niskaansa. Jari Samulin oli arvanut Reaganin voittavan, koska oli edellisvuotisella työmatkallaan havainnut Reaganilla olevan kannatusta amerikkalaisten keskuudessa.

Uusi Suomi jäsensi Reaganin voittoa valitsemalla tekstin sisäisiksi puheääniksi suomalaiset poliitikot ja muut yhteiskunnallisesti tunnetut henkilöt. Henkilöiden annettiin omalla painoarvolla tuoda näkemyksensä esille Reaganista. Reaganin voitolle rakennettiin tällä tavalla suomalainen diskurssi.

Uuden Suomen kirjoitus ”Reagan lupaa vahvaa politiikkaa” toisti Reaganin politiikkaan ja henkilöhistoriaan liittyviä seikkoja yksityiskohtaisesti. Näyttelijäuraa ei nostettu juurikaan esille hajamainintoja lukuun ottamatta. Kuvassa merikapteenin lakki päässä ruoria pyörittävä Reagan esitettiin pyrkivän valtiolaivan suunnan kääntämiseen ”ulko- ja sotilaspolitiikan suuntaan”. Vaimo Nancy nostettiin aikaisempaa vahvempaan rooliin Reaganin rinnalla. Hänellä kuvattiin olevan jopa suuri vaikutusvalta presidentiksi nousseeseen mieheensä. Asevarustelukysymyksissä, kuin talouskysymyksissäkin näkökulmana oli asevarustautumisen tukeminen ja yhteiskunnan roolin supistaminen talouselämässä. Reaganin mainittiin kannattavan neutroniaseen kehittämistä. Varapresidentiksi nousseen George Bushin esitettiin tasoittaneen Reaganin ”kömmähdyksiä”.

---

¹⁵⁹ Uusi Suomi, 6.11.1980.

Bushin kerrottiin oikoneen Reaganin virheellistä väitettä, jonka mukaan Carter oli aloittanut kampanjansa Ku Klux Klanin kotiseudulla.¹⁶⁰

Uusi Suomi toi esille myös Reaganin voiton heijastuksen maailman talouteen. Lehti kertoi lyhyesti dollarin arvon vahvistuneen ja Länsi-Saksan D-markan arvon heikentyneen. Syyksi kerrottiin valuuttamarkkinoiden usko siihen, että Reagan taitaisi USA:n inflaation. Otsikoksi oli valittu ”Reagan valjastaa USA:n inflaation”. Japanissa autoalan osakkeiden kerrottiin laskeneen japanilaisten autojen tuontirajoitusten pelossa. Uusi Suomi vetosi myös pankkimaailman optimistisiin käsityksiin liittyen ”Reaganin valinnan talouskasvua vauhdittavaan voimaan” ja kertoi Yhdyspankin Mika Tiivolan arvioineen tämän johtuvan Reaganin sitoutumisesta markkinatalouden periaatteisiin ja koska USA:n hallinnolla on presidentin vahvan mandaatin vuoksi hyvä kyky ohjailla taloutta.¹⁶¹

Fairclough on todennut median diskurssien analysoinnista, että kielenkäyttö ja jokainen teksti rakentavat tieto- ja uskomusjärjestelmiä ja uusintavat niitä.¹⁶² Uuden Suomen uutiset ovat esittäneet implisiittisesti asiantuntija-auktoritteettien kautta Reaganin talouspolitiikan uskottavana ongelmanratkaisukeinona. Reaganin kyky valjastaa inflaatio esitettiin kuin tosiasiana. Sama toistui, kun Reaganin valinnan katsottiin vauhdittavan talouskasvua pankkisektorin näkökulmasta. Talouskasvun todentamisessa vedottiin ristiriitaiin argumentteihin. Reaganin kuvattiin olevan markkinatalouden mies, mutta toisaalta hänen odotettiin tekevän intervention talouteen ja ohjaavan sitä.

Suomen Sosialidemokraatissa 6.11. oli varattu aukeaman kokoinen tila Reaganin voittoa käsitteleville uutisille otsikon ”Reagan pursui voitonriemua” alle. Reaganilla kuvattiin olleen ”värikäs tie vallan huipulle”. 1940–50-luvuilla hänen kerrottiin olleen näyttelijä.

Kuvernööri vuosista nostettiin esille hänen ”tiukan linjan” konservatiivinen politiikkansa ja 1970-luvun alussa Vietnamin sodan vastaisten opiskelijamielenosoitusten tukahduttaminen. Reaganin kuvattiin myös kannattavan Yhdysvaltain ”nopeaa aseistautumista”, Salt-2 sopimuksen romuttamista. Reaganin hyvien suhteiden Israeliin esitettiin johtuvan hänen näkemyksestään, jonka mukaan Israel olisi ainoa este Lähi-Idässä Neuvostoliiton vaikutusvallan lisääntymiselle. Hänen myös esitettiin muuttaneen avustajiensa myötävaikutuksesta näkemyksiään ja pyörtäneen alkuperäiset lupauksensa 30 prosentin veronalennuksista.

---

¹⁶⁰ Uusi Suomi, 6.11.1980.

¹⁶¹ Uusi Suomi, 6.11.1980.

¹⁶² Fairclough 1997, 76.

*Reagan oli mukana noin 50 filmissä vuodesta 1937 aina 1960-luvun alulle. Useimmat filmeistä olivat B-luokan komedioita ja romanttisia tarinoita, mutta muutamat filmeistä saivat paremmat arvostelut kuin Reaganin viholliset haluaisivat muistaa.*¹⁶³

Reaganin nimeäminen entiseksi B-luokan näyttelijäksi ei ollut ainoa laatuaan. Helsingin Sanomat ja Uusi Suomi olivat käyttäneet nimityksiä jo aikaisemmin. Suomessa Valtion elokuvatarkastamon puheenjohtaja Jerker Eriksson totesi aikoinaan Reaganin näytelleen kuitenkin pääasiassa A-luokan (*main feature*) elokuvissa. Esimerkiksi vuonna 1940 ilmestyneessä Santa Fe Trail-filmissä hän näytteli yhdessä Erroll Flynnin ja Olivia de Havillandin kanssa.¹⁶⁴ Sosialidemokraatin kirjoituksessa on saatettu viitata johonkin edellä mainitun kaltaiseen muistuttaessa hänen elokuviensa saaneen myös parempia arvosteluita. Kaikesta huolimatta Reaganilla on ollut B-luokan elokuvanäyttelijän leima ja monet suomalaislehdetkin ovat aikanaan tätä leimaa uusintaneet joko tahattomasti tai tahallaan.

Suomen Sosialidemokraatti kävi läpi myös muun maailman suhtautumista Reaganin voittoon. Lehti arvioi, että ”länsi odottaa linjan kovenevan”, mutta eritteli myös Ranskan presidentin d’Estaingin onnitteluviestin, Helmut Schmidin aikeet tavata Reagan ja mainitsi myös Margaret Thatcherin ja Naton olleen ”tyytyväisiä”. Lehti mainitsi lyhyesti presidentti Urho Kekkosen lähettäneen onnittelusähkeen Reaganille. Lähteeksi lehti ilmoitti pääasiassa uutistoimisto Reuterin ja AFP:n. Lehti spekuloi myös Henry Kissingerin nousua ulkoministeriksi ja yhtä lailla George Schultzin ja Alan Greenspanin nousua taloudellisesti merkittävälle paikoille ja arvioi, että hallinnossa annettaisiin ”paljon valtaa alaisille”.

Seuraavana päivänä Suomen Sosialidemokraatti päivitteli vaalituloksen yksityiskohtia ja otsikoi: ”43 milj. amerikkalaista valitsi Ronald Reaganin. Lehti kirjoitti muutoin republikaanien vaalimenestyksestä ja demokraattien tappioista senaatin ja kuvernöörivaaleissa ja arvioi mielipidetiedustelijoilla olleen ”selittämistä” pieleen menneiden kannatusarvioiden vuoksi. Sosialidemokraatti kertoi myös uutistoimisto Tassia siteeraten Leonid Brezhnevin onnitelleen Reagania voitostaan. Samalla se viittasi uutistoimisto Reutersin arvioon, jonka mukaan Brezhnevin onnitteluviesti ei ollut yhtä ystävällinen, kuin se, jonka Brezhnev lähetti neljä vuotta aikaisemmin Carterille. Sosialidemokraatti kertoi neuvostolehdistöstä myös Tassin julkaiseen henkilökuvan Reaganista, jossa se oli esittänyt Reaganin toimineen ”propagandaupseerina” toisen maailmansodan aikana, jättäen mainitsematta hänen näyttelijäuraansa. Sosialidemokraatin mukaan Sovjetskaja

¹⁶³ Suomen Sosialidemokraatti, 6.11.1980.

¹⁶⁴ Henriksson 2021, 767.

Rossija oli ainoa neuvostolehti, joka spekuloi tarkemmin Reaganin poliittista linjaa ja sitä valitsisiko hän kilpavarustelun tai ”järjen äänen” välillä.¹⁶⁵

Suomen Sosialidemokraatti kertoi 8.11. STT:n tietojen perusteella lyhyesti, että Reagan oli vastannut lehtimiesten kysymyksiin ”ympäripyöreästi” kysyttäessä hänen tulevasta hallinnostaan.¹⁶⁶

Samana päivänä lehti julkaisi Arvo Salon Poliittinen viikko -juttusarjan osan, joka keskittyi USA:n vaalitulokseen. Sävyltään Salon kirjoitus pyrki olemaan tavallista ihmistä puhutteleva, kenties monimutkaisia asioita selkiyttävä ja popularisoiva julkaisu. Se rakentui seitsemän numeroidun kohdan varaan, joissa esitettiin tietty näkemys USA:n poliittisesta tilanteesta. Tärkein näkökulma esitettiin jo otsikossa: ”Yhdysvaltain ”täyskäännös” ehkä vain paluu varhaisempaan”.

Tekstissä Arvo Salo nimitti pinnalliseksi ajatusta, jonka mukaan Reagan tekisi Yhdysvalloissa poliittisen täyskäännöksen. Todennäköisempänä Salo piti paluuta neljän vuoden takaisin asetelmiin ja nimiin, jolla hän viittasi Gerald Fordin republikaanihallintoon ja ulkoministeri Kissingeriin, jonka odotettiin nousevan myös Reaganin taustavoimaksi. Salo tislasi muutoksen suuruutta miedommaksi myös esittämällä Carterin kansallisen turvallisuuden neuvonantajan Zbigniev Brzezinskin ”haukkana” ja ”puolalaisen mafian” edustajana siinä, missä Kissinger kuvattiin ”saksalais-juutalaisen” mafian edustajaksi ja ironisoiduksi Nobelin rauhanpalkinnon saajaksi.

Arvo Salo esitti, että historian valossa juuri Reaganin edustamat republikaanit olivat tulleet jopa paremmin toimeen Neuvostoliiton kommunistien kanssa, kuin demokraatit. Salo havainnollisti ajatusta esimerkillä demokraatti John F. Kennedyn ja Nikita Hruštševin suhteesta, Kuuban ohjus kriisistä ja Vietnamin sodan alkamisesta. Tämä Salon ilmaiseva ajatus on lähes identtinen, kuin myöhemmin samassa kuussa Reagania käsitelleessä Suomen Kuvalehdessä,¹⁶⁷ joten taipumus toivoa häilyväksi koetun Reaganin takinkääntöä ulkopoliittisista puheistaan oli jokseenkin aikalaiskäsityksen mukainen. Kirjoituksessa Arvo Salo esitti Reaganin aina tiettyä roolia esittäneenä näyttelijänä.

”Näyttelijän kokemus kenties osoittautuu hyödylliseksi paitsi itselleen Reaganille myös Yhdysvalloille ja jossain määrin isommallekin osalle ihmiskuntaa. Reagan on nyt näytellyt menestyksellisesti äänestäjien edessä äärioikeistolaisen osan. Nyt tarvitaan vain toisenlainen

¹⁶⁵ Suomen Sosialidemokraatti, 7.11.1980.

¹⁶⁶ Suomen Sosialidemokraatti, 8.11.1980.

¹⁶⁷ Räisänen 2022, 22.

käsikirjoitus. Kirjoittaja lienee jo katsottuna [...] ja että uuden käsikirjoituksen tekijäksi nimetään juuri Kissinger.” ¹⁶⁸

Arvo Salon kirjoitus halusi tehdä poliittiset kuviot lukijalle helposti lähestyttäväksi kirjoittajan valitsemasta näkökulmasta. Näyttelijädiskurssia käytettiin Salon tekstissä värikkäästikin poliittisen analyysin välineenä ja käsikirjoitus-teeman kautta Reagania vastaan. Näkemys esitettyä pienemmästä suunnanmuutoksesta osoitti vasemmistolaisesta yhteiskuntakritiikkiä Yhdysvaltoja ja sen suurvaltapolitiikkaa kohtaan. Reaganin poliittista hahmon mystifiointia pyrittiin purkamaan esittämällä hänet näyttelijänä, joka vaihtaisi esiintymisen tapaa käsikirjoituksen vaihtuessa. Tämä arvio on saman kaltainen, kuin aikaisemmin mainitut arviot ”ehdokkaas Reaganin” ja ”presidentti Reaganin” eroavaisuuksista. Reagan esitettiin varsin pidäkkeettömästi jonkinlaisena ohjailtavissa olevana toimijana, jonka valinnat olisivat tosiasiallisesti käsikirjoituksen laatineen harmaana eminenssinä toimivan Henry Kissingerin valintoja. Salo representoi ohjailtavuuden jopa hyödyllisenä asiana.

Petri Joenniemi kirjoitti Suomen Sosialidemokraatissa 11. marraskuuta Salt-sopimuksen jatkosta ja ”reaganilaisten” vaikutuksesta sopimukseen. Joenniemi kirjoitti Reaganin avustajan entisen kenraalin Rownyn esittäneen risteilyohjuksia säännelleen pöytäkirjan poistamista Salt-sopimuksesta kokonaan. Salt-sopimus esitettiin suurvaltasuhteiden kannalta oleellisena kysymyksenä. Joenniemen mukaan reaganilaiset arvioivat Salt neuvotteluita kuin niissä tuotaisiin Neuvostoliitto ”tuomiolle”, mutta Neuvostoliiton istuessa neuvottelupöytään omilla vaatimuksillaan vaarana olisi neuvotteluiden pitkittyminen monivuotiseksi.¹⁶⁹

Edellisen kirjoituksen alle oli sijoitettu Wesa Lehdon kirjoitus, joka käsitteli Ruotsin sosialidemokraattisen puolueen puheenjohtajan Olof Palmen suhtautumista Reaganin tulevaa ulkopoliittikkaa kohtaan. Palmen kerrottiin esittäneen toivomuksensa siitä, että Reagan muuttaisi kantansa Salt-sopimuksen suhteen ja pyrki edesauttamaan sen ratifioimista USA:n kongressissa. Palmen näkemyksen perusteluksi esitettiin arvio kilpavarustelun johtamisesta ”ennemmin tai myöhemmin suursotaan”. Kirjoituksen mukaan Palme myös esitti edeltävän vuoden olleen aseriisunnan kannalta vaikea ja sopimuksettomana tilan ajavan Euroopan pahimmassa tapauksessa ydinsodan taistelukentäksi. Salt-2-sopimuksen ratifioimatta jättäminen Reaganin toimesta oli Palmen puheissa suuri takaisku aseistariisunnalle. Palmen myös kerrottiin haluavan kansainvälistä aseistariisuntakonferenssia järjestettäväksi Ruotsiin ja asettavan odotuksia Kalevi Sorsan johtaman

¹⁶⁸ Salo, ”Yhdysvaltain ”täyskäännös” ehkä vain paluu aikaisempaan” Suomen Sosialidemokraatti, 6.11.1980.

¹⁶⁹ Joenniemi, ”Salt-prosessi sitkeähenkinen – Reagan ja reaganilaiset Salt-jatkosta” Suomen Sosialidemokraatti, 11.11.1980.

Sosialistisen Internationaalien aseistariisuntatyöryhmän loppuraporttiin, josta oli tarkoitus keskustella Madridissa samassa kuussa. Artikkelissa Palme esitti huolensa latinalaisen Amerikan ja Afrikan demokraattisten oikeuksien kehityksestä ja rotusorron tilasta Yhdysvaltain vaalien jälkeen.¹⁷⁰

Pertti Joenniemen kirjoituksissa asevarustelun ja aseistariisunnan diskurssi nousi ylitse kaikkien muiden kysymysten ja se analysoi Reaganin olevan uhka joukkotuhoaseiden rajoituksille epärealistisen pullisteluhalukkuutensa vuoksi. Salt-2 esitettiin suurvaltasuhteiden kannalta ratkaisevana seikkana. Wesa Lehdon Palme-kirjoitus asettui samaan diskurssiin ja haki ruotsalaisesta aatetoverista kuin myös Sosialistisen Internationaalien aseistariisuntatyöryhmästä selvää konkreettista vasemmistolaista vastavoimaa Reaganilaiselle asevarustelukierteen uhalle. Lehdon kirjoituksessa Palmen auktoriteetti esiintyi rotusorron vastustajana ja esitti implisiittisesti Reaganin USA:n sen mahdollistajana. Tekstien yhteissanoma on representoinut lukijalle Ruotsin ja Suomen sosialistit pragmaattisina rauhan kannattajina ja amerikkalaisen oikeiston vastakohtina.

Marraskuun 12. päivä Sosialidemokraatti uutisoi Länsi-Saksan uudelleenvalitun liittokansleri Helmut Schmidin pyrkivän maansa puolustusmenojen supistamiseen. Asian esitettiin aiheuttavan hankausta Länsi-Saksan ja Yhdysvaltain välisiin suhteisiin. Schmidin kerrottiin myös matkustavan Yhdysvaltoihin 18. marraskuuta. Tulevan presidentin Ronald Reaganin esitettiin kieltäytyneen vielä tapaamasta häntä. Uutisessa esitettiin, ettei Reagan olisi vielä valmis ulkopoliittisiin keskusteluihin.¹⁷¹

2. Vuoden 1984 presidentinvaali – ”Maan isän” horjumaton suosio

Vuosille 1983 ja 1984 sijoittuvaa lähdeaineistoa on kaikkiaan 62. Neljän vuoden takaisesta lähdeaineiston määrä on vähäisempi lyhyemmän tarkastelujakson vuoksi. Aineiston keräämisessä on painotettu virallista presidentinvaalia jättämällä toiselle kaudelle pyrkivän istuvan presidentin tapauksessa lähinnä muodollisuudeksi jääneet esivaalit huomiotta. Määrästä on toisaalta pääteltävissä on myös se, että Reaganin valintaa toiselle kaudelle ei pidetty niin huomionarvoisena, kuin hänen neljän vuoden takaista voittoa. Oletuksena on pidetty sitä, että Reagan suurella todennäköisyydellä voittaa. Neljä vuotta asemaansa niin maailmanpolitiikassa, kuin julkisuuden henkilönäkin vakiinnuttanut henkilö ei ole hehkunut uutuudenviehätystä enää Suomessakaan.

¹⁷⁰ Lehto, ”Palme huolestunut Reaganin voitosta” Suomen Sosialidemokraatti, 11.11.1980.

¹⁷¹ Paavola, ”Yhdysvallat huolestunut L-Saksan aikomuksista supistaa puolustusmenoja” Suomen Sosialidemokraatti, 12.11.1980.

Toisin kuin neljä vuotta aikaisemmin, nyt Reaganin ehdokkuuden käsittely oli aktiivisempaa jo presidentinvaaleja edeltäneen vuoden lopulla. Marraskuussa ja joulukuussa 1983 Helsingin Sanomissa julkaistiin aineistoa kuusi kappaletta. Tämä selittyy Reaganin poliittisella asemalla. Istuva presidentti oli näkyvämpi hahmo, kuin vain yksi potentiaalisista ehdokkaista. Tosin Uuden Suomen ja Sosialidemokraatin aineisto jäi tuolloinkin vähäisemmäksi, mitä voi pitää odotettuna presidentinvaalin häämöttäessä vasta vuoden päässä. Molemmilta ilmestyi joulukuussa yksi kirjoitus. Yhdysvaltain presidentin jatkokausi oli ensimmäisen kauden lopussa luonnollinen kysymyksen aihe. Näihin jatkoaikeisiin myös aineistossa tuolloin viitattiin.

Eniten lähdeaineistoa on ajallisesti lokakuulta ja marraskuulta 1984, joista lokakuulta on 20 ja marraskuulta 19. Syyt ovat pitkälti samat, kuin neljä vuotta aikaisemmin. Kaikkiaan vuosien 1983 ja 1984 lähdeaineistosta 23 on peräisin Uudesta Suomesta, 21 Helsingin Sanomista ja 18 Suomen Sosialidemokraatista. Sosialidemokraatista peräisin olevan lähdeaineiston suhteellinen kohoaminen on merkillepantavaa verrattaessa edellisiin vaaleihin, jolloin ulkomaanuutisointi oli lehden prioriteettijärjestyksessä verrokkejaan selvästi vähäisempi. Tämä painotus on neljän vuoden kuluessa joko muuttunut tai Sosialidemokraatin toimituksessa on saavutettu uudenlainen käsitys Reaganin painoarvosta maailmanpolitiikalle ja kenties myös Suomelle. Jälkimmäinen on varsin todennäköinen selitys. Istuvaa presidenttiä katsotaan erilaisen linssin läpi, kuin ehdokasta. Vahvistunut käsitys Reaganista pohjoismaisen sosialidemokratian edustaman maailmankuvan vastustajana on saattanut myös ruokkia ilmiötä.

Kolme lehteä henkilöi Yhdysvaltojen ulkopoliittikan aikaisempaa vahvemmin istuvaan presidenttiin. Tämä näkyi myös siinä, miten ne käsitelivät kukin vuorollaan Yhdysvaltain asevoimien aktiivisuutta ja ulkopoliittikkaa. Reaganin ensimmäisen kauden strategisesti tärkeimmät maat Libanon, Nicaragua ja Grenada haukkasivat suuren huomion lehdiltä. Lähdeaineistossani vuosina 1983 ja 1984 kaikkiaan 13 lähdeä koski näitä kolmea maata. Maininnat olivat osittain päällekkäisiä, eli maita saatettiin sivutta samoissa kirjoituksissa. Nicaragua tai sen hallitusta vastustavat contrat mainittiin viidessä lähteessä. Samoin Libanonia käsiteltiin kuudessa lähteessä. Grenada mainittiin kaikkiaan neljästi. Aineistosta kuusi oli Helsingin Sanomissa, neljä Suomen Sosialidemokraatissa ja kolme Uudessa Suomessa. Aiheiden käsittelyn sävy oli poikkeuksetta Reaganin hallinnon toimet tuomitseva.

Keväällä 1984 Reaganin haastavan demokraattipuolueen ehdokas valikoitui värikkästä joukosta. Entinen varapresidentti Walter Mondale voitti suurimmat kilpailijansa John Glennin, Gary Hartin ja

Jesse Jacksonin. Mondale nimitti varapresidenttiehdokkaakseen naisen, Geraldine Ferraron.¹⁷² Konservatiivisen Reaganin ja liberaalin Mondalen välillä vallitsi vuosikausiin selkein vastakkainasettelu ehdokkaiden edustaessa suurissa kysymyksissä toistensa vastakohtia. Reaganin vaaliohjelma tähtäsi edelleen asevoimien vahvistamiseen, kun demokraatit puhuivat kilpavarustelua vastaan. Reagan ja republikaanit näkivät kommunismin uhkaavan latinaalaista Amerikkaa ja julistivat tukeaan Nicaraguan Contra-sisseille. Demokraatit halusivat lopettaa conrien avustamisen ja korostivat ihmisoikeusperusteista politiikkaa. Reagan ajoi tasaveroon siirtymistä tuloverotuksessa, Mondale puhui progressiivisen verotuksen puolesta. Reaganin mielestä osavaltioiden tuli päättää itsenäisesti kouluopetuksesta, demokraatit korostivat liittovaltion roolia.¹⁷³

Yhdysvaltain vuoden 1984 presidentinvaaleja voi tulkita niin, että televisiopainotteinen media toimi kuninkaantekijänä voittajan valinnassa. Nopeatempoisen media mahdollisti paitsi uudenlaisen kampanjoinnin ja ehdokkaan markkinoinnin, mutta myös heikensi osavaltiotasolla pysyvyyttä korostaneiden puoluekoneistojen auktoriteettia. Tässä poliittisessa ilmapiirissä nopeat mielipiteenmuutokset, joita media aktualisoi nopeilla mielipidetiedusteluilla ja suuret ”maanvyörymävoitot” vaaleissa tulivat yleisemmiksi. Vuodesta 1968 eteenpäin vakiintunut etelävaltioiden taipumus kääntyä presidentinvaaleissa republikaanien puoleen tosin suosi myös Reagania. Reagan onnistui vetoamaan paradoksaalisesti niin aborttia vastustaviin konservatiiveihin ja talouskurin kannattajiin, mutta myös vapaamielisiin individualisteihin ja ihmisiin, jotka toivoivat Yhdysvaltoihin vakautta. Vuonna 1984 yleinen talouden kukoistus hävitti vähäksi aikaa ne kulttuuriset raja-aidat, jotka normaalisti olisivat erottaneet konservatiiveja ja liberaaleja. Istuva presidentti Reagan osasi vedota tähän hetkessä vallitsevaan optimismiin.¹⁷⁴ Reagan osoittautui lyömättömäksi televisiokampanjoijaksi ja voidaankin luonnehtia, että kansansuosionsa vuoksi vuoden 1984 vaaleissa olivat vastakkain Ronald Reagan ja demokraatit. Henkilö ja puolue.¹⁷⁵ Vaalikampanjan aikana Reagan kohtasi Mondalen kahdessa vaaliväittelyssä. Ensimmäinen järjestettiin lokakuun 7. päivä¹⁷⁶ ja toinen lokakuun 21. päivä¹⁷⁷. Reagan voitti vaalin jälleen ylivoimaisesti. Hän sai 54,4 miljoonaa ääntä ja 525 valitsijamiestä ja voitti kaikki muut osavaltiot paitsi Minnesotan, joka oli vastaehdokas Walter Mondalen kotiosavaltio ja Kolumbian liittopiirikunnan.¹⁷⁸

¹⁷² *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 282–283

¹⁷³ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 293

¹⁷⁴ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 307–308

¹⁷⁵ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 273

¹⁷⁶ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 309

¹⁷⁷ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 336

¹⁷⁸ *History of American Presidential Elections 1972–1984*, 361

2.1. ”Tykkivenediplomaatti” pyrkii jatkokaudelle

Helsingin Sanomien Matti Verkkola eritteli vaaliasetelmia molempien pääpuolueiden suhteen, kun presidentinvaalin oli tasan vuosi. Lokakuun 5. päivä vuonna 1983 ilmestyneessä artikkelissa presidentti Reaganin esitettiin ”piinaavaan omiaan ja vastustajiaan” lykkäämällä ilmoitusta pyrkimisestään toiselle kaudelle. Tekstissä Reaganin suosion esitettiin vahvistuneen amerikkalaisten keskuudessa kansainvälisten kriisien myötä: Etelä-Korealaisen matkustajakoneen alas ampuminen, amerikkalaisjoukkojen kohtaamat tappiot Libanonin Beirutissa ja USA:n invaasio Grenadalle. Verkkola esitti, että politiikka, jota muu maailma kauhistelee, olisi politiikkaa, joka kotona Yhdysvalloissa nauttisi suurta kansansuosiota. ”Pyssyjä heiluttelevaa” Reagania pidettiin hänen mukaansa USA:ssa ”punaposkisena valtiomiehenä” joka ”tuntuu juuri nyt turvalliselta”. Reaganin suosion mainittiin muuttuneen vuotta edeltäneistä heikoista luvuista paremmiksi, mutta Verkkola piti mahdollisena lukemien kääntymistä myös päinvastaiseen suuntaan vuoden kuluessa.¹⁷⁹

Korealaisella matkustajakoneella viitataan selkkaukseen, jossa vuonna 1983 Neuvostoliittolainen hävittäjä ampui alas Etelä-Korean lentoyhtiön KAL-007 matkustajakoneen. Iskussa kuoli 69 Yhdysvaltain kansalaista.¹⁸⁰

Helsingin Sanomat käsitteli USA:n ulkopolitiikkaa joissakin kirjoituksissaan. Esille nousivat niin Libanonin tilanne, kuin myös USA:n tuki Nicaraguan contrille. Marraskuun 6. päivä 1983 Matti Verkkolan artikkeli käsitteli Libanonin sotaa ja esitti Reaganin määränneen ilmaiskuja Syyriaan. Kirjoituksessa siteerattiin Reagania, joka oli lähettänyt omien sanojensa mukaan ”selkeän viestin” Syyrialle ja esitti, että Yhdysvallat ei aikoisi vetäytyä Libanonista yksipuolisesti. Isku esitettiin tekstissä kostona amerikkalaisiin ”rauhanturvajoukkoihin” ja ”aseistamattomiin tiedustelukoneisiin” iskemistä vastaan.¹⁸¹ 9.11. lehti puolestaan julkaisi artikkelin, joka kertoi New York Timesin tietoihin viitaten CIA:n tehostaneen tukeaan Nicaraguan contrille. Kirjoituksessa esitettiin, että Reaganin hallinto olisi ”rakentanut uudelleen” CIA:n aseellista tukea tarjoavan salaisen

¹⁷⁹ Verkkola, ”Vuosi aikaa vaaleihin” Helsingin Sanomat 5.11.1983.

¹⁸⁰ Henriksson 2016, 347.

¹⁸¹ Verkkola, ”Reagan: isku osoitus valmiudesta voimatoimiin ”Selkeä viesti Syyrialle”” Helsingin Sanomat 6.11.1983.

yritysverkoston, jonka olemassaolo oli sen mukaan paljastunut. Lehti esitti Yhdysvalloissa heränneen epäilyjä siitä, pystyikö Reaganin hallitus enää kontrolloimaan *contra*.¹⁸²

Yhdysvallat oli lähettänyt merijalkaväkensä Libanoniin sen jälkeen, kun Israel hyökkäsi maahan vuonna 1983. Yhdysvallat nähtiin alueella Israelin tukijana ja tämä johti amerikkalaisjoukkoihin ja Beirutin lähetystöön kohdistuneisiin iskuihin paikallisten aseryhmittymien toimesta. Reaganin hallinnon politiikka oli Trumanin doktriinin mukaista kommunismin patoamista, mutta sen painopisteinä olivat Euroopan ja Aasian sijasta Lähi-itä ja Etelä-Amerikka.¹⁸³ Yhdysvallat näki 1980-luvulla Väli-Amerikan tasavalloista El-Salvadorin ja Nicaraguan kuin dominopalikoina, joiden ajautuminen ”kommunistien” käsiin uhkasi kaataa myös Meksikon kaltaisen Yhdysvaltojen rajanaapurin samaan vaikutuspiiriin. Yhdysvaltalaisessa ajattelussa kommunismin koettuun uhkaan vastattiin voimakkaasti ja maa päätyi tukemaan muun muassa Nicaraguassa maan vasemmistolaista sandinistihallitusta vastaan taistelleita *Contra*-sissejä.¹⁸⁴ Yhdysvaltain kongressi kielsi myöhemmin vuonna 1984 *contra*ien tukemisen, jotta valta ei asiassa luisuisi liikaa presidentille.¹⁸⁵

Marraskuun 10. päivä Helsingin Sanomat uutisoi lyhyessä uutissähkeessä Reaganin suosion nousseen. Washington Post lehden tutkimusta siteeraten se totesi, että 63 prosenttia amerikkalaisista hyväksyi tavan, jolla presidentti hoiti maan asioita ja suosion riittävän demokraattiehdokkaan voittamiseen. Saman päivän lehti kertoi Reaganin vaatineen Japania tasapainottamaan maiden välisen kauppataseen epätasapainon, joka vallitsi lehden mukaan Japanin hyväksi.¹⁸⁶

Matti Verkkolan kirjoittama Helsingin Sanomissa 15. joulukuuta ilmestynyt lyhyt artikkeli kertoi presidentti Reaganin todistelleen USA:n saaneen aikaan edistystä Yhdysvaltain läsnäololla Libanonissa ja ”rauhanvalvontajoukkojen” vastaavan ulkopuolisiin hyökkäyksiin itsepuolustuksena. Syyriä presidentti patisteli rauhanneuvotteluihin ja päivitteli USA:n budjettialijäämää, joka tulisi ratkaista. Samalla Reaganin kerrottiin ilmoittaneen pyrkivänsä jatkokaudelle presidenttinä ja julistavansa ehdokkuutensa virallisesti seuraavan vuoden puolella.¹⁸⁷

Ulkopoliittisten seikkojen käsittely jatkui 17. joulukuuta. Reaganin hallinnon kerrottiin aloittavan suoran rahallisen sotilasavun antamisen Egyptille ja Israelille. Linja esitettiin poikkeuksena aikaisempaan linjaan nähden, koska tuki ei ollut lainarahaa. Samalla sivulla uutisoitiin ryhmäkanteesta Reaganin hallintoa ja muun muassa presidenttiä itseään vastaan Yhdysvalloissa,

¹⁸² Helsingin Sanomat 9.11.1983.

¹⁸³ Henriksson 2021, 777.

¹⁸⁴ Henriksson 2021, 775.

¹⁸⁵ Henriksson 2021, 777.

¹⁸⁶ Helsingin Sanomat 10.11.1983.

¹⁸⁷ Verkkola, ”Reagan näkee edistystä” Helsingin Sanomat 15.12.1983.

koska hallitus oli asettanut maahantulokieltoon Hondurasin sisäministeri Thomas Borgen, kaksi kuubalaista naisaktivistia ja Chilen edesmenneen vasemmistolaisen presidentin vaimon Hortensia Allanden. Kansalaisoikeusliike, naisjärjestöt, New Yorkin kaupungin ja muutamien kongressin demokraattien kerrottiin lähteneen yhteensä kolmeen eri kanteeseen mukaan, joissa Reaganin hallintoa syytettiin USA:n ulkopoliittikkaan kriittisesti suhtautuvien ihmisten maahantulon kieltämisestä.¹⁸⁸

Yhdysvallat oli välittänyt Reaganin edeltäjän Jimmy Carterin aikana Israelin ja Egyptin välille rauhansopimuksen.¹⁸⁹ Reaganin hallinnon asetuki molemmille näyttäytyy jonkinlaisena pyrkimyksenä vakiinnuttaa Yhdysvaltojen suhdetta molempiin valtioihin.

Voisi todeta, että Helsingin Sanomien uutisoinnissa USA:n hallituksen ulkopoliittikka henkilöityi jo vahvasti istuvaan presidenttiin. Jo aikaisemmissa presidentinvaaleissa havaittu representaatio lännensankarina jatkui, kun Reagania kuvattiin pyssyjen heiluttelijaksi. Pyssyjen heiluttelijasta puhuminen osoitti toimittajan olettaneen lukijan jo tietävän Reaganin näytelleen cowboy-hahmoja. Norman Fairclough kutsuu tätä representaation muotoa ”alkuoletukseksi”¹⁹⁰, jolla representoiduille tosiseikoille pyritään luomaan vakuuttavuutta. Representoimalla Reagan pyssysankarina on annettu ymmärtää USA:n presidentin olevan taipuvainen hyväksymään väkivallan käyttö, koska lännensankari-diskurssi yhdistyi presidentin ulkopoliittikan käsittelyyn. Cowboy-diskurssi osoitti myös taipumusta viihteellistää presidentin jyrkäksi koettua politiikkaa.

Kirjoitukset pyrkivät kertomaan Reaganin hallinnon toimista niin Nicaragualla kuin Libanonissakin. Keskustiedustelupalvelu CIA:n tuki contrille ja pohdinta siitä ovatko taistelijat enää tukijansa kontrollissa osoittivat kriittisyyttä politiikkaa kohtaan. Libanonista uutisoinnissa käytettiin lähteenä Reaganin omaa lausuntoa, jota lainattiin läpi uutistekstin. Mediatekstin representaation näkökulmasta Reagan esitettiin tällä tavalla tekstissä aktiivisena toimijana. Faircloughin mukaan toimijoiden poissaolevuus ja ensisijaisuus ovat omia representaation keinoja.¹⁹¹ Reaganilta lainatut eksplisiittiset ilmaisut joukoista ”rauhanturvaajina” tai ”rauhanturvajoukkoina” ja Yhdysvaltain pommituksista ”vastaiskuina” käyttivät Reaganin omaa retoriikkaa, joka oikeutti USA:n sotilaallista läsnäoloa Libanonissa ja esitti amerikkalaisjoukkojen toimet oikeutettuina häivyttäen toista osapuolta, kuten syyrialaisia ja libanonilaisia. Lukijalle suorien lainausten käyttämisellä on viestitty tiedon autenttisuudesta ja se on ollut myös journalistisesti perusteltua.

¹⁸⁸ Helsingin Sanomat 17.12.1983.

¹⁸⁹ Henriksson 2021, 777.

¹⁹⁰ Fairclough 1997, 141.

¹⁹¹ Fairclough 1997, 139–140.

Suomen Sosialidemokraatti julkaisi Raimo Väyrysen kirjoituksen 31. joulukuuta 1983, joka analysoi USA:n tulevien vaalien kuvioita. Pääpainon saivat kuitenkin demokraattien potentiaaliset ehdokkaat Walter Mondale, astronautti John Glenn ja ”mustaksi hevoseksi” kutsuttu pastori Jesse Jackson. Väyrynen esitti Mondalea varmimmaksi ehdokkaaksi tämän ammattiyhdistysliikkeeltä ja naisaktivisteilta saaman tuen ansiosta. Presidentti Reaganin ilmoitusta jatkokaudeksi pyrkimisestä kirjoituksen mukaan odotettiin tammikuussa. Reaganin ehdokkuuden varmistuminen katsottiin vaalikamppailun seuraavaksi tärkeimmäksi ”ratkaisevaksi tapahtumaksi”. Reaganin esitettiin kirineen Mondalen ja Glennin kiinni mielipidetiedusteluissa Beirutin pommi-iskun ja Grenadan miehityksen ansiosta, sillä ne olivat nostattaneet keskiluokkaisissa amerikkalaisissa ”isänmaallisia tunteita”. Väyrynen arvioi ”lisäkannatuksen” väliaikaiseksi ja implikoi tulevan vaalin tuloksen olevan vielä aidosti auki, koska näköpiirissä ei ollut ”selvää tulosta puoleen tai toiseen”. Vaikkakin vuoden 1984 ennustettu hyvä taloustilanne saattoi hänen mukaansa suosia istuvaa presidenttiä.¹⁹²

Uusi Suomi puolestaan kirjoitti 31. joulukuuta Reaganin voitonmahdollisuuksien näyttäneen tuolla hetkellä ”paremmilta kuin aikoihin”.

*Yhdysvaltain talous on yhä nousussa. Inflaatio ja ennätyslukemissa ollut työttömyys ovat tippuneet. Teollisuuden pyörät pyörivät. Moni epäilijä on jo valmis ylistämään paljon parjattua rikkaan miehen talousfilosofiaa, reaganomiaa lääkkeenä Yhdysvaltain elinkeinoelämän vaivoihin. Ulkopolitiikassaankin Reagan näyttää keräävän vastustamattomasti jyyviä pussiinsa. Beirutin verilöyly ja Grenadan ”pelastusoperaatio” ovat saaneet laajat amerikkalaisjoukot uskomaan presidenttinsä sanomaa, jonka mukaan vain sotilaallisesti voimakas USA pystyy pitämään viholliset loitolla. Heikkouden kausi on vihdoinkin ohi.*¹⁹³

Beirutin ”verilöylyllä” viitataan lokakuussa 1983 tapahtuneeseen pommi-iskuun Libanonin Beirutissa, jossa kuoli 241 amerikkalaissotilasta.¹⁹⁴ Yhdysvallat oli läsnä Libanonissa osana kansainvälisiä joukkoja, joiden tarkoituksena oli alun perin valvoa Israelin ja Syyrian vetäytymistä maasta.¹⁹⁵ Grenadan operaatio oli samoin lokakuussa 1983 toteutettu väliintulo, jossa 6000 Yhdysvaltain merijalkaväen sotilasta nousi maihin ja miehitti Grenadan saarivaltion. Syynä oli radikaalin marxilaisen ryhmittymän samassa kuussa toteuttama vallankaappaus, jota Reaganin hallinto piti väkivaltaisena kommunismin leviämisenä Karibiassa. Grenadalla oli ollut vasemmistohallitus jo vuodesta 1979. Maassa vieraili muun muassa kuubalaisia ja

¹⁹² Väyrynen, ”Yhdysvaltain presidentinvaalien kampanja kääntyy takasuoralle” Suomen Sosialidemokraatti 31.12.1983.

¹⁹³ ”Kuka kukistaisi Reaganin” Uusi Suomi 31.12.1983.

¹⁹⁴ Priest & Johnstone 2019, 276.

¹⁹⁵ Priest & Johnstone 2019, 277–278.

neuvostoliittolaisia neuvonantajia. Termi pelastusoperaatio viittaa kuitenkin siihen, että yhdysvaltalaisjoukkojen yksi perimmäinen tarkoitus oli turvata saarella olevien amerikkalaisopiskelijoiden turvallisuus. Heitä opiskeli paikallisessa korkeakoulussa noin 500. Hyökkäys tuomittiin YK:n yleiskokouksessa äänin 108–9. Myös Suomi oli tuomitsijoiden joukossa, mikä aiheutti Suomen Washingtonin suurlähettilään kutsumisen puhutteluun.¹⁹⁶ Grenadan valtaus nostatti presidentti Reaganin suosiota Yhdysvalloissa.¹⁹⁷

Grenadan valtauksen esittäminen lainausmerkeissä pelastusoperaationa on esimerkki siitä, kuinka Reaganin maailmankuvasta kumpuavaa ilmaisua on käytetty, mutta samaan aikaan annettu ymmärtää, että tapahtumaa ovat ohjanneet muutkin, kuin hyväntahtoiset intressit.

Vuodenvaihteen jälkeen Uusi Suomi viittasi Reaganin avustajiin, joiden mukaan Syyriassa vangiksi jääneen amerikkalaisen luutnantin Robert Goodmanin vapauttaminen edisti Reaganin uudelleenvalintaa presidentiksi sitäkin huolimatta, että Reagan oli alkujaan vastustanut demokraattipoliitikko Jesse Jacksonin esitystä neuvotella Goodmanin vapauttamisesta Syyrian hallituksen kanssa.¹⁹⁸

Suomen Sosialidemokraatti kertoi Reaganin pyrkivän toiselle presidenttikaudelleen 31.1.1984. Lehti lainasi Neuvostoliittolaista uutistoimisto Tassia, joka oli lehden mukaan ”purevan ivallisesti” kritisoinut Reagania. Sen mukaan Reagan oli ilmoittanut tavoitteekseen ensimmäisen hallintonsa työn loppuunsaattamisen, joka Tassin mukaan tarkoitti hyökkäävyyttä kansainvälisesti ja halveksintaa kotimaan politiikassa.¹⁹⁹ Suomen Sosialidemokraatin toimittaja Mikko Valtasaari kysyi kirjoituksessaan saman päivän lehdessä. ”Koska Reaganille lankeaa laskujen maksamisen aika?”. Valtasaari tähdensi Reaganin lupanneen alun perin USA:n budjettivajeen tasapainottamista, mutta totesi hänen kasvattaneen vajetta ja valtionvelkaa entisestään veroleikkauspolitiikallaan samalla, kun hän oli karsinut amerikkalaista ”hyvinvointivaltiota”. Myös ”ylihintaisen dollarin” esitettiin rasittavan USA:n taloutta. Valtasaari esitti, että ennen pitkään USA:n taloudessa tulee negatiivinen käänne, mutta esitti Reaganin torjuvan tällaiset ennustukset täysin. Valtasaaren mukaan USA:n ”laskujen maksaminen” olisi siirretty myöhempien aikojen murheeksi, koska Reagan epäsuotuisista talousnäkyimistä huolimatta pystyi esiintymiskyvyillään ylläpitämään suurta kansansuosioitaan.²⁰⁰

¹⁹⁶ Henriksson 2021, 774.

¹⁹⁷ Priest & Johnstone 2019, 277.

¹⁹⁸ Uusi Suomi 5.1.1984.

¹⁹⁹ Suomen Sosialidemokraatti 31.1.1984.

²⁰⁰ Valtasaari, ”Koska Reaganille lankeaa laskujen maksamisen aika?” Suomen Sosialidemokraatti 31.1.1984.

Helmikuun 1. päivänä 1984 Helsingin Sanomien Matti Verkkola arvioi Reaganin valmistautumista presidentinvaaliin ja kävi läpi istuvan presidentin hallinnollista tyyliä, kuin hänen ulosantiaankin. Kirjoituksessa käytiin läpi ajankohtaisimmat USA:n politiikan kuviot ja niiden merkitys maan poliittisessa vuosikellossa. Reagania kuvailtiin kirjoituksessa hänen sen hetkiseksi esitetyn imagoinsa kautta muun muassa miehekkääksi, isänmaalliseksi, hyväntuuliseksi ja vahvaksi presidentiksi. Verkkolan tekstissä suosionsa huipulla ratsastavan Reaganin suurimmaksi haasteeksi esitettiin joukkojen kotiuttaminen Libanonista, johon Reaganin kerrottiin etsivän ”kunniallista tietä” joukkojen kotiuttamiseen. Reagan esitettiin henkilönä muun muassa ”hyväntuulisena” ja ”isänmaallisena”.

Ronald Reagan on esiintynyt koko elämänsä, ammattinäyttelijä kun on, ja vaalivuoden lähestyminen on tuonut ikinuorukaiseen puhtia, intoa ja levotonta halua päästä kiertämään maata, tapaamaan ihmisiä, osallistumaan. Propagandamestarina hän on vailla vertaa. [...] Ronald Reaganin hyväntuulisuus on murtumaton. Kun häneltä Grenadan valtauksen jälkeen kysyttiin, miten Yhdysvallat voi nyt arvostella Neuvostoliittoa Afganistanin miehityksestä, hän saattoi toki puuskahtaa: ”Voi hyvänen aika, kuinka kukaan voi yleensä keksiä rinnastaa näitä toisiinsa... Nehän tappavat lapsia, naisia, vanhuksia. Sovitaan nyt edes, että se oli pelastusretki... sitähän se tosiasiaa oli.”²⁰¹

Matti Verkkolan tekstissä Reagan representoitiin ammattinäyttelijänä, esiintymistaidoille annettiin tunnustusta ja ne esitettiin hänen suurimpana poliittisen menestyksen valttinaan. Toisaalta representaatio propagandamestarina asetti Reaganin amerikkalaisia taitavasti höynäyttävän poliitikon maineeseen. Suorana sitaattina esitetty lausunto Grenadan valtauksesta pelastusretkenä esitettiin esimerkkinä Reaganin todellisuutta vääntelevästä retoriikasta. Tämä vaikuttaa uusintaneen Suomessa esiintynyttä käsitystä asiasta. Suomi oli tuominut Grenadan operaation YK:n yleiskokouksessa. Mairittelevat kuvaukset Reaganin henkilökohtaisista ominaisuuksista lienevät olleet tapa havainnollistaa lukijalle presidentin suosion saloja. Myös muissa suomalaislehdissä oli tyypillistä yhdistää istuvan presidentin vankkumaton suosio juuri henkilökohtaiseen karismaan ja mediaesiintymiseen²⁰².

Uusi Suomi keskittyi 2. helmikuuta 1984 Reaganin budjettiesityksen raportointiin. Huomiota saivat suuri budjettialijäämä, jonka esitettiin olevan seurausta suurista asevarustelumenoista ja presidentin ajamista veronkevennyksistä.²⁰³ Lisäksi toimittaja Asko Vuorjoki kirjoitti Reaganin vetämien

²⁰¹ Verkkola, ”Reagan valmistautuu presidentinvaaliin” Helsingin Sanomat 1.2.1984.

²⁰² Latvanen 2022, 55; Räisänen 2022, 24.

²⁰³ Uusi Suomi 2.2.1984.

Yhdysvaltojen suunnitelleen ”tähtien sotaa”, ohjustorjuntajärjestelmän rakentamista avaruuteen sekä ”tappajasatelliittien” kehittämistä. Samalla järjestelmän mahdolliset kustannukset esitettiin lähes yhtä tähtitieteellisinä, kuin asejärjestelmä itse: jo alustavaksi hinnaksi arvioitiin 30 miljardia dollaria muutaman vuoden kuluessa. Syyksi avaruusaseiden valmisteluun esitettiin USA:n hallituksen käsitys Neuvostoliiton pyrkimyksestä militarisoida avaruus, vaikka Vuorjoen mukaan USA:n jo olemassa olevat asejärjestelmät olivat jo kehittyneempinä, kuin Neuvostoliiton.²⁰⁴

Yhdysvaltain budjettialijäämää paisuttivat tuona aikana sotilasmenot, jotka kasvoivat Reaganin presidenttikaudella enemmän, kuin muualta säästettiin. Erityisesti rahaa vei ”tähtien sodaksi” kutsuttu avaruuspuolustusohjelma. Vuosikymmeniä laskussa ollut valtionvelka lähti samoin nopeaan kasvuun.²⁰⁵

Suomen Sosialidemokraatin Osmo Apusen kirjoitus päivitteli, kuinka ennustukset Reaganin kovasta ulkopoliitikasta olivat osuneet oikeaan. Apusen näkemyksen mukaan Reaganin politiikka erityisesti latinalaisessa Amerikassa Nicaragualla ja Salvadorissa olisi tarkoitettu luomaan ulkopoliitikan avulla painetta istuvan hallituksen jatkolle Yhdysvaltain sisällä. Apunen arvioi kuitenkin Reaganin myös voimistaneen asevarustelukilpailua, jonka hän katsoi alkaneen jo presidentti Carterin kaudella. Tykkivenediplomatiaksi nimittämäänsä reaganilaista ulkopoliitikkaa hän kuvasi opportunistiseksi pyrkimykseksi etsiä enemmän voimannäytön, kuin ratkaisun paikkoja maailman kriiseihin. Tykkivenediplomatian esimerkiksi hän mainitsi USA:n läsnäolon Libanonissa. Lisäksi Apunen esitteli Reaganin ulkopoliitikan perustuvan vähemmän reaalipoliittisille ja enemmän tunnepitoiselle pohjalle:

Reaganin politiikan ytimessä kulkeekin määrätietoinen pyrkimys lujittaa amerikkalaisia henkisesti, luoda tunnelmaa, että Vietnamin ja Iranin nöyryytykset ovat ohitse ja että Yhdysvaltoja ei enää tuupita. Mielialakehitys Yhdysvalloissa osoittaa, että kansalaiset ovat olleet valmiit hyväksymään yllättävän paljon ihmishuhreja tämän kansallisen itsetunnon kohentamisen kampanjan hintana. Reagan ei kuitenkaan enää voi käyttää toista presidenttikautta amerikkalaisten itsetunnon kohentamiseen. Pelin politiikka on onnistunut mutta se ei voi onnistua kahdeksaa vuotta. Saavutettu itsetunto on kaiken lisäksi kovin huono vuodekumppani; se katoaa ylen helposti. Saavutetun itsevarmuuden pohjana ei näet ole selvä ulkopoliittinen menestys –

²⁰⁴ Vuorijoki, ”Miljardeja avaruusaseisiin” Uusi Suomi 2.2.1984.

²⁰⁵ Henriksson 2021, 770–771.

*missä Reagan todella muka on onnistunut? – vaan ainoastaan menestyksen tunne. Tunteille ei politiikkaa pitemmän päälle voi rakentaa.*²⁰⁶

Kirjoitus jatkoi aikaisempaa diskurssia niiltä osin, että Reagan esitettiin asiapolitiikon sijasta kyvykkäänä tunteisiin vetoajana. Osmo Apunen kritisoi suorasanaisesti Reaganin harjoittamaa ulkopoliittikkaa esittämällä sen ”tykkivenediplomatiana”, Yhdysvaltojen tahdon toteuttamisena aseellisin keinoin. Tekstistä kävi ilmi näkemys, jonka mukaan Reagan lujitti amerikkalaisia viestimällä Vietnamin ja Iranin nöyryytysten olevan ohi. Reaganin suosion yksi syy vuonna 1984 oli hänen kykynsä uusaa kansan usko yhdysvaltalaisuuteen muun muassa Vietnamin sodan jälkeen.²⁰⁷

Suomen Sosialidemokraatti uutisoi Washington Postin mielipidetiedustelusta, jonka mukaan demokraattiehtokas Walter Mondale oli ”tavoittamassa” Reaganin mielipidetiedusteluissa. Samalla lehti uutisoi ”sodanuhan” pelottavan amerikkalaisia. Lehti perusti tietonsa Peter Hartin tutkimuspalvelun mielipidetiedusteluun, joka oli todennut, että 57 prosenttia amerikkalaisista arvioi rauhan olevan enemmän uhattuna, kuin neljä vuotta sitten. 72 prosentin kerrottiin uskovan amerikkalaisjoukkojen osallistuvan sotatoimiin lähivuosina. Lähteeksi Suomen Sosialidemokraatti ilmoitti neuvostoliittolaisen uutistoimisto Tassin.²⁰⁸ Saman päivän lehdessä julkaistiin pilapiirros, jossa demokraattiehtokas Walter Mondale odotti nurkan takana lähestyvää Reagania kolkatakseen tämän varapresidenttiehdokas Geraldine Ferraroa esittävällä patsaalla.²⁰⁹

Lehti elätteli toivoa Reaganin jatkokauden estämisestä tulevassa vaalissa ja nosti diskurssissaan amerikkalaisten sotapelon ratkaisevaksi tekijäksi. Diskurssi mukaili ajankohtaansa, koska demokraatit olivat juuri pitäneet puoluekokouksensa ja Reaganin virallinen haastaja oli varmistunut. Tätä havainnollistettiin pilapiirroksella.

Heinäkuun 17. päivä 1984 Suomen Sosialidemokraatti kirjoitti; ”Reagan lyötävissä vain yhtenäisellä puolueella”. Kirjoitus liittyi opposition demokraattien puoluekokoukseen. Kirjoituksessa esitettiin, että republikaaninen puolue olisi vähemmistöpuolueen asemassa Yhdysvalloissa, mutta sitä suosisi aatteellinen yhtenäisyys. Lehti esitti, että Ronald Reaganin etuna presidentinvaalissa olisi juuri hänen puolueensa yhtenäisyys ja se, että hän oli ”perusamerikkalaisen konservatiivisuuden ruumiillistuma”.²¹⁰

²⁰⁶ Apunen, ”Reaganin toinen kierros” Suomen Sosialidemokraatti 10.2.1984.

²⁰⁷ Henriksson 2021, 772

²⁰⁸ Suomen Sosialidemokraatti 14.7.1984.

²⁰⁹ Stefanin pilapiirros. Suomen Sosialidemokraatti 14.7.1984.

²¹⁰ Valtasaari, ”Reagan lyötävissä vain yhtenäisellä puolueella” Suomen Sosialidemokraatti 17.7.1984.

Uuden Suomen Seppo Kuusiston artikkeli republikaanien puoluekokouksesta Dallasista esitti, että Reagan voittaisi presidentinvaalin ei vaaliohjelman ansiosta, vaan siitä riippumatta. Lause asetettiin maltillisempien republikaanien ajatteluksi. Kuusisto kuvaili ”eurooppalaisittain lähes käsittämättömän oikeistolaistumisen aallon” pyyhkäisseen USA:n yli. Artikkelisi esitti Reaganin konservatismiin jyrkästi abortti- ja verotusvastaisena. Toimittaja kiinnitti myös huomiota siihen, että istuva presidentti kykeni vitsailemaan ennen televisiopuhetta ohjusten laukaisemisella Venäjälle.²¹¹ Seuraavan päivän artikkelissaan Seppo Kuusisto kuvasi juhlatunnelman puuttuvan Dallasin puoluekokouksesta, koska Reaganin valinta oli selvää. Toimittaja kiinnitti artikkelissaan huomiota huhuihin, joiden mukaan Reaganilla olisi vaikeuksia pysyä hereillä kokouksissa.²¹² Uusi Suomi kertoi Reaganin tuhtuneen, kun hänen vitsinsä Neuvostoliiton pommittamisesta viiden minuutin sisällä oli päässyt julkisuuteen. Uusi Suomi kertoi sekä Reaganin amerikkalaisten vastustajien kuin myös itse Neuvostoliiton arvostelleen tätä. Reagan itse oli Reutersin tietoihin nojaavassa uutisessa syyttänyt tiedon vuotamisesta lehtimiehiä.²¹³ Uutisen alle sijoitetussa pilapiirroksessa viemäreihin paenneet ihmiset toteavat: ”Arvatkaapa mitä toverit? Se oli vain Reaganin vitsi”.²¹⁴ Saman päivän Uusi Suomi julkaisi jälleen Spartak Beglovin ”neuvostonäkemyksen”, jossa journalisti syytti Yhdysvaltoja pyrkimyksistä ajaa karille Wieniin kaavaillut neuvottelut avaruusaseiden kieltämisestä. Asekieltojen sijasta Beglov esitti USA:n ajavan uudenlaisille aseille liikennesääntöjä ”tiellä helvettiin”.²¹⁵

Kuten aikaisemmin on todettu, Reaganin hallinnon asemenoja paisutti avaruusaseohjelma. Reagan oli laatinut ehdotuksen tästä strategisesta puolustusaloitteesta vuonna 1983. Saman vuonna kylmän sodan äänenpainot koventuivat muutenkin, kun Reagan kutsui Neuvostoliittoa ”pahan valtakunnaksi”. Tähän kontekstiin liittyi myös Spartak Beglovin voimakas Yhdysvaltain aseohjelmien arvostelu.²¹⁶

Uuden Suomen uutisointia voi kuvata kauttaaltaan kriittissävytteiseksi Reaganin poliittista perintöä ja hänen jatkokauttaan kohtaan erityisesti, kun huomio kiinnittyi kysymyksiin joukkotuhoaseita. Ydinasevarustelun diskurssi on omalla tavallaan ollut myös koukuttava uutisaihe, jossa asiallinen ajankohtaisaihe on muunnettu tunteita herättävään muotoon. Lehden tapa julkaista ydinsotaan

²¹¹ Kuusisto, ”Dallasissa huudetaan Reaganin hengessä” Uusi Suomi 20.8.1984.

²¹² Kuusisto, ”Juhlatunnelma puuttuu Dallasista” Uusi Suomi 20.8.1984.

²¹³ Uusi Suomi 21.8.1984.

²¹⁴ Macin pilapiirros. Uusi Suomi 21.8.1984.

²¹⁵ Beglov, ”USA:n avaruusase on tie helvettiin”. Uusi Suomi 21.8.1984.

²¹⁶ Henriksson 2016, 347.

viittaava pilapiirros teki vakavasta aiheesta huumoria ja Spartak Beglovin neuvostonäkemyksensä lisäsi vastakkainasettelun tunnelmaa.

Helsingin Sanomien Matti Verkkolan kirjoituksessa arvioitiin ennen perinteistä televisioväittelyä, että Reaganin asema oli vahva. Presidentinvaalin esitettiin näkyvän Valkoisen talon ulkopoliitikassa:

*Valkoinen talo on ulkopoliitikassaan vaalien vuoksi varovainen, joskin Grenadan maihinnousun ja valtauksen eli reaganilaisen historiankirjoituksen mukaan vapautusretken vuosipäivää aiotaan juhlia isänmaallisessa hengessä.*²¹⁷

Ilmaisu reaganilaisesta historiankirjoituksesta representoi istuvan presidentin harjoittaman ulkopoliitikan kyseenalaisena ja retorikan propagandistisena. Tämä ilmaisu asettui aikaisemmin havaittuun propagandamestari-diskurssiin.

Lehti arvioi 9. päivä lokakuuta Walter Mondalen menestyneen TV-väittelyssä. Lehti arvioi presidentti Reaganin esiintymistä kuvaamalla sen ”sanallisen viidakon syvissä riveissä” harhailemiseksi. Joskin lehden mukaan väittely tuskin vaikutti suuresti äänestäjien päätöksiin.²¹⁸ Saman päivän Helsingin Sanomien pääkirjoitus päättyi samankaltaisiin johtopäätöksiin:

*Presidentti Reagan kompasteli puolentoista tunnin televisiokeskustelussa. Hän ei kyennyt selviytymään moitteettomasti numeroista eikä talouspolitiikasta. Hän joutui pitkän jakson aikana puolustuskannalle Mondalea vastaan. Jos kyse olisi ollut avoimesta väittelystä kahden ehdokkaan välillä, Reagan olisi ilmeisesti ollut vielä ahtaammalla. Kun keskustelu kuitenkin oli vain vastaamista vuorotellen kolmen tarkoin valikoidun toimittajan kysymyksiin, eivät ehdokkaat päässeet vapaasti ottamaan mittaa toisistaan. Näin Reagan pelastui Mondalen tavoittelemalta ongelmien analysoinnilta. Hän pystyi käyttämään koko puhujanlahjansa vedotessaan tunteisiin syntymättömien lasten oikeuksien kuin uskonharjoittajien puolestapuhujana. Hän vahvisti kannattajiensa uskoa ja näin ollen hän kompuroinneistaan huolimatta pystyi esiintymään kyllin uskottavasti omiensa silmissä. Se riittääkin toisen virkakauden varmistamiseen.*²¹⁹

Matti Verkkola arvioi kirjoituksessaan 10. lokakuuta, että Reaganin ikä oli ”ryömimässä osaksi vaalikeskustelua”. Hän esitti Reaganin ”sanallisten harhailujen” ja ”rönsyilevän loppupuheenvuoron” kiinnittäneen huomiota ”73-vuotiaan maan isän kuntoon ja keskittymiskykyyn”. Verkkola esitti mahdollisuuden Reaganin kannatuksen heikkenemisestä

²¹⁷ Verkkola, ”Reaganin ja Mondalen TV-taistelu alkaa”. Helsingin Sanomat 7.10.1984.

²¹⁸ Verkkola, ”Mondale menestyi väittelystä”. Helsingin Sanomat 9.10.1984.

²¹⁹ ”Kompurointi ei kaada Reagania”. Helsingin Sanomat 9.10.1984.

heikon väittelysuorituksen jälkeen.²²⁰ Matti Verkkola jatkoi samalla aiheella 12. lokakuuta. Artikkelissaan ”TV-tappio ei horjuta Reaganin suosiota”. Reaganin tukena kuvattiin olevan ”järkkymätön enemmistö” amerikkalaisäänestäjistä.²²¹ Kirjoituksen kuvaksi oli valittu pilapiirros, jossa nyrkkeilykehässä tyrmätty Reagan julistetaan ottelun voittajaksi ”yleisen mielipiteen” toimiessa tuomarina.²²²

Pilapiirros kertoi parhaiten sen, mitä Helsingin Sanomien kirjoituksella haluttiin viestiä. Amerikkalaiset haluavat Reaganin, riippumatta siitä, mitä hän sanoo. Huono väittelysuoritus nosti esille ikädiskurssin, jota harjoitettiin jo Reaganin pyrkiessä ensimmäiselle kaudelleen.

Helsingin Sanomien toimittaja Juhani Lompolo kirjoitti 23.10., että Reagan oli Japanin hallituksen suosikki Yhdysvaltain presidentiksi. Syyksi mainittiin Reaganin tuki amerikkalaisjoukkojen pysymiselle Aasiassa ja Japanin hallituksen pelko Walter Mondalen ammattiyhdistyskytköksistä kumpuavaa amerikkalaisteollisuutta suojaavaa politiikkaa kohtaan.²²³

Suomen sosialidemokraatti kertoi STT:n tietoihin nojaten 9. lokakuuta Reaganin hermostuneen television vaaliväittelyssä. Lehti esitti tavallisesti itsevarman Reaganin olleen ärtynyt erityisesti käsitellessään verotukseen ja budjettialijäämään liittyviä seikkoja. Vastaehdokas Mondalen kerrottiin kritisoineen Reagania hänen talouspolitiikastaan. Lehti tähdensi myös aborttioikeuden nousseen merkittäväksi vaaliteemaksi ja presidentti Reaganin pitävän aborttia rinnasteisena murhaan. Tässä artikkelissa tuotiin esille myös Reaganin huima etumatka vastaehdokkaaseensa.²²⁴ Muutama päivää aikaisemmin lehti kertoi Reutersin tietoihin nojaten Reaganin kannatuksen kasvaneen 60 prosenttiin.²²⁵ Sosialidemokraatti antoi myös tilaa Libanonin operaatiota arvosteleville näkemyksille. Lokakuun 20. päivä sosialidemokraatti julkaisi yhdysvaltalaisen pilapiirroksen, jossa esitettiin Reaganin kampanjan mainoskytissä USA:n lipulla päällystetty arkku ja teksti ”hän toi poikamme kotiin”. Kuvatekstissä lehti tarkensi piirroksen ottavan kriittisesti kantaa Reaganin Libanonissa harjoittamaan ”tykkivenediplomatiaan” ja 200 merijalkaväen sotilasta tappaneeseen pommi-iskuun.²²⁶ Pilapiirros implikoi Reaganin olevan ulkopolitiikallaan henkilökohtaisesti vastuussa amerikkalaisotilaiden kuolemasta.

²²⁰ Verkkola, ”Mondale otti kaiken irti TV-voitosta” Helsingin Sanomat 10.10.1984.

²²¹ Verkkola, ”TV-tappio ei horjuta Reaganin suosiota” Helsingin Sanomat 12.10.1984.

²²² Lurien pilapiirros. Helsingin Sanomat 12.10.1984.

²²³ Lompolo, ”Reagan Japanin nykyjohdon suosikki”. Helsingin Sanomat 23.10.1984.

²²⁴ Suomen Sosialidemokraatti 9.10.1984.

²²⁵ Suomen Sosialidemokraatti 6.10.1984.

²²⁶ Marletten pilapiirros. Suomen Sosialidemokraatti 20.10.1984.

Vuonna 1983 *Apu*-lehdessä viljeltiin toimittaja Rauli Virtasen teksteissä tiettävästi samanlaisia syyseuraus-suhteita kyseisestä pommi-iskusta.²²⁷ Suomen Sosialidemokraatin julkaiseman pilapiirroksen kehystys voidaan sijoittaa tässä samaan sarjaan, mistä voidaan päätellä myös laajemmin Reagan-kriittisten suomalaisten tapaa hahmottaa Libanonin konfliktia.

Lokakuun 23. päivä Suomen Sosialidemokraatin Jouko Elo ilmaisi Reaganin ”selvittäneen viimeisen erän” ulkopoliittikkaa koskeneessa televisioväittelyssä. Elo esitti Reaganin toisaalta ”poukkoilleen” Nicaraguan kapinallisten tukemista koskevassa osiossa.²²⁸

Kainalotutussa sosialidemokraatti keskittyi Reaganin hallinnon ja Väli-Amerikan suhteisiin. Kirjoituksessa esitettiin, että CIA epäonnistui yrityksessään vaieta Nicaraguan kapinallisten tukemisesta asian noustua vaaliteemaksi. Määrittäväksi tekijäksi nousi myös taloudellinen ulottuvuus: Reaganin esitettiin varmistavan amerikkalaisten investointien aseman alueella tukemalla tiettyjä ryhmittymiä. Investoinnit esitettiin tärkeiksi, koska Reaganin kannatus tuli Kalifornian ja etelävaltioiden alueilta, joissa toimivien yritysten kerrottiin investoineen Väli-Amerikan maatalouteen merkittäviä summia.²²⁹

Reaganin ulkopoliittikan kannalta oleellinen alue oli juuri Latinalainen Amerikka. Reaganin hallinto käsitti alueen Yhdysvaltojen takapihana ja ulkopoliittikalla pyrittiin pitämään alueen valtiot ”vapaan maailman” piirissä. Tätä heijasteli vuonna 1982 säädetty Karibian piirin talouden tervehdyttämislaki, joka mahdollisti taloudellisen tuen Karibian valtioille Kuubaa lukuun ottamatta ja kaikille Keski-Amerikan valtioille paitsi Nicaragualle. Alueelle sijoittaville yhdysvaltalaisille yrityksille tarjottiin vastavuoroisesti verohelpotuksia.²³⁰

Suomen Sosialidemokraatin kirjoituksissa voi havaita toistuvan kaksi asiaa. Ensimmäinen oli diskurssi Reaganin ulkopoliitikasta tykkivenediplomatiana, eli häikäilemättömänä voimapolitiikkana. Toinen oli taipumus rakentaa Reaganin Yhdysvaltojen ulkopoliittikan todellisuus uudelleen. Hallinnon virallisen kommunismin vastaisen liturgian sijaan esimerkiksi Jouko Elo kirjoitti, että Reagan on riippuvainen yrityksistä, jotka ovat investoineet Keski-Amerikan maihin ja tukisi siksi hallinnolleen myötämielisiä tahoja ikään kuin taloudellisten tukijoidensa eduksi. Tämä on saman kaltainen lähestymistapa, kuin Osmo Apusen kirjoituksessa saman vuoden helmikuussa,

²²⁷ Latvanen 2022, 34.

²²⁸ Elo, ”Reagan selvitti viimeisen erän”. Suomen Sosialidemokraatti 23.10.1984.

²²⁹ Elo, ”Keski-Amerikassa hutiloitunut CIA huokaisi helpotuksesta”. Suomen Sosialidemokraatti 23.10.1984.

²³⁰ Henriksson 2021, 773.

jossa esitettiin voimapolitiikan tosiasiallisena intressinä olevan kansallistunteen herättäminen kotimaassa. Suomen Sosialidemokraatti näki Yhdysvaltain ulkopolitiikan tukevan sisäpolitiikkaa. Uusi Suomi otsikoi 9. lokakuuta presidenttiehdokkaiden väittelyn olleen ”pistevoitto Mondalelle”²³¹ ja ”tasapaksua jankutusta”²³². Saman kuun 19. päivänä lehti uutisoi julki vuotaneista tiedoista, joiden mukaan Yhdysvallat olisi Reaganin kaudella laatinut ”terroristioppaan” Nicaraguan oikeistokapinallisille. Lehti esitti tiedon julkitulon myönteisenä Reagania haastavalle Mondalelle. Uusi Suomi myös esitti tiedon olevan Reaganille kiusallinen, koska se osoitti USA:n tukevan saman kaltaista ”kommunistista vallankumoustaktiikkaa” jota vastaan se sanoi taistelevansa syytettyään YK-suurlähettiläänsä suulla Neuvostoliittoa terrorismin tukemisesta. Uuden Suomen tietojen mukaan oppaassa olisi esimerkiksi opastettu salamurhaamaan vasemmistopoliitikkoja, tuhoamaan julkisia rakennuksia ja aiheuttamaan levottomuuksia.²³³ Ulkopolitiikkaa koskeneessa televisioväittelyssä Reagan oli lehden mukaan ”pitänyt pintansa”²³⁴. Uuden Suomen julkaisema Spartak Beglovin kirjoitus 26.10. käsitteli aseriisuntaa ja syytti Reaganin valehdelleen pyrkimyksistään edistää sitä. Beglov esitti myös Reaganin olevan aserajoituskysymyksissä aseriisuntaa vastustavien ”sotilas- ja teollisuuspiirien” johdateltavissa²³⁵. Robert Chesshyreltä käännettyssä Uuden Suomen julkaisemassa artikkelissa esitettiin lukuisia kriittisiä näkemyksiä Reaganista. Presidentin kuvattiin ivallisesti toimivan yhä ”hallintoa vastaan” oltuaan neljä vuotta vallassa. Lisäksi Reaganin esitettiin kutsuneen toimittajia ”toisen luokan autokauppiaksi”. Artikkelissa viitattiin myös Strobe Talbotin kirjaan, jonka mukaan Reagan ei hallitsisi ulkopolitiikan perusfaktoja. Muun muassa sitä, että Neuvostoliiton ohjukset olivat suurilta osin maalta laukaistavia tai että sukellusveneistä laukaistuja ohjuksia ei voitu ”vetää takaisin”. Reaganista mainittiin myös epäilyt jopa hänen seniiliydestään.²³⁶ Uusi Suomi kertoi 31.10. demokraattien Walter Mondalen syyttäneen Reagania vehkeilystä diktatuurien kuten Ferdinand Marcosin Filippiinien kanssa. Samalla lehti kuitenkin esitti Mondalen voitonmahdollisuudet heikoiksi ja kertoi Reaganin johtavan tätä 18 prosenttiyksikön kannatuserolla.²³⁷ Termit ”terroristiopas” ja ”kommunistinen vallankumoustaktiikka” representoivat Reaganin tuen Nicaraguan contrille vastuuttomana terrorin masinoimisena, joka oli rinnastettavissa USA:n

²³¹ Himanka, ”Mondalelle pistevoitto värittämässä väittelyssä”. Uusi Suomi 9.10.1984.

²³² Haarla, ”Tasapaksua tasapainoilua”. Uusi Suomi 9.10.1984.

²³³ Vuorjoki, ”CIA:lta terroriopas Nicaraguan sisseille”. Uusi Suomi 19.10.1984.

²³⁴ Uusi Suomi 23.10.1984.

²³⁵ Beglov, ”Reaganin päämyytti”. Uusi Suomi 26.10.1984.

²³⁶ Uusi Suomi 28.10.1984.

²³⁷ Uusi Suomi 31.10.1984.

vastustajan Neuvostoliiton toimintaan. Maininta Reaganin mahdollisesta seniilydestä oli uusi mauste presidentin ikää koskevaan diskurssiin.

2.2. ”Television näytelmä” ratkeaa ja maailma toivoo liennytyä

Helsingin Sanomien Matti Verkkolan reportaasi 6.11.1984 kuvaili Reagania ikivihreäksi ja lannistumattomaksi poliittiseksi soturiksi, joka oli isänmaallisella saarnallaan herättänyt henkiin amerikkalaisen unelman. Samalla Verkkola esitti Reaganille mahdollisuutta voittaa jopa USA:n kaikki 50 osavaltiota.²³⁸ Saman päivän lehdessä ilmestyi myös Olli Kivisen kolumni, jossa arvioitiin, että Reaganin voitto olisi niin ylivoimainen, että vaalin mielenkiinto oli kohdistunut jo kongressin vaaleihin osittain siksi, että kongressin kyky vaikuttaa Reaganin politiikkaan katsottiin merkittäväksi.

*Tiistain vaaleissa kongressin vaalien tulosten merkitys on tavanomaistakin suurempi sen johdosta, että Reaganin toisen kauden ohjelma on mitä epätasemmalla. Hän on käynyt kampanjaansa pitäytymällä lähes kokonaan yleisluontoisiin julistuksiin isänmaallisuudesta, yksityisestä yrittelijäisyydestä ja uskonnollispuhujaisesta moralismista.*²³⁹

Voiton ratkettua Helsingin Sanomien pääkirjoitus esitti, että Reaganin ”maanvyörymävoiton” ratkaisi keskivertoäänestäjien päätös hyväksyä presidentin veropolitiikka ja torjua vastaehdokkaan lupaamat veronkorotukset. Ulkopoliitikassa ratkaisevaksi tekijäksi nostettiin kohonnut kansallistunne ja se, etteivät amerikkalaiset enää halunneet tulla ”radikaaleiksi katsottujen ulkovaltojen” solvaamaksi YK:ssa. Samalla lehti esitti, että televisio olisi ratkaissut vaalin jo kuukausia, ellei vuosia etukäteen, koska se mahdollisti Reaganin esiintymiskyvyn tuomisen amerikkalaisiin olohuoneisiin. Walter Mondalea lehti kutsui radioiden aikakauteen kuuluvaksi asioiden erittelijäksi.²⁴⁰ Helsingin Sanomat uutisoi maailman johtajien reaktioista Reaganin voittoon ja esitti muun muassa Saksan liittotasavallan johtajien kuin myös Ruotsin pääministeri Palmén toivoneen Reaganilta pyrkimyksiä edistää rauhaa ja ydinaseriisuntaa. Palstan otsikko ”Reagania patistellaan neuvotteluihin” kuvaa tätä yleislinjaa.²⁴¹ Marraskuun 9. päivä lehti eritteli neuvostoliittolaisen Pravda-lehden näkemyksiä, joissa esitettiin Reaganin kampanjan olleen asetetailijoiden rahoittama. Helsingin Sanomat esitti kuitenkin sekä idän että lännen olevan

²³⁸ Verkkola, ”Reagan pyrkii ennätysvoittoon” Helsingin Sanomat 6.11.1984.

²³⁹ Kivinen, ”Kongressin vaalien tärkeys korostuu” Helsingin Sanomat 6.11.1984.

²⁴⁰ ”Reagan sai vahvan valtakirjan”. Helsingin Sanomat 8.11.1984.

²⁴¹ Helsingin Sanomat 8.11.1984.

halukkaita ilmapiirin rauhoittamiseen.²⁴² Toimittaja Mikko Eronen raportoi 12. marraskuuta Moskovasta, että Neuvostoliitto olisi halukas neuvottelemaan USA:n kanssa aserajoituksista. Eronen arvioi, että asian eteneminen olisi kiinni Reaganista ja hänen aloitteellisuudestaan, koska Neuvostoliitto ei omanarvontuntonsa vuoksi voinut tehdä oma aloitteisesti myömytyksiä aserajoituksissa.²⁴³

Suomen Sosialidemokraatin näkemys oli Helsingin Sanomien kaltainen niiltä osin, että Reaganin itsestään selvä voitto veisi huomion kongressin valintaan. Sosialidemokraatti eritteli Neuvostoliiton suhtautuvan pääehdokkaisiin kuin heidän välillään ei olisi juurikaan eroa ja Neuvostolehdistön kerrottiin antavan positiivista julkisuutta lähinnä suomalaistaustaiselle Gus Hallille, USA:n kommunistisen puolueen presidenttiehdokkaalle.²⁴⁴ Reaganin voiton varmistuttua Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoitus työnsi Reaganille vastuuta aserajoitusneuvotteluiden aloittamisesta.

*Presidentti Reagan on kiirehtinyt ilmoittamaan, että ulkopoliittinen linja tulee pysymään entisenä korostaen rauhaa ylimpänä tavoitteenaan. Kuluneet neljä vuotta ovat olleet suurvaltasuhteiden aallonpohjan aikaa, lähtihän Reagan edellisessä kampanjassaan siitä, että paha maailmassa on Neuvostoliiton aikaansaamaa ja että ainoa lääke siihen on Yhdysvaltain varustautuminen ylivalta-asemaan asti. Syyskuinen ulkoministeri Andrei Gromynkon kutsu Valkoiseen taloon oli esimerkkinä siitä, että ylivaltatavoite olisi saavutettu ja keskusteluihin voidaan taas käydä. Korostaessaan valmiuttaan aserajoituksiin Reagan huomautti kuitenkin pallon olevan Kremlillä. Voi vain toivoa, että salaisella diplomatialla päästään sopimukseen ensi askeleesta, onhan Neuvostoliitto toistanut Gromynkon vierailun jälkeen aloitteen kuuluvan nyt Yhdysvalloille.*²⁴⁵

Sosialidemokraatin päätoimittaja Seppo Heikki Salonen pohti kolumnissaan suomalaisten suhtautumista amerikkalaiseen politiikkaan pohjaamalla näkemyksensä mielipidetiedusteluun, jonka mukaan suomalaiset olisivat pitäneet enemmän tappion kokeneesta Walter Mondalesta, kuin Reaganista. Päätoimittaja eritteli suoraan niitä syitä, joiden perusteella hän katsoi itse Reaganin politiikan olevan haitallista Suomelle. Reaganin representoiminen liennytyksen halveksijana liitti yleisen suurvaltojen sapelinkalistelun suomalaiseen ulkopoliittiseen kulttuuriin, joka perustui puolueettomuudelle ja ajatukselle Suomesta idän ja lännen välisenä sillanrakentajana. Kriittinen suhtautuminen Yhdysvaltoja kohtaan kävi ilmi kuvaamalla amerikkalaisten perusluonnetta ja maan poliittisia intressejä erilaisiksi, kuin Suomella.

²⁴² Helsingin Sanomat 9.11.1984

²⁴³ Eronen, ”N-liitto odottaa Reaganilta luottamuksen luomista”. Helsingin Sanomat 12.11.1984

²⁴⁴ Suomen Sosialidemokraatti 7.11.1984

²⁴⁵ ”Reagan valittiin”. Suomen Sosialidemokraatti 8.11.1984

Todennäköisesti Reaganin halveksiva suhtautuminen liennytykseen ja korostunut asevoimien ihailu on suurin syy hänen vieroksumiseensa täällä. Se pitää muistaa, että USA on toinen maa ja sen väestöllä toiset ihanteet ja tavoitteetkin kuin meillä. Ennen matkaani USA:han pidin amerikkalaisia toiselle mantereelle muuttaneina eurooppalaisina, mutta opin pian, ettei niin ollut asian laita. Tästä syystä, erilaisesta näkemyksestä ja erilaisista eduista johtuu, että niin demokraattien kuin republikaanienkin kannat maailman menoon saattavat olla vastakkaisia suomalaisten, niin sosialidemokraattien kuin kokoomuslaistenkin käsityksille. Ja usein ovatkin.²⁴⁶

Sävyttään humoristisessa Suomen Sosialidemokraatin *Perjantai Extrassa* uskaltauduttiin kuvaamaan Reagania suuremmin sanakääntein.

Yhdysvaltain presidentti Ronald Reagan sai Neuvostoliiton lokakuun vallankumouksen juhlapäivänä valtakirjan päättää vielä seuraavan neljän vuoden ajan napin painamisesta tai painamatta jättämisestä. [...] Kautensa lopussa hän lähentelee kahdeksaakymmentä ikävuotta. Voisiko mikään muu kansakunta luottaa enää sellaiseen höperöön?²⁴⁷

Tyyliltään kevyempi formaatti oli sallivampi suuremmalle kielenkäytölle. Reaganin korkean iän diskurssi toistui kutsumalla presidenttiä höperöksi. Ydinsodan riski käännettiin huumoriksi typistämällä kysymys napin painamiseen tai painamatta jättämiseen. Tämä voi kieliä myös siitä, että vakavaa aihetta oli helpompi käsitellä huumorin keinoin. Kriittinen diskurssi yhdysvaltalaista äänestäjäkuntaa kohtaan toistui epäilemällä, luottaisivatko muut kansat Reaganin kaltaiseen hahmoon.

Reaganin höperöksi luonnehtiminen liittyi ikädiskurssiin, josta. Esimakua tästä antoivat jo aikaisemmin havaitsemamme Helsingin Sanomien Matti Verkkolan Suomen Sosialidemokraatin Jouko Elon kirjoitukset, joista ensimmäinen kuvaili Reaganin puheenvuoroja televisioväittelyssä ”sanallisiksi harhailuiksi” ja toinen nimitti Reaganin esiintymistä ”poukkoiluksi”. Spekulaatio presidentin terveydentilasta ei ollut aiheetonta, sillä Reaganilla todettiin myöhemmin Alzheimerin tauti, jonka on epäilty oireilleen jo hänen presidenttikaudellaan²⁴⁸. Lehdet vaikuttivat epäilevän jotain tämän suuntaista. Pisimmälle spekuloinneissa meni Uusi Suomi, joka vihjaili Reagania seniiliksi ulkopuolisesta lähteestä käännetyssä artikkelissa. Suomen Sosialidemokraatti liittyi joukkoon luonnehtimalla häntä höperöksi.

²⁴⁶ Salonen, ”Kun vaali on ohi”. Suomen Sosialidemokraatti 8.11.1984.

²⁴⁷ Perjantai Extra, Suomen Sosialidemokraatti 9.11.1984.

²⁴⁸ Henriksson 2021, 777.

Marraskuun 10. päivä ilmestyneessä Suomen Sosialidemokraatissa julkaistiin Arvo Salon essee ”Ahdistus ja unelma”, jossa käytiin läpi päivänpoliittisia käänteitä pessimismin, ahdistuksen ja unelmien tematiikan kautta. Salon esseestä voi havaita kaksi kommenttia Reaganin uudelleenvalintaan ja hän käytti ne siteeraamalla Mauno Koivistoa ja Bertrand Russelia.

Mauno Koivisto avaa suunsa sangen harvoin, presidenttinä vieläkin harvemmin kuin pankinjohtajana [...] Koiviston kotimainen oli kuluneella viikolla tämä: ”Olisi suositeltavaa, että ne jotka katsovat että pitäisi olla enemmän jännitystä elämässä, menisivat enemmän tuonne viihteen puolelle” [...] Bertrand Russel sanoi, enkä lakkaa sitä lainaamasta, että ”Ken hallitsee ihmisten unelmia, hänellä on todellinen valta”. Ronald Reagan hallitsee. Unelmia ovat sellaiset, että ”Amerikka on tänään suuri” (vaikka oli yhtä suuri eilen), että ”Te ette joudu maksamaan lisää veroja” (vaikka jo tänään jouduttekin) ja että ”Maailmanloppu tulee” (vaikka ei, voi mikä romahdus, vielä huomenna tuleekaan).²⁴⁹

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoitus 14. marraskuuta vertaili Yhdysvaltojen ja keskiamerikkalaisen Nicaraguan vaaleja toisiinsa. Lehti kyseenalaisti Reaganin epäilyt Nicaraguan vaalien rehellisyydestä ”muutamista valitettavista kauneusvirheistä huolimatta” vetoamalla Sosialistisen Internationaalin tarkkailijoiden tietoihin. Sosialidemokraatti peräänkuulutti, ettei Yhdysvalloilla ollut oikeutta harjoittaa Nicaraguan vastaisia toimia, joiden se pelkäsi johtavan sotilaalliseen hyökkäykseen.

Amerikan mantereella käytiin kolmen päivän sisällä kahdet merkittävät vaalit. Toisissa äänesti yli 82 prosenttia nicaragualaisista, heistä 67 prosenttia kannatti sandinisteja. Toisiin osallistui noin 53 prosenttia Yhdysvaltain äänioikeutetuista ja heistä 59 prosenttia antoi äänensä Ronald Reaganille. USA:n hallitus käynnisti alkusyksystä maailmanlaajuisen kampanjan, joka tähtäsi Nicaraguan vaalien tuomitsemiseen farssiksi mahdollisimman monen valtion päämiehen suulla; kampanjalla oli tiettyä menestystä. Useissa läntisissä demokratioissa ei puolestaan pidettäisi Reaganin saamaa ehdottomaksi valtakirjaksi luokiteltua kannatusta edes säädyllisenä mandaattina oman politiikan toteuttamiseen.²⁵⁰

Pääkirjoituksessa mainitut sandinistit nousivat valtaan vuonna 1979 edellisen Somozan hallinnon kaaduttua. Sandinistit pyrkivät kehittämään Daniel Ortegana johdolla omanlaistaan sosialistista demokratiaa. Yhdysvallat näki tämän muiden alueen vasemmistohallitusten tavoin uhkana kommunismin leviämisestä sen rajoille, ja suhteet Nicaraguaan olivat sandinistien valtaannousun

²⁴⁹ Salo, ”Ahdistus ja unelma” Suomen Sosialidemokraatti 10.11.1984

²⁵⁰ ”Kahdet vaalit”. Suomen Sosialidemokraatti 14.11.1984

jälkeen huonot. Vuonna 1984 Nicaraguassa järjestettiin vaalit, jotka Daniel Ortegán johtamat sandinistit voittivat selvästi. Reagan leimasi vaalituloksen huijaukseksi.²⁵¹

Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoitus kiinnitti tarkoituksella huomiota näihin vaaleihin vertaamalla niitä paljon huomiota saaneisiin Yhdysvaltojen vaaleihin. Vertailulla iskettiin samaan aikaan USA:n Nicaraguan vastaista kampanjaa vastaan ja implikoitiin, että Reaganin saama mandaatti oli tosiasiaa heikompi, kuin hänen arvostelemillaan sandinisteilla. Sosialidemokraatti kyseenalaisti selvästi amerikkalaisen demokratian uskottavuutta ja arvosteli maan etupiiripolitiikkaa. Diskurssi on voinut kytkeytyä lehden vasemmistolaiseen maailmankuvaan. Etupiiripolitiikan arvostelussa on tiedostettu pienten maiden asema suhteessa suurvaltoihin, joka on vertautunut myös Suomeen.

Uusi Suomi kertoi 2. marraskuuta, että Reagan oli väittänyt demokraattien varapresidenttiehdokkaan Geraldine Ferraron tulleen valituksi Mondalen varapresidenttiehdokkaaksi vain sukupuolensa vuoksi. Lehti otsikoi Reutersin tietoihin perustamansa uutisen ”Reagan heittäytyi sovinistiksi”.²⁵² Uusi Suomi piti päiviä ennen vaalia Reaganin voittoa selvänä. Lehti luonnehti vaalikampanjaa TV-draamaksi. Samalla se kiinnitti huomiota Reaganin kampanjan ylimalkaisuuteen ja muuttuneeseen ulkopoliittiseen retoriikkaan ja luonnehti häntä vanhenevaksi ”maan isä-presidentiksi”.

*Presidentinvaalit vuonna 1984 ovat kuin television näytelmiä viidessä näytöksessä, joista jokaiseen on sisältynyt dramatiikkansa, vaikka näytelmä kokonaisuudessaan ei suurten draamojen joukkoon nousekaan. [...] Reagan kieltäytyi puhumasta käytännöllisesti katsoen kaikista tulevaisuuden ohjelmallisista asiakysymyksistä koko kampanjan ajan. Jäljelle jäi lopulta kahden persoonallisen perusmielipiteen vertailu. [...] Ero Reaganin edelliseen kampanjaan vuonna 1980 on ulkopoliittikan osalta kaikkein huomattavin. Kun viime kerralla Reagan pyrki korostamaan sotilaallista voimaa, varustelua ja vasta toisella sijalla neuvotteluja, on asetelma nyt päinvastainen.*²⁵³

Asko Vuorijoen kirjoitus ”Maailma odottaa Yhdysvaltain cowboyn rauhoittumista” kiinnitti Uudessa Suomessa myös huomiota odotuksiin Reaganin liennyttävämmästä ulkopoliitikasta. Hän kirjoitti muun muassa Nato-liittolaisten toivovan Reaganilta kykyä istua neuvottelupöytään Neuvostoliiton Konstantin Tsernenkon kanssa. Vuorjoki arvioi muun maailman, myös

²⁵¹ Henriksson 2021, 775

²⁵² Uusi Suomi 2.11.1984

²⁵³ Uusi Suomi 3.11.1984

Neuvostoliiton pitävän Reaganin uudelleenvalintaa itsestäänselvyytenä. Joskin Vuorjoki väitti Kremlin antaneen selvästi ymmärtää, että se liputti enemmän Walter Mondalen puolesta.²⁵⁴ Lehti ennakoiti 6. marraskuuta Reaganille suurvoittoa. Samalla Uuden Suomen toimittaja Jukka Luoman tietoihin pohjautuen kerrottiin, kuinka Konstantin Tsernenko oli ottanut Reaganin ”tulilinjalleen” ja syytti tätä jälleen aseellisen ylivoiman tavoittelusta.

Kuten Helsingin Sanomat, myös Uusi Suomi kävi läpi muun maailman odotuksia ja toiveita Yhdysvaltain presidentinvaalista. Reaganin itsestään selvänä pidetyn voiton vuoksi huomio kiinnittyi jo Reaganin jatkokauteen ja odotuksiin diplomatian kautta edistettävästä joukkotuhooaseriisunnasta ja suurvaltojen välien liennytyksestä. Nämä odotukset koskivat lehtien kirjoitusten mukaan myös Yhdysvaltojen läntisiä liittolaisia.

Tämä yhdistyy suoraan ajan henkeen. Reaganin lupaukset Yhdysvaltain suuruuden ja kunnioituksen palauttamisesta. Reaganin hallinto pyysi lainsäätäjiltä ensimmäisen viiden vuoden kuluessa peräti 1,5 biljoonan dollarin puolustusmenojen lisäystä. Reaganin kylmää sotaa huokuva ajatusmaailma velvoitti Yhdysvaltoja torjumaan Neuvostoliiton uhkaa, jota presidentti nimitti ”pahan valtakunnaksi”. Eniten huolta aiheuttivat kuitenkin Reaganin puheet ”rajoitetusta ydinsodasta”. Länsi-Euroopan liittolaiset pelkäsivät, että Reagan aikoo rajoittaa sodan niiden alueille.²⁵⁵ Länsi-Euroopan maiden painotukset liennytyksestä kävivät varsin selvästi ilmi Helsingin Sanomien ja Uuden Suomen kirjoituksissa.

Uusi Suomi julkaisi ennen USA:n vaalia tottuneeseen tapaan uutistoimisto APN:n Spartak Beglovin kolumnin, jossa arvosteltiin USA:n ja Reaganin lähestymistapaa aserajoitusneuvotteluihin.

Kun Moskovassa sanotaan ”kyllä” ydinaseiden ensikäytön hylkäämiselle ja satelliitintorjuntajärjestelmien kokeilun ja kehittelyn jäädyttämiselle, Washingtonin vallan käytävissä ja Pentagonissa annetaan hälytys piiritystilasta: uusi rauhanuhka idästä! Olen tavannut amerikkalaisia sovetologeja jotka ovat opetelleet ulkoa kaikki Valkoisessa talossa laaditut perustelut Neuvostoliiton ehdotuksia vastaan. Mitä useammin Neuvostoliitto muistuttaa ydinaseiden jäädyttämisen välttämättömyydestä, sitä enemmän Pentagon laskee liikkeelle taidokkaita vastaperusteluja. Itse presidentti Reagan on vakuuttunut siitä, että kiistattomin sellaisista perusteluista on viittaus jäädytyksen tehokkaan valvonnan mahdottomuuteen. Tällainen

²⁵⁴ Vuorjoki, ”Maailma odottaa Yhdysvaltain cowboyn rauhoittumista” Uusi Suomi 5.11.1984.

²⁵⁵ Henriksson 2021, 770

*kanta tekee kuitenkin kaikki asevalvontasopimukset saavuttamattomiksi, tuomituiksi epäonnistumaan.*²⁵⁶

Spartak Beglovin ”neuvostonäkymykset” ottivat aktiivisesti kantaa Yhdysvaltoja ja Reagania vastaan Uuden Suomen sivuilla niin vuoden 1980, kuin vuoden 1984 vaaleissakin. Kontekstina on ollut poikkeuksetta ulkopoliittika ja kuten edellä huomattiin, aseriisuntakysymykset. Beglovin kirjoitusten jatkuminen tällä tarkasteluajanjaksolla näinkin pitkään ei ole yllättävää. Olihan hän aloittanut kolumnistina jo vuonna 1964. Pidän kuitenkin Beglovin valintaa porvarillisen Uuden Suomen kolumnistiksi jo tuolloin erikoisen varhaisena päätöksenä sikäli, kun lehdistön ”suomettuminen” on liitetty yleensä vasta 1970-luvun ilmiöksi. Kaikkiaan lähdeaineistossani on viisi Beglovin kolumnia. Julkaisuaikoina olivat elokuu 1980, lokakuu 1980, elokuu 1984, lokakuu 1984 ja marraskuu 1984. Beglovin kirjoituksen osoittavat Uuden Suomen toimineen kahden vastakkaisen voiman ristipaineessa. Porvarillinen lehti ei ole halunnut ottaa Beglovin näkemyksiä omikseen, josta vuosia voimassa pidetty otsikointi ”neuvostonäkemyks” kieltä. Toisaalta lehti on kokenut tarkoituksenmukaiseksi julkaista myös neuvostoliittolaisia näkemyksiä.

Jyrki Vesikansan mukaan 1980-luvulla Spartak Begloville myönnettiin Uuden Suomen ansiomerkki ja hänelle järjestettiin monipuolinen vierailu Helsingissä osana lehden suhdetoimintaa. Tämä tapahtui siitäkin huolimatta, että 1980-luvulla ilmapiiri oli vapautunut muun muassa Suomen presidentin vaihduttua. Uusi Suomi ei Vesikansan mukaan halunnut ”elämöidä” idänsuhteilla.²⁵⁷ Jo aikaisemmin mainitut taloudelliset motiivit ja halu olla vaarantamatta elinkeinoelämän idänkauppasuhteita ovat varmasti vaikuttaneet taustalla. Uusi Suomi oli vuonna 1976 aloitettujen uudistusten aikana pelastettu taloudellisista vaikeuksista lehden johtoon asetetun ”remppajengin” saatua elinkeinoelämä lehden rahoittajaksi.²⁵⁸ Myös Uutta Suomea rahoittaneen kokoomuksen vuonna 1966 alkanut oppositiotaiva²⁵⁹ on voinut vaikuttaa, jos lehti on halunnut edistää kokoomuslaisten voimien salonkikelpoisuutta ja pääsyä uudelleen valtaan osoittamalla ymmärrystä idänsuhteiden tärkeydestä. Edellä todettujen seikkojen perusteella molemmat johtopäätökset lienevät uskottavia. Idänsuhteet ovat voineet vaikuttaa kuitenkin jo 1960-luvun alussa, jos presidentti Kekkonen idänpolitiikan myötäily on nähty porvaripuolueiden yhteistyön kannalta tarkoituksenmukaisena. Tämä voisi selittää Spartak Beglovin varhain vakiintunutta asemaa lehden kolumnistina.

²⁵⁶ Beglov, ”Neuvostoliiton ”rauhanuhka”” Uusi Suomi 6.11.1984.

²⁵⁷ Vesikansa 2021, 333

²⁵⁸ Vesikansa 2021, 248.

²⁵⁹ Vesikansa 2021, 141.

Reaganin voiton varmistuttua Uusi Suomi kertoi ”vahvan amerikan” hurmanneen äänestäjät. Lehti julkaisi nimimerkin Terho tekemän pilapiirroksen, jossa Walter Mondale ja Geraldine Ferraro katsovat valkokangasta, jossa Ronald Reagan ratsastaa auringonlaksuun saatteena teksti ”The End”.²⁶⁰ Toimittaja Visa Huittisen taustat-kategoriaan sijoitettu kainalojuttu tähdensi, että voitto oli presidentti Reaganin henkilökohtainen voitto eikä niinkään republikaanipuolueen, joka ei menestynyt kongressinvaaleissa. Huittinen katsoi äänestäjien tehneen päätöksensä Reaganin karisman perusteella käytännön politiikan jäädessä taka-alalle. Hän myös esitti epäilyjä siitä, ettei Reagan kykenisi lunastamaan lupuksiaan olla korottamatta verotusta. Huittinen arveli, että Reaganin tapa esiintyä aikaisemmasta poiketen rauhan edistäjänä johtuisi presidentin pyrkimyksestä siirtää huomio sisäpoliittisista kysymyksistä, kuten epärealistisista talouslupauksista pois. Huittinen käsitteli varsin kriittisesti kuitenkin Reaganin ulkopoliittikkaa ja esitti maan nojaavan rauhanpuheista huolimatta myös jatkossa voimaan.

*Yhdysvaltain takapihan vasemmistolaisissa valtioissa Reaganin voiton suuruus tuottaa katkeraa pettymystä ja huolta. Osoittaahan se, että amerikkalaisten suuri enemmistö hyväksyy täysin sellaiset toimet kuin vieraan valtion satamien miinoittaminen ja hallituksen vastaisten sissiliikkeiden tukeminen, kun presidentti ja CIA katsovat ne Yhdysvaltain edun mukaiseksi. Reaganin mielestä tuo etu on ollut uhattuna tuhka tiheään ja sekä Kuubassa että Nicaraguassa pelätään, että Grenadan tapahtumat voivat toistua. Toisaalta Valkoisessa talosakin tiedetään, että sekaantuminen Keski-Amerikan taisteluihin ei ole yhtä riskitön tehtävä kuin pienen Karibianmeren saaren miehittäminen ja se voi kääntyä tekijänsä vastaan.*²⁶¹

Satamien miinoittamisella on tarkoitettu Nicaraguan satamien miinoittamista CIA:n toimesta, johon kansainvälinen tuomioistuin totesi myöhemmin Yhdysvaltojen syyllistyneen.²⁶² Tämän alkuvuodesta 1984 toteutetun operaation jälkeen Reaganin hallinto kiisti aiheet laajemmasta interventiosta, vaikka oli todellisuudessa suunnitellut jatko-operaatioita ja järjesti lähialueella lukuisia laivastoharjoituksia, jotka lopetettiin hyvissä ajoin ennen vuoden 1984 vaaleja. Hiukan aikaisemmin toteutetun Grenadan valtauksen arvioidaankin laskeneen Reaganin hallinnon kynnystä harkita interventiota myös Nicaraguassa, koska onnistunut operaatio auttoi hälventämään ”Vietnam-syndroomaa” eli pelkoa epäonnistuneesta interventiosta.²⁶³ Huittisen esittämä kritiikki oli aikalaisnäkemykseksi varsin osuva ja epäilyt Reaganin rauhanretoriikasta osana sisäpoliittista peliä oli taitavasti tehty arvio. Samalla kirjoitus implikoi lukijalle varsin suorasukaisesti Reaganin

²⁶⁰ Uusi Suomi 8.11.1984.

²⁶¹ Huittinen, ”Kansalaisten avoin valtakirja” Uusi Suomi 8.11.1984.

²⁶² Priest & Johnstone 2019, 275.

²⁶³ Priest & Johnstone 2019, 286

johtamien Yhdysvaltojen olevan imperialistinen suurvalta, joka pitää pienempiä maita ”takapihanaan”. Porvarillisessa Uudessa Suomessa oli näiltä osin samaa sävyä, kuin mitä olemme aikaisemmin havainneet Suomen Sosialidemokraatissa.

Uusi Suomi tulkitsi myös maailman valtiojohtajien toivovan Reaganilta muuntautumista ”liennyttäjä Reaganiksi”. Pääkirjoituksessa arvioitiin, että vahvaksi mandaatiksi luonnehdittu vaalitulokset voisi antaa Reaganille myös perusteet pitäytyä vanhassa politiikassaan ja tiukoissa ehtoissaan, joka voisivat riskeerata aidon sovun syntymisen USA:n ja Neuvostoliiton välillä. Pääkirjoituksessa esitettiin, että iästään huolimatta Reagan oli tavoittanut ajan hengen ja voitti nuorisonkin äännet puolelleen, vaikka vastaehdokas oli häntä 15 vuotta nuorempi. Kirjoituksessa todettiin, että Reaganin myötä ”Yhdysvalloissa on jälleen muotia olla isänmaallinen”.²⁶⁴

Loppulause

Tarkastelun alla olevien sanomalehtien käsittely Ronald Reagania kohtaan oli monelta osin yhteneväistä, mutta myös eroavaisuuksia on havaittavissa. Lehtiä yhdistivät Yhdysvaltain ajankohtaisten poliittisten merkkipaalujen, puoluekokousten, mielipidetiedustelujen ja televisioväittelyiden huomioiminen. Eroavaisuuksia on huomattavissa lehtien uutisoinnin ja kirjoitusten intensiteetissä. Uusi Suomi ja Helsingin sanomat käsitelivät Ronald Reagania ja Yhdysvaltain politiikkaa varsin paljon vuonna 1980. Vuosina 1979–1980 Helsingin Sanomista peräisin ollutta aineistoa oli määrällisesti eniten. Vuosina 1983–1984 Uusi Suomi niukasti ohitti sen. Ensimmäisenä tarkastelujaksona määrällisesti vähemmän Reagania käsitellyt Suomen Sosialidemokraatti otti verrokkejaan kiinni viimeisemmällä tarkastelujaksolla nousten niiden rinnalle.

Edellisiin eroihin vaikuttavia seikkoja on useita. Uusi Suomi ja Helsingin Sanomat olivat panostaneet Yhdysvaltojen uutisiin ja julkaisivat usein maassa vierailleiden toimittajiensa reportaaseja. Suomen Sosialidemokraatilla tällaista toimintaa ei ollut. Sosialidemokraatti oli

---

²⁶⁴ ”Historian tuomion kausi”. Uusi Suomi 8.11.1984.

puoluelehti, kun taas Helsingin Sanomia voi luonnehtia perinteiseksi sanomalehdeksi. Sosialidemokraatin lukijakunta koostui puolueen jäsenistä tai kannattajista, kun taas Helsingin Sanomien pyrkimyksenä oli tavoittaa tätä laajempi yleisö, joka ei tosin vapauta sitä yhteiskunnan poliittisista suhteista. Uusi Suomi puolestaan oli 1980-luvulla Helsingin Sanomien ainoa valtakunnallinen kilpailija, vaikka jäi kauas sen taakse levikkimäärissä ²⁶⁵. Uusi Suomi oli selkeästi taustaltaan porvarillinen lehti ja sen lukijakunta oli muuta väestöä korkeammin koulutettua ja parempituloista. Nämä seikat selittävät journalistisia painopiste-eroja lehtien välillä erityisesti vuonna 1980. Vuonna 1984 Suomen Sosialidemokratista peräisin olevan sisällön määrä lisääntyi ja tämän voi yhdistää Reaganin statuksen muuttumiseen haastajasta istuvaksi presidentiksi. Reaganismin edustama vastakkaisuus pohjoismaisen sosialidemokratian kanssa on ollut myös selvä motivaattori.

Sävyltään lehtien suhtautumista Reaganiin voi kuvata yleisesti kriittiseksi. Kaikissa kolmessa lehdessä esimerkiksi Reagania käsiteltiin ikädiskurssin, lännenmiesdiskurssin, näyttelijädiskurssin, heikon asiaosaamisen, ulkopoliittisen liennytysvastaisuuden, Yhdysvaltain Neuvostosuhteiden, normatiivisen konservatismiin, talousoikeistolaisuuden ja amerikkalaisen politiikan mediakeskeisyyden kautta.

Ikädiskurssilla on haluttu esittää, että tärkeisiin tehtäviin tulisi asettaa niihin kykeneviä ihmisiä, jollainen Reagan ei lehtien mukaan ollut. Ikädiskurssilla on elätelty toivoa siitä, että iäkäs ihminen ei jatkaisi politiikassa pitkään, kuten Uudessa Suomessa toiveikkaasti epäiltiin marraskuussa 1980. Tätä tukee se, että ikädiskurssiin liittyi myöhemmin Reaganin pyrkiessä toiselle kaudelle hänen järkensä suoranainen epäily, kuten Uuden Suomen amerikkalaislähteestä käännettyssä artikkelissa, jossa häntä epäiltiin seniiliksi lokakuussa 1984 tai Suomen Sosialidemokraatin perjantailitteessä eksplisiittisellä nimittelyllä höperöksi saman vuoden marraskuussa. Epäilyt istuvan presidentin muistiongelmista eivät olleet toisaalta aiheettomia, kuten on todettu ja heijastelevat myös aikalaiskäsityksiä siitä, että Reaganin terveydentilasta oltiin jollakin tasolla tietoisia.

Lännenmies tai cowboy-teemojen ympärille rakentuneet diskurssit toistuivat esivaaleista vuonna 1980 aina toiseen vuoden 1984 presidenttikampanjaan saakka. Tästä esimerkkinä toimii Uuden Suomen reportaasi ”kovan linjan cowboy” toukokuussa 1980. Reaganin representoiminen lännenmiehenä liittyi hänen näyttelijäuraansa ja tarjosi lehdistölle mahdollisuuden rakentaa lukijoita kiinnostava kehystys presidenttiehdokkaasta. Cowboy oli helposti ymmärrettävä hahmo ja

---

²⁶⁵ Mainio 2018, 358.

representaatiolla saatiin dramatisoitua ja väritettyä poliittinen diskurssi lukijalle mielenkiintoisemmaksi.

Lännenmiesdiskurssin saattoi upottaa sekä kielellisesti tekstiin että havainnollistaa lukijalle valokuvilla ja pilapiirroksilla. Lehdistö tietyllä tavoin hyötyi itse Reaganin raflaavasta esitystavasta, mutta toisaalta cowboy-representaatiolla kritisoitiin Reagania. Hänet esitettiin varhaisessa vaiheessa toisen luokan filmitähtenä, jonka politiikka noudatteli yhtä yksinkertaistettua ”hyvät vastaan pahat” maailmankuvaa, kuin hänen lännenelokuvansa. Näin siis siitäkin huolimatta, että kaikki Reaganin elokuvat eivät olleet toisen luokan filmejä, vaan hän näytteli myös *main feature* elokuvissa.

Reaganin kuvaaminen cowboyksi mahdollisti hänen representoimisensa aseiden ja väkivallan voimaan uskovana ihmisenä. Diskurssi on yhdistynyt myös siihen, että Reagan oli epävakauttava toimija maailmassa, jonka voimasuhteet perustuivat joukkotuhoaseille.

Tähän diskurssiin liittyivät pelot Salt-2 prosessin romuttumisesta vuonna 1980 ja toiveet liennytykseen palaamisesta vuonna 1984. Lännenmiehen representaatiolle annettiin negatiivinen sävy, koska suurvaltasuhteiden järkkäminen koettiin erityisen uhkaavaksi Suomelle. Esimerkki tästä on Helsingin Sanomien pääkirjoitus 6. marraskuuta 1980, jossa suoraan todettiin suurvaltojen rajattomien turvallisuustarpeiden heikentävän pienten maiden asemaa. Tämä on linjassa aikaisemman tutkimuksen käsitysten kanssa. Helsingin Sanomat oli yleisesti Reagania kohtaan kriittinen Aatos Erkon lämpimistä USA:n suhteista huolimatta ²⁶⁶. Representaatiot lännenmiehenä kolmessa sanomalehdessä tukevat havaintoja, joita on tehty myös samana ajanjaksona aikakauslehdissä.²⁶⁷

Näyttelijädiskurssiin liittyi Reaganin esiintymistaitojen korostaminen. Reaganin ulkonäköä, puheääntä, optimistisuutta ja hyväntuulisuutta esiteltiin kuvailevasti ja positiivissävytteisesti. Tämä on voinut liittyä sanomalehtiformaattiin, jossa kieli on sanallisessa muodossa, joten lehtikuvat tarvitsevat täydentäjäkseen kuvailevaa adjektiivien täyttämää tekstiä. Esiintymistaitoja korostettiin erityisesti televisioväittelyiden aikaan kutsumalla Reagania ammattinäyttelijäksi.

Positiivissävytteisestä eksplisiittisestä kuvailusta huolimatta Reaganin annettiin ymmärtää olevan pinnallinen ja jopa tietämätön politiikassaan. Reaganin retoriikkaa kutsuttiin pintapuoliseksi ja poliittista sisältöä epämääräiseksi. Hänen näyttelijäntaitojensa esitettiin mahdollistaneen hänen nousunsa poliittiselta ääri laidalta uskottavaksi poliitikoksi esiintymistä suosivassa amerikkalaisessa

---

²⁶⁶ Mainio 2018, 390.

²⁶⁷ Latvanen 2022, 54.

politiikassa. Tällä sysättiin vastuuta Reaganin noususta myös amerikkalaisille äänestäjille, joiden implikoitiin olevan liian helposti johdatettavissa tai älyllisesti vajavaisia luottaessaan Reaganiin.

Joskus tämä esitettiin myös eksplisiittisesti, kuten Helsingin Sanomissa heinäkuussa 1980 kutsumalla Reaganin maailmankuvan omaksumista itsepetokseksi ja Uudessa Suomessa helmikuussa 1984, kun Matti Verkkola nimitti Reagania vertaansa vailla olevaksi propagandamestariksi. Näyttelijädiskurssilla kerrottiin myös erityisesti ensimmäisen presidentinvaalikampanjan aikana, ettei Reaganin todellisesta politiikasta voisi olla varma, koska hän esiintyi tilanteeseen kuuluvalla tavalla. Suomen Sosialidemokraatti meni pisimmälle tässä diskurssissa, kun Arvo Salo kirjoitti Reaganin esittävän ”saksalaisjuutalaisen mafian” edustajan Henry Kissingerin käsikirjoituksen. Tämänkin annettiin ymmärtää sisältävän jotain hyvää, koska käsikirjoituksen muuttuessa myös Reagan olisi vähemmän jyrkempi.

Näyttelijädiskurssia lähellä oli myös politiikan medioitumisen diskurssi. Sanomalehdet katsoivat amerikkalaisen politiikan muuttuneen mediaviestimien säännöillä toimivaksi pintapuoliseksi näytelmäksi. Televisioväittelyiden aikoihin vuonna 1980 ja 1984 toistuivat ajatukset siitä, että esiintyminen ratkaisisi presidentin valinnan ja Reagan voisi voittaa vaalin heikosta poliittisesta osaamisestaan huolimatta. Helsingin Sanomat representoi tätä lokakuussa 1980 kuin myös lokakuussa 1984 pilapiirroksilla, joista ensimmäisessä nyrkkeilykehässä ottelivat tv-vastaanottimet ja toisessa nyrkkeilykehässä tyrmätty Reagan julistettiin voittajaksi. Tällä kritisoitiin yhdysvaltalaista poliittista kulttuuria ja sen liukumista televisiodraamaksi poliittisten kysymysten kustannuksella. Reaganin nousun vastuuta siirrettiin amerikkalaisille tiedotusvälineille.

Tekstien sisäisissä roolituksissa nähtiin usein vastakkainasetteluiden rakentamista Reaganin ja muiden toimijoiden välille. Vuoden 1980 presidentinvaalissa korostui Reaganin vastakkaisuus Jimmy Carteriin. Tämä mukaili presidentinvaalin todellista asetelmaa. Samoin vuonna 1984 Reaganin ja Walter Mondalen välille rakennettiin vastakkainasettelu. Lehdistö asetti vastakkain myös Reaganin ja Neuvostoliiton. Tämä alkoi jo hänen ensimmäisen kampanjansa aikaan kuvaamalla Reaganin ulkopoliittikkaa ”kovan linjan” mukaiseksi tai ”ulkopoliittiseksi pakastamiseksi”, kuten Risto Sänkiäho ja Markku Harjanne esittivät Suomen Sosialidemokratissa elokuussa 1980. Reagania käsiteltiin lehdissä usein myös suoraan Neuvostoliiton kautta. Suurvaltopoliittisen ulottuvuuden käsittely vastakkainasettelun kautta on ollut diskurssiltaan luontevaa ja tämä perustui Reaganin Neuvostoliittoa vastaan suunnattuihin näkemyksiin muun muassa asevarustelusta. Neuvostoliittolaisia lehtien, tietotoimistojen ja poliitikkojen näkökantoja Reaganiin siteerattiin tiheään. Lehtien diskursseissa Reagan nähtiin diktatuurimaiden suosikkiehdokkaana sekä vuoden 1980 että vuoden 1984 vaalissa. Lehdet näkivät Reaganin

Yhdysvaltojen ulkopoliitikan Nicaraguassa, Grenadalla, el Salvadorissa ja Libanonissa osana maan suurvaltapolitiikkaa. Latinalainen amerikka representoitiin Reaganin Yhdysvalloille ”takapihana”, kuten Uusi Suomi kirjoitti ja valmius käyttää sotilaallista voimaa tavoitteiden saavuttamiseen nimitettiin pilkallisesti ”tykkivenediplomatiaksi”, kuten Suomen Sosialidemokraatissa kirjoitettiin.

Uusi Suomi antoi palstatilaa uutistoimisto APN:n Spartak Beglovin neuvostonäkemyksille säännöllisin väliajoin ja Beglov otti kirjoituksissaan kantaa usein Reaganiin ja hänen ulkopoliittikaansa neuvostoliittolaisesta näkökulmasta. Beglov vaikuttaa olleen esimerkki neuvostoliittolaisesta kontaktista Uudessa Suomessa.

Neuvostonäkemyksen julkaisu on liittynyt ajalle tyypilliseen ilmiöön, jossa andettiin näkyvyyttä APN:n toimijoille, joita joskus on nimetty myös ”kotiryssiksi”. Beglovin kirjoitusten kutsuminen ”neuvostonäkemyksiksi” varmisti, että hänen mielipiteensä eivät edustaneet lehden kantaa. Uuden Suomen toimintaa ovat voineet motivoida tähän taloudelliset kytkökset elinkeinoelämään, jonka intresseihin kuului idänkaupan edistäminen neuvostosuhteiden avulla. Omistajan äänen herkkää kuuntelemista tukisi ainakin esimerkki Kansallis-Osake-Pankin talousasiantuntijan valitsemisesta Reaganin talouspolitiikan kommentaattoriksi, koska pankki oli Uuden Suomen toiseksi suurin osakkeenomistaja. Myös kokoomuksen pitkään jatkunut oppositiotaival on voinut olla osatekijänä ja puolueesta ja sen piirissä olevista tahoista on mahdollisesti haluttu antaa salonkikelpoinen vaikutelma idänsuhteiden hoitajina.

Beglov herättää uusia kysymyksiä sikäli, kun hänen asemansa lehden kolumnistina varmistettiin jo 1960-luvulla. Suomettumisen ilmiö lehdistössä on liitetty ajallisesti vasta 1970-lukuun ja 1980-lukua on kuvattu lehdistökulttuurin ja ulkopoliittisista paineista vapautumisen aikana. Ovatko edellä mainitut suomettumisen ilmiöt vaikuttaneet odotettua aikaisemmin, vai ovatko syyt olleet tuolloin kenties jotkin muut? Tämä voisi olla oman tutkimuksensa aihe. Uuden Suomen päätoimittaja Johannes Koroman vakuutteluista huolimatta lehti ei ollut neuvostosuhteita korostavan ajattelun ulkopuolella. Itse asiassa tämän tutkimuksen havaintona voi pitää sitä, että Spartak Beglovin esimerkin perusteella Uusi Suomi oli porvarillisuudestaan huolimatta näistä kolmesta lehdestä peräti riippuvaisin neuvostosuhteista. Ainakin tällä aineisto-otannalla ja tarkastelujaksolla. Helsingin Sanomissa on ollut tiettävästi saman kaltaista toimintaa, mutta se ei näyttäytynyt tässä tutkimusaineistossa.

Suomen Sosialidemokraatille leimallisinta oli yleinen kriittisyys Yhdysvaltoja kohtaan. Tämä näkyi muun muassa lehden taipumuksena arvostella maan poliittista järjestelmää. Suomen Sosialidemokraatti esitti vuoden 1980 vaalin ennakko-oletukseltaan tylsänä ja ennakoi jopa Jimmy

Carterin toteuttavan osan Reaganin politiikasta voittaessaan, kuten Lauri Sivonen kirjoitti lehdessä heinäkuussa 1980. Reaganin lehti esitteli jyrkän linjan poliitikkona, jonka ajatukset olivat muutama vuosikymmen aikaisemmin olleet liian äärimmäisiä amerikkalaisille itselleen. Kriittisyys Yhdysvaltoja kohtaan näkyi lehdessä erityisesti, kun se korosti Reaganin ulkopolitiikan olevan amerikkalaisen sisäpolitiikan jatke. Lehti representoi Reaganin toisen kauden ulkopolitiikan aggressiivisena linjana, jonka päämääränä oli Libanonin ja Grenadan kaltaisilla operaatioilla ylläpitää hallinnon suosiota maan sisällä. Keski-Amerikan oikeistohallitusten ja sissien tuki liitettiin amerikkalaisten yritysten intressien ajamiseen. Yhdysvaltain ja Latinalaisen Amerikan suhteille on ollut jo 1900-luvun alussa leimallista Yhdysvaltain taloudellisten intressien ajaminen tarvittaessa voimalla²⁶⁸ joten ajattelun lähtökohdat olivat alueen historiassa. Lehti myös sivalsi Reaganin Nicaraguan vaalituloksen kyseenalaistamista esittämällä Reaganin oman mandaatin heikkona. Suomen Sosialidemokraatin diskurssissa Reaganin demokraatit, eli Reaganin veto työläisäänestäjiin esitettiin ristiriitaisena ilmiönä, jonka katsottiin selittyvän muun muassa Yhdysvaltojen heikolla taloustilanteella, maan muuttumisella konservatiivisemmaksi ja amerikkalaisten työläisten heikolla tiedostavuudella. Lehti kuitenkin arvosteli Reaganin politiikkaa eriarvoistavaksi, työläisvastaiseksi ja hyvinvointia heikentäväksi. Arvo Salon kirjoitus vuonna 1980 esitti Reaganin valinnan jopa olevan paluu vanhaan komentoon, jolla tarkoitettiin maan olleen konservatiivisten republikaanien johtama aikaisimminkin. Lehdellä ei siis ollut yleensäkkään suuria odotuksia yhdysvaltalaisen politiikan suhteen.

Kolmesta sanomalehdestä voi havaita epäilyt Reaganin talouspolitiikkaa kohtaan. Kaikissa kolmessa esitettiin jo vuoden 1980 vaalien alla, ettei Reagan pystyisi toteuttamaan lupauksiaan menokurista ja valtionvelan taittamisesta. Ennusteet osuivat oikeaan, kun valtionvelan kasvun pysäyttämistä kirjoitettiin uudelleen neljä vuotta myöhemmin. Toisaalta vuoden 1984 vaaleihin tultaessa Reaganin eduksi katsottiin maan parantunut työllisyys ja inflaatiokehitys. Kriittisyys uusliberalistista talousajattelua kohtaan on yhteneväistä sen kanssa mitä on havaittu aikaisemmin Suomen Kuvalehden suhtautumisessa paitsi Reaganin, myös Margaret Thatcherin talouspolitiikkaa kohtaan²⁶⁹.

Vaikka yleislinjaltaan suhtautuminen Reaganiin oli kriittistä ja hänet representoitiin keskimäärin negatiiviseen sävyyn, pitivät lehdet hänen nousuaan presidentiksi koko ajan mahdollisena. Jo vuoden 1980 vaalien aikaan Reagan nähtiin potentiaalisena voittajana ja vuoden 1984 vaaleissa jatkokauden voittamista pidettiin itsestään selvänä. Lehdet tekivät vuonna 1980 nostoja, joilla ne

---

²⁶⁸ Henriksson 2021, 483

²⁶⁹ Räisänen 2022, 23

spekuloivat tilanteen tasoittuvan loppua kohden uutisoimalla muun muassa Iranin panttivankikriisin käänteistä. Suomen Sosialidemokraatti osoitti toiveikkuutta Reaganin peittoamisesta vuoden 1984 heinäkuussa pilapiirroksella, joka implikoi Walter Mondalen ja Geraldine Ferraron kykenevän haastamaan Reaganin. Näistä pinnan alla kytevästä Reaganin tappion toiveista huolimatta lehdet eivät kuitenkaan vähätelleet ”kovan linjan cowboy”, ”toisen luokan filmitähden” ja perusasioista tietämättömänä pintaliittäjänä pidetyn Reaganin mahdollisuuksia nousta Yhdysvaltain presidentiksi tai jatkaa virassaan toiselle kaudelle. Reaganin suosion syytä etsittiin vahvan isänmaan kaipuusta ulkopoliittisten nöyryytysten, kuten Vietnamin sodan jälkeisessä maailmassa.

Päähuomio tässä tutkimuksessa kiinnittyy siihen, että tarkasteltavat lehdet suhtautuivat muun muassa porvarillisuudestaan ja sosialistisuudestaan huolimatta Ronald Reaganiin varsin yhtenäisen kriittisesti. Osaa näistä seikoista voidaan selittää Suomen ja Yhdysvaltojen välisillä kulttuurisilla, yhteiskunnallisilla ja historiallisilla eroilla.

Yhdysvaltojen historiaan liittyy eurooppalaisten uskonnollisten vainottujen ryhmien siirtolaisuus alueelle. Vapaus, erityisesti uskontoon liittyvä vapaus on osa yhdysvaltalaisista vapauden ideologiaa ja on liittynyt vahvasti esimerkiksi 1600-luvulla saapuneiden puritaanien elämäntapaan.²⁷⁰

Uskonnollisten kysymysten näkyminen yhdysvaltalaisessa politiikassa on myöhempinä aikoina ollut yhtäältä normaalia. Tämä näkyy paikoin voimakkaana kristilliseen normatiivisuuteen liittyvinä poliittisina kantoina yhteiskunnallisessa keskustelussa. Näin esimerkiksi abortin vastustamisen kohdalla, jossa sekulaarit vapaamieliset ja kristillistä moraalista painottavat piirit asettuvat jyrkästi vastakkain. Suomalaisessa katsannossa amerikkalainen uskonnollisesti latautunut politiikka on 1980-luvulla näyttäytynyt vieraalta ja Reaganin konservatismi yksinkertaisesti äärimmäiseltä.

Yhdysvallat on eräänlaisena yrittelijäisyyden ja vapaan talouden yhteiskuntana helppo nähdä vastakkaisena pohjoismaisen hyvinvointivaltion varaan rakentuneelle yhteiskunnalle, jossa yhteiskunnan rooli hyvinvoinnin tuottajana on korostuneempi. Olkoonkin, että asetelma on historiallisesti osittain yksinkertaistava, koska myös Yhdysvalloissa esimerkiksi uusjako eli *New Deal* 1930-luvulla ²⁷¹ ja suuri yhteiskunta eli *Great Society* 1960-luvulla ²⁷² laajensivat liittovaltion roolia muun muassa taloudessa, sosiaaliturvassa ja sairausvakuutuksessa. Tästä taustasta lienee peräisin myös Suomen Sosialidemokraatin tammikuussa 1984 käyttämä termi ”amerikkalainen hyvinvointivaltio”. Reaganin talouspolitiikka on kuitenkin ampunut veronalennus ja

²⁷⁰ Henriksson 2021, 78–79.

²⁷¹ Henriksson 2021, 565–566.

²⁷² Henriksson 2021, 698–699.

säästökuurissaan niin paljon yli 1980-luvun suomalaisista käsityksistä, että edes alkujaan kokoomustaustainen Uusi Suomi ei purematta niellyt hänen lupauksiaan.

Yhdysvaltalaisessa politiikassa on oltu edelläkävijöitä television hyödyntämisessä.

Elokuvateollisuuden mahdollisuuksien maassa mediaviestimet ovat olleet 1980-luvulla keskeisemmässä roolissa, kuin Suomessa ja erityisesti television hyödyntäminen ja ulkonäkö- ja esiintymiskeskeisyys osana politiikkaa ovat näyttäneet suomalaisille helposti pinnallisuutena. Erityisesti silloin, kun maan johtajaksi on saattanut nousta mies, jonka aikaisempi ura todella oli Hollywoodin valkokankailla.

Suurin selittäjä liittyy kuitenkin kansainväliseen politiikkaan. Kylmän sodan Suomi oli tasapainoillut toisen maailmansodan jälkeen idän ja lännen välissä. Erityisesti suhde Neuvostoliittoon nähtiin tärkeänä ja suuri naapuri herätti myös pelkoa. Suomen asemaa maailmassa vahvistettiin idänsuhteilla ja tarjoutumalla sillanrakentajaksi Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välisessä mittelyssä, joista esimerkkeinä ovat strategisten aseriisuntaneuvotteluiden alkaminen Helsingistä vuonna 1969 ja aivan erityisesti ETY-sopimus vuonna 1975. Tämä ajattelu henkilöityi puolestaan vahvasti presidentti Urho Kekkoseen, joskin myös hänen seuraajansa Mauno Koivisto vaali maansa kansainvälispoliittista asemaa tarkasti, mistä ovat esimerkkinä presidentin ja median kiistely Suomen puolueettomuuden tilasta vuonna 1983.

Ei ole sattumaa, että Reagania epäiltiin juuri Suomessa. Liennytysvastainen ulkopoliittika, kylmän sodan kiihdyttäminen ja asevarustelu henkilöityivät vahvasti häneen. Korostihan hän politiikassaan Salt-2 sopimuksen vastaisuutta, sotilaallista ylivoimaa ja ”pahan valtakunnan”, eli Neuvostoliiton voittamista. Reaganismi vaaransi sen työn jolle Suomen asemaa ja liikkumatilaa kansainvälisessä politiikassa oli rakennettu. Suurvaltojen kilpailu ylivallassa nähtiin pienten valtioiden liikkumatilaa rajoittavana ja jopa itsenäisyyttä vaarantavana ilmiönä. Joukkotuhoaseiden uhka nähtiin potentiaalisesti koko ihmiskuntaa uhkaavana tekijänä ja sen liennyttämiseen tähtäävän toiminnan ideologista vastustamista saattoi aikalaisnäkemyksissä ymmärrettävästi pitää ääripoliittikkana.

Norman Fairclough on todennut, että median kaupalliset intressit ja omistusrakenteet varmistavat hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa olevien tahojen äänen kuuluvuuden ja suosivat diskursseissaan yhdysvaltalaista elämäntapaa ja maailmankuvaa.²⁷³ Tältä pohjalta voisi olettaa, että kaupallisen median määritelmään mahtuvat Helsingin Sanomat ja Uusi Suomi olisivat voineet esittää Yhdysvaltojen kannalta positiivisempia näkemyksiä. Kumpikaan ei kuitenkaan poikennut Reagan-vastaisesta diskurssista hänen pyrkiessään presidentiksi, mutta ei myöskään Yhdysvaltain

---

²⁷³ Fairclough 1997, 62.

politiikan henkilöityessä häneen vuosina 1983 ja 1984. Reagan on voitu kokea niin äärimmäiseksi, ettei hän edustanut lehdille Yhdysvaltojen positiivisia puolia. Tätä tukisi se, että edes länsimyohteiseksi luonnehdittu toimittaja, kuten USA-kytköksiä omannut Helsingin Sanomien Olli Kivinen ei joutanut niin pitkälle, että olisi ryhtynyt Reaganin kannattajaksi. Suomalainen näkökulma yliviivasi amerikkalaisen maailmankuvan 1980-luvulla.

Todennäköisimpänä selittäjänä voi pitää Suomen asemaa kylmässä sodassa, joka on ollut ajan hengen, yleisen mielipiteen ja aikansa yhteiskuntasuhteiden välityksellä niin vahva taustavaikutin, että Reagan-kriitikki on ilmaantunut kaupallisissa ja porvarillisissakin medioissa kuin itsestään. Vielä enemmän perusluonteeltaan puoluesidonnaisessa lehdessä, kuten Suomen Sosialidemokraatissa, jolle Reagan oli ei vain ulkopoliittisen, mutta myös muun yhteiskuntapoliittisen äärimmäisyytensä takia lähes luontainen vastustaja.

Havaintoni tukevat aikaisemman tutkimuksen toteamaa yleislinjaa, jossa suomalaisessa lehdistössä Reagania käsiteltiin yleisesti ottaen kriittisesti. Tämän tutkielman pääkohteena olleet Helsingin Sanomat, Uusi Suomi ja Suomen Sosialidemokraatti asettuvat aikakauslehdistä Suomen Kuvalehden ja Apu-lehden kanssa samaan linjaan. Aikakauslehdistä ainoastaan Seuraa on kuvattu suhtautumisessaan pehmeämmäksi ja sitäkin yksittäisen toimittajan artikkelien painotuksista johtuen²⁷⁴.

Oma jatkotutkimuksen aiheensa voisi olla sanomalehdistön suhtautuminen Reaganin loppukauteen Yhdysvaltain ja Neuvostoliiton välien lientymisen olosuhteissa. Aikakauslehdistön osalta aihetta on jo sivuttu. Vaihtoehtoisesti voisi verrata lehdistön suhtautumista liennytyshenkisempiin johtajiin Helsingin ETY-kokouksen äärellä vuonna 1975. Syytä ottaa vertailuun myös muita sanomalehtiä, kuten keskustataustaisia, kansandemokraattisia ja kommunistisia lehtiä voisi olla perustelutua. Erityisenä jatkotutkimusmahdollisuutena pidän suomalaisen median kytköksiä Spartak Beglovin kaltaisiin neuvostojournalisteihin, uutistoimisto APN:ään, näiden toimijoiden läntisiin vastineisiin ja ulkomaisiin tiedustelupalveluihin koko kylmän sodan aikakautena.

---

²⁷⁴ Latvanen 2022, 54.

Lähdeluettelo

I Painetut lähteet

1. Sanomalehdet

Helsingin Sanomat (1979, 1980, 1983, 1984)

Uusi Suomi (1979, 1980, 1983, 1984)

Suomen Sosialidemokraatti (1979, 1980, 1983, 1984)

II Lähdekirjallisuus

Suomen lehdistön historia: 3, Sanomalehdistö sodan murroksesta 1980- luvulle 1988.

Salminen, Esko, Tommila, Päiviö, Perko, Touko, Lyöttyniemi Veikko & Hemanus Pertti.
Kuopio, Kustannuskiila

History of American Presidential Elections 1789–1984 1986. Schlesinger, Arthur & Fred,
Israel New York, New Heaven, Philadelphia: Chelsea House Publishers

III Tutkimuskirjallisuus

Bastiansen, Henrik Grue, ja Rolf Werenskjold 2015. *The Nordic Media and the Cold War.*
Göteborg, Nordicom

Chomsky, Noam 2016. *Kuka hallitsee maailmaa?* Kustannusosakeyhtiö Sannakko, Turku

Fairclough, Norman 1997. *Miten media puhuu.* Vastapaino, Tampere

Henriksson, Karin 2016. *Ronald Reagan elämäkerta.* Minerva Kustannus OY, Juva

Henriksson, Markku 2021. *Tähtilipun maa – Yhdysvaltain alueen historia*. Tammi, Helsinki

Jensen-Eriksen Niklas, Hänninen Reetta & Mainio Aleks, 2019. *Suomen Suurin: Helsingin Sanomat 1889-2019*. Siltala, Helsinki

Kabaservice, Geoffrey 2012. *Rule and ruin: The downfall of moderation and the destruction of the Republican Party, from Eisenhower to the Tea Party*. Oxford University Press, Oxford.

Latvanen, Kerkko 2022. *Cowboypresidentistä rauhan mieheksi: Ronald Reaganin julkisuuskuva kolmessa suomalaisessa aikakauslehdessä vuosina 1976–1988*. Jyväskylän yliopiston Suomen historian Pro Gradu.

Mainio, Aleks 2018. *Erkon Kylmä Sota: Helsingin Sanomat Moskovan varjossa*. Siltala, Helsinki

Maisel, Louis Sandy 2007. *”American political parties and elections: A very short introduction”*. Oxford University Press, New York.

Priest, Andrew, & Johnstone, Andrew 2019. *”US Presidential Elections and Foreign Policy: Candidates, Campaigns, and Global Politics From FDR to Bill Clinton”*. Lexington, Kentucky: University Press of Kentucky,

Räisänen, Ilkka 2022. *Narreja ja kuninkaallisia: Suomen Kuvalehden suhtautuminen Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen valtionjohtajiin vuosina 1979–1991*. Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan Pro Gradu.

Skinner Kiron, Bruce, Bueno de Mesquita , Kudelia Serhiy & Rice Condoleezza 2007. *Strategy of Campaigning: Lessons from Ronald Reagan and Boris Yeltsin*. The University of Michigan Press.

Tommila, Päiviö & Salokangas, Raimo 1998. *Sanomia kaikille: Suomen lehdistön historia*. Edita, Helsinki.

Vesikansa, Jyrki 2021. *Uuden Suomen ja Helsingin Sanomien kilpailu 1956–1976 sekä epilogi vuosilta 1976–2020* Helsingin yliopiston humanistisen tiedekunnan väitöskirja Paino Grano Oy, Helsinki